

**MALATYA İLİNİN ETNOBOTANİK DEĞERİ
OLAN BİTKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Figen TETİK

Yüksek Lisans Tezi

Botanik Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şemsettin CİVELEK

EYLÜL-2011

T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MALATYA İLİNİN ETNOBOTANİK DEĞERİ
OLAN BİTKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Figen TETİK

(091110108)

Anabilim Dalı: Botanik
Danışman: Prof. Dr. Şemsettin Civelek

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 05 Eylül 2011

EYLÜL-2011

T. C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MALATYA İLİNİN ETNOBOTANİK DEĞERİ OLAN BİTKİLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Figen TETİK

(091110108)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 05 Eylül 2011

Tezin Savunulduğu Tarih: 06 Ekim 2011

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şemsettin Civelek

Diğer Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Harun EVREN

Yrd. Doç. Dr. İsmail TÜRKOĞLU

EKİM-2011

ÖNSÖZ

Tez konusunun seçimi ve çalışmalarımın yönlendirilmesi konusunda yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışman hocam Prof. Dr. Şemsettin Civelek’e saygılarımı sunarım.

Çalışmalarımda; bölüm imkanlarını kullanmama yardımcı olan bölüm başkanımız Prof. Dr. Harun Evren’e teşekkür ederim.

Çalışmalarımda bana yardımcı olan Malatya halkına teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımda bana yardımcı olan ve desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Figen TETİK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÖZET	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ	XI
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Genel Bilgiler.....	3
1.1. Bitki Etken Maddeleri	7
1.2. Alanın Konumu ve Yüzey Şekilleri	10
1.2.1. Genel Jeolojik Yapı.....	11
1.2.2. İklim	12
1.2.3. Bitki Örtüsü.....	14
1.2.4. Toprak.....	15
2. MATERYAL VE METOD	16
3. BULGULAR.....	17
3.1. PTERIDOPHYTA.....	17
3.1.1. EQUISETACEAE.....	17
3.2. SPERMATOPHYTA	18
3.2.1. CONIFEROPHYTA (GYMNOSPERMAE).....	18
3.2.1.1. PINACEAE.....	18
3.2.1.1.2. CUPRESSACEAE	18
3.2.2. MAGNOLIOPHYTA (=ANGIOSPERMAE)	19
3.2.2.1. MAGNOLIOPSIDA (= DICOTYLEDONEAE).....	19
3.2.2.1.1. RANUNCULACEAE.....	19
3.2.2.1.2. BERBERIDACEAE	20
3.2.2.1.3. PAPAVERACEAE.....	20
3.2.2.1.4. BRASSICACEAE	22
3.2.2.1.5. VIOLACEAE	23
3.2.2.1.6. PORTULACACEAE	24
3.2.2.1.7. CARYOPHYLLACEAE	24

3.2.2.1.8. POLYGONACEAE.....	26
3.2.2.1.9. CHENOPODIACEAE.....	29
3.2.2.1.10. AMARANTHACEAE.....	30
3.2.2.1.11. HYPERICACEAE.....	30
3.2.2.1.12. MALVACEAE.....	31
3.2.2.1.13. LINACEAE.....	34
3.2.2.1.14. GERANIACEAE.....	35
3.2.2.1.15. ZYGOPHYLLACEAE.....	37
3.2.2.1.16. SIMAROUBACEAE.....	38
3.2.2.1.17. VITACEAE.....	39
3.2.2.1.18. RHAMNACEAE.....	40
3.2.2.1.19. ANACARDIACEAE.....	40
3.2.2.1.20. FABACEAE.....	41
3.2.2.1.21. ROSACEAE.....	46
3.2.2.1.22. APIACEAE.....	54
3.2.2.1.23. RUBIACEAE.....	57
3.2.2.1.24. ASTERACEAE.....	58
3.2.2.1.26. SOLANACEAE.....	73
3.2.2.1.27. SCROPHULARIACEAE.....	74
3.2.2.1.28. LAMIACEAE.....	75
3.2.2.1.29. PLANTAGINACEAE.....	88
3.2.2.1.30. ELAEAGNACEAE.....	89
3.2.2.1.31. EUPHORBIACEAE.....	90
3.2.2.1.32. URTICACEAE.....	92
3.2.2.1.33. MORACEAE.....	94
3.2.2.1.34. JUGLANDACEAE.....	94
3.2.2.1.35. PLATANACEAE.....	95
3.2.2.1.36. FAGACEAE.....	96
3.2.2.1.37. SALICACEAE.....	97
3.2.2.2.1. ARACEAE.....	98
3.2.2.2.2. LILIACEAE.....	99
3.2.2.2.3. IRIDACEAE.....	99
3.2.2.2.4. ORCHIDACEAE.....	100

3.2.2.2.5. POACEAE	100
4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	103
KAYNAKLAR.....	138
ÖZGEÇMİŞ.....	128

ÖZET

Bu araştırma, Malatya ilinde tıbbi amaçlarla kullanılan bitkiler başta olmak üzere halk arasında belirli amaçlarla kullanılan etnobotanik değeri olan bitkilerin tespiti için yapılmıştır. Haziran 2010 - Temmuz 2011 yılları arasında arazi çalışmalarında 330 bitki örneği toplanmıştır. Bu bitkilerin sistematik olarak değerlendirilmesiyle, 45 familya 115 cins ve 149 tür ve tür altı takson saptanmıştır.

Tespit edilen bitkilerin yer aldığı önemli familyalar ve takson sayıları sırasıyla Asteraceae (26), Lamiaceae (21), Rosaceae (13), Fabaceae (9), Apiaceae (8)'dir. Bu bitkilerin yöresel adları, kullanışları, toplanan lokaliteleri, varsa ingilizce adları ve literatürde kullanımları hakkında bilgiler derlenmiştir. Tespit edilen bitkiler insan sağlığında, hayvan sağlığında, gıda olarak, hayvan yemi olarak, kozmetik ürün olarak, haşerelerle mücadelede ve süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Derlenen bilgilere göre, 56 taksonun Malatya ilindeki kullanımı ile literatürdeki kullanımı az çok benzerlik ve 69 taksonun ise Malatya ilindeki kullanımı ile literatürdeki kullanımı farklılık göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Malatya, Etnobotanik, Tıbbi bitkiler

SUMMARY

A RESEARCH ON THE ETHNOBOTANICAL VALUED PLANTS IN MALATYA PROVINCE

This research were carried out to determination the ethnobotanical valued of plants are used especially medical purposes among the people in the province of Malatya. 330 plants samples were collected during area studies between June 2010 - July 2011 years. 45 families and 115 genera and 149 species and 6 infraspecific taxa were found by systematical evaluation of these plants.

The determined ethnobotanical valued plants in the research area belong to important families and the their numbers of taxa as below respectively: Asteraceae, (26), Lamiaceae (21), Rosaceae (13), Fabaceae (9), Apiaceae (8). The informations about to vernacular names, uses, collected localities, English names (if they have), known uses in the literature of these ethnobotanical valued plants have been given in this thesis. Determined these plants were used on the human and animal health, in the biological fight against the harmful insects, as human and animal foods, cosmetic products, and ornamental plants.

According to the information compiled in the province of Malatya, recorded uses in the literature and specified uses in Malatya province of 56 taxa are more or less similar, and these uses of 69 taxon are different

Key words: Malatya, Ethnobotany, Medicinal plants

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Türkiye'nin fitocoğrafik haritası.....	10
Şekil 1.2. Malatya ili haritası	11
Şekil 4.1. Malatya ilinde etnobotanik önemi olan bitkilerin familyalara göre dağılımı....	103
Şekil 4.2. Malatya ilinde etnobotanik önemi olan bitkilerin kullanım şekilleri ve kullanım alanları.....	122

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo.4.1. Malatya ilinde etnobotanik önemi olan bitkilerin familyalara göre dağılımı ..	103
Tablo 4.2. Malatya ilinde etnobotanik önemi olan bitkilerin kullanım şekilleri ve kullanım alanları	104
Tablo 4.3. Malatya'daki kullanımı ile literatürdeki kullanımı az çok benzerlik gösteren bitkiler	122
Tablo 4.4. Literatürde belirtilen kullanımlarından farklılık gösteren bitkiler	124
Tablo 4.5. Yörede kanser tedavisi kullanılan bitkiler	120
Tablo 4.6. Literatürde etnobotanik kullanımına rastlayamadığımız bitkiler	121

KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ

%	: Yüzde
mm.	: Milimetre
m	: Metre
km	: Kilometre
ark.	: Arkadaşları
subsp.	: Alt tür
var.	: Varyete

1. GİRİŞ

Bitkilerin beslenme ve tedavi amacıyla kullanılmasıyla başlayan, bitki-insan ilişkileri zamanla çeşitlenmiş, elde edilen bilgilerin sözlü veya yazılı olarak nesilden nesile aktarılmasıyla da zaman içerisinde toplumlarda bir ‘botanik kültürü’ oluşmuştur. İşte bu gelenekselleşmiş botanik kültürlerinin incelenmesi, Grekçe’de “halk” anlamına gelen “ethnos” ve “bitki” anlamına gelen “botane” veya “botanikos” sözcüklerinden oluşmuş ‘etnobotanik’ bilim dalının ana konusunu oluşturur [1].

Etnobotanik terimi ilk olarak 1895’te J. W. Harshberger tarafından kullanılmıştır. H. Jones Etnobotanik’i bir interdisipliner (disiplinlerarası) yaklaşım olarak araziye adapte eden ilk kişidir [2]. Etnobotanik yine Jones’un tanımlamasına göre, “insan ve bitkiler arasındaki ilişkileri araştırır”. Jones’un eski ve günümüz çağdaş insanını kapsayan etnobotanik terimi kısa sürede kabul görmüştür [3].

Etnobotanik çalışmalar, son yıllarda giderek önem kazanan disiplinler- arası dallardan biridir. Antropoloji bilimi insan kültürlerinin her alanını kapsadığından, bitki - insan ilişkileri aynı zamanda antropolojinin alanına girmektedir. Ancak, bu alan, sadece antropologların değil; botanikçi, eczacı, arkeolog, genetikçi, çevre bilimci ve bitki kimyası dallarında çalışan bilim adamlarının da ilgi alanındadır. Farklı disiplinlerdeki her uzman kendi yöntemleriyle, ancak diğer bilim dallarından uzmanlarla ortaklaşa çalışarak, bu ilişkinin farklı boyutlarını ortaya çıkarabilir. Bir etnobotanik çalışmada ideal olan da tüm bu uzmanlarla ve halkla iyi bir iletişim içinde olmaktır.

Halkın binlerce yıldır kullandığı tüm yabani ve tarıma alınmış bitkilere ait bilgiler, bunların toplanma ve işlenme teknikleri etnobotanik kapsamına girmektedir. Ülkemizde etnobotanik bilimsel çalışmaları, özellikle tıbbi bitkiler alanında yoğunlaşmıştır. Bu alanda oldukça çok sayıda çalışma yapılmış olmakla birlikte yine de alan çalışmalarında her gün yeni tıbbi bitkiler saptanabilmektedir.

Kırsal kesimde bitkilerin kök, gövde, yaprak, çiçek, tohum ve meyvelerinin gıda olarak yoğun bir şekilde kullanıldığını bilmekteyiz. Birkaç yıl önceye kadar, 1000’e yakın bitkinin ülkemizde gıda olarak kullanıldığı bildirilmekteydi. Yaprakları, kökleri, yumruları, gövdeleri yenilenler kadar, içilenler (çay ve salep bitkileri), sakız elde edilenler, tadımlık yenen çiçekler ve günümüzde bitki olarak kabul edilmemekle birlikte yenen yabani şapkallı mantar türleri de bu sayıya dahildir. Ancak, bu liste pek çok eksik içermektedir ve bu alandaki bilimsel çalışmalar arttıkça, buna paralel olarak bu sayı da artacaktır. Ayrıca, gıda

olarak kullanılan bitkiler ile tıbbi kullanımları olanlar arasında büyük bir örtüşme vardır. Halkın “şifalıdır, her derde devadır, yılda en az bir kez yenmelidir” diyerek, binlerce yıllık bir deneyimle yemeyi sürdürdüğü bu bitkiler grubu özellikle incelenmeye değerdir.

İnsanlık tarihi boyunca hastalıkların tedavisinde öncelikle bitkilerden yararlanılmıştır. Asur kralı Assurbanipal’in (MÖ 668-626) kitaplığındaki kil tabletlerden 800 tanesinde, MÖ 3000-7000 yılları arasında, Ortadoğu’da kullanılmış bitkilerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu tabletlerde, aralarında adamotu, badem, haşhaş, meyan, nar, papatya, safran ve üzümün bulunduğu 250 bitkiden söz edilmektedir [1]. Bugün de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), gelişmekte olan ülkelerde halkın yaklaşık % 80’i kadar önemli bir çoğunluğunun, bitkisel tedaviden oluşan “geleneksel tıp” (alternatif tıp, folklorik tıp, halk tıbbı, halk hekimliği) bilgilerini kullandığını bildirmektedir [4].

19. yy’dan itibaren kimya biliminin gelişmesi sonucu, önce bitkilerdeki etken maddeler saf olarak elde edilmeye ardından sentez yoluyla hazırlanmaya başlanmış, bunun sonucunda bitkilerin tedavi alanındaki önemi giderek azalmıştır.

Sentetik ilaçlara alternatif oluşturabilecek veya onları tamamlayabilecek maddeleri insanlığın hizmetine sunmak, ancak geleneksel botanik kültürlerinde yer alan bitkilerin ayrıntılı olarak incelenmesiyle mümkündür. Bu nedenle, özellikle son yıllarda, geleneksel tıpta kullanılan bitkiler modern yöntemlerin ışığında incelenmekte ve sonuçlar değerlendirilmektedir. Bugün dünyada 20 bin civarındaki bitki türünden elde edilen 400 bitki kökenli etken maddenin 120 tanesi etnobotanik araştırmalarla belirlenmiştir. Buna karşılık, halen etnobotanik olarak kullanılmakta olan 35-70 bin türün çoğu henüz araştırılmamıştır. Tıpta kullanılabileceklerin yanı sıra, gıda bitkilerine alternatif oluşturabilecek yabani bitkilerin belirlenmesi, yakın türler arasında gen aktarımı ile kültür bitkilerinde verimin ve kalitesinin artırılması ve hastalıklara dayanıklı türlerin bulunmasında da etnobotanik araştırmalardan yararlanılmaktadır. Boya sanayiinde, alet yapımında veya inşaat işlerinde kullanılan, çeşitli inanışlara veya hikâyelere konu olan, kısacası, bitki-insan ilişkilerinde rol oynayan tüm bitkilerin bilimsel olarak değerlendirilmesinde de etnobotanik araştırmalardan yararlanılmaktadır.

Zengin bir bitki çeşitliliğine sahip olması ve başka hiçbir ülkede yetişmeyen çok sayıda bitki türünün bulunması, Türkiye’yi floristik ve etnobotanik açıdan ilginç kılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış ülkemizde bitki - insan

ilişkileri yönünden büyük bir birikim vardır. Cumhuriyetin ilanından sonra folklorik araştırmalara önem verilmiştir.

Türkiye, zengin bitki çeşidine ve onların kullanılmasına dayanan zengin bir etnobotanik kültüre sahip olmasına rağmen, bu alandaki araştırmalar yönünden henüz yolun başındadır. Bu doğal ve kültürel mirasın değerlendirilebilmesi; konuyla ilgili tüm kaynakların derlenmesi, bilimsel araştırmalara hız verilmesi ve sonuçların yayınlanmasına bağlıdır [1].

Son yıllarda gerek dünyada ve gerekse ülkemizde tıbbi bitkiler ve bunlardan elde edilen etken maddeler üzerinde yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Bunun başlıca sebepleri şunlardır:

1-Yeterli düzeyde bir kimya endüstrisine sahip bulunmayan kalkınma yolundaki ülkelerin, memleketlerindeki bitkilerden yararlanarak, kolay ve ucuz bir tedavi olanağı elde etme istekleridir. Bu yolda Mısır, Hindistan, Pakistan gibi ülkeler büyük gayretler saf etmekte ve olumlu sonuçlar almaktadırlar.

2-Tedavi alanına sokulan yeni sentetik maddelerin bazılarında görülen tehlikeli yan etkilerdir. Bitkisel drogların çok uzun zamandan beri tedavide kullanıldıkları için yan etkileri iyi bilinmektedir. Buna karşılık tedaviye yeni sokulan sentetik maddeler, yeni kontrol zamanına sahip olmadıklarından, bazı tehlikeli yan etkilere sahip bulundukları, ancak kullanım alanına girildikten sonra anlaşılmakta ve bu durumda onarılması imkansız zararlara sebep olmaktadır.

3-Bitkisel droglardan elde edilen bazı ilaç ilkel maddelerinin, sentetik olarak elde edilenlerden daha kolay ve daha ucuza elde edilebilme imkanlarını sağlamasıdır. Steroit bileşikler, kınakına alkaloitleri, afyon alkaloitleri, çavdar mahmuzu alkaloitleri, *Atropa* alkaloitleri, *Rauwolfia* alkaloitleri, *Strychnos* alkaloitleri, *Digitalis* glikozitleri bu yöndeki uygulamalara örnek olarak verilebilir.

4-Bitkisel drogların diğer bir üstün yanı da birkaç etkiye birden sahip olmalarıdır. Sentetik bileşikler genellikle bir tek etkiye sahiptirler. Bunların bazıları ise antibiyotikler gibi, yan etkilerini önlemek için diğer bazı ilaçlara ihtiyaç gösterirler. Bitkisel droglarda böyle bir durum yoktur [5].

1.1. Genel Bilgiler

Tıbbi bitkilerin hastalıklara karşı etkilerini ve kullanma imkânları hakkında bir fikir verebilmek için drog ve ilaç tanımlarını vermek gerekir.

1- Drog (Droque): Eczacılık, kimya ve boya endüstrisinde kullanılan bitkisel, hayvansal veya madensel ilkel maddelere verilen bir isimdir. Osmanlıcada “ecza” karşılığıdır.

Bilimsel yayınlarda drogların ismi latince olarak yazılır. Mesala “İhlamur çiçeğinin” latince ismi “Flos Tiliae”dir. İlk isim drogun bitkinin hangi kısmı (yaprak, çiçek, kabuk, kök, tohum vs.) olduğunu ikinci isim ise hangi bitkiye ait bulunduğunu gösterir.

2- İlaç: Hastalıkları iyi etmek veya belirtilerini ortadan kaldırmak için kullanılan, hastalar tarafından alınabilir şekle getirilmiş, drog veya drog karışımlarına, ilaç (deva) denilmektedir. İlaçları gıda ve zehirlerden tam olarak ayırmak mümkün değildir. Tıbbi miktarlarda ilaç etkisine sahip bir drog, bu miktar aşılmıca öldürücü (zehir) olabilir [6,7].

Bitkisel droglar çok farklı şekilde hazırlanmasına rağmen halk arasında en yaygın olarak kullanılan infüzyon ve dekoksiyon yöntemleridir. Drog şekilleri bilimsel ölçekler içerisinde aşağıda verilmiştir [1].

1. Toz (Pulveres): Bitki parçalarının değirmende öğütülmesi ve herhangi bir kapta döğülmesi ile toz elde edilir. Bu tozun hap veya güllaç içinde alınması yanında, yarım bardak su içinde karıştırılarak içilmesi de mümkündür.

2.Hap (Pilulae): Bir yardımcı madde ile toz halindeki drogun (bitki kısmının) hap haline getirilmesidir. Hap haline getirmede katkı maddesi olarak bal, şeker şurubu, nişasta, leblebi unu, arap zımkı, meyan balı gibi maddeler kullanılır. Hapların ağırlıklarının 1-2.5 gr arasında olması uygundur.

3. Haşlayarak demleme (İnfuzyon, Infusa): En çok kullanılan yöntem budur. Bunda ufalanmış bitki parçaları kapalı bir kap içine konur, üzerine kaynar su dökülür ve sık sık karıştırılarak hafif ateşte 5 dakika tutulur. Soğuduktan sonra bir tülbentten süzülür. Genel olarak kullanılan drog miktarı 100 gr su için 2 gr dır. Ancak droglara göre bu miktarlar değişir ve genel olarak (%) ile ifade edilir. İnfuzyonların her kullanımda taze hazırlanması gerekir. Bu şekilde içilmeyen infuzyonların içine bal veya şeker konularak tatlandırılması sağlanır.

4. Kaynatılarak Demleme (Dekoksiyon, Decocta): Ufalanmış bitki parçacıkları üzerine ölçülü soğuk su koyduktan sonra hafif ateşte sık sık karıştırarak yarım saat ısıtılıp, sıcak iken tülbentten süzülerek elde edilir. Dekoksiyonlarda hazırlanırken infuzyonda olduğu gibi genel olarak 100 gr su içine 2 gr bitkisel drog konulur. Ancak bu miktar droglara göre miktar bakımından farklılıklar gösterebilir.

5. Soğuk Suda Demleme (Mazerasyon): Mazerasyonlar, yani soğuk demlemeler, bitkinin etken maddelerine sıcak suyla zarar vermemek için veya sıcak suda açığa çıkabilecek olan bazı zararlı maddelerin açığa çıkmalarını önlemek için hazırlanır. Su ve bitki miktarları, infuzyondaki gibidir. İnce kıyılmış bitkinin soğuk suda demlenme süresi 6 - 12 saat arasındadır ve ağzı kapalı bir kapta gerçekleştirilir. Süre sonunda süzülür ve içilir, ama eğer istenirse hafifçe ılıklaştırılabilir. Mazerasyonlar, soğuk sütle de yapılabilir, ama kişinin süte karşı hiçbir alerjik tepki vermediğinden emin olmak gerekir.

6. Merhem (Unguenta): Katı veya sıvı yağlar ile lanolin ve vazelin gibi katkı maddesi ile yapılan ve haricen kullanılan ilaç şeklidir. Merhem yapmak için önce hammadde (bitki parçaları) iyice dövülerek toz haline getirilir. Daha sonra sıvı yağda ezildikten sonra katkı maddesi ile karıştırılarak merhem hazırlanır.

7. Tıbbi Yağ (Olea Medicata): Haricen kullanılan bir ilaç şeklidir. 100 kısım zeytinyağı içine 10 kısım kuru drog konularak 2 hafta kadar güneşte tutulur. Daha sonra bezden süzülerek elde edilir. Papatya yağı, kantaron yağı, sedef otu yağı bu şekilde elde edilir.

8. Kokulu Yağ (Olea Rometica): Kokulu bir bitki parçasının 1-3 gün zeytinyağı gibi bir yağda bekletildikten sonra bezden süzülmesi ile elde edilir.

9. Tentür (Tincturae): Bitkisel materyelin su, alkol, sirke gibi çözücüler ile etken maddelerinin, açığa çıkarılmasından elde edilen sıvı preparatlara tentür adı verilir. Tentürleri hazırlamak için genellikle aşağıdaki yöntem kullanılır. 1 kısım kurutulmuş ve toz edilmiş drog, 5 kısım alkol ile kapalı bir şişe içinde ve sık sık çalkalanarak, 10 gün tutulur ve sonra süzülür. Bekletme karanlık bir yerde ve normal sıcaklıkta yapılmalıdır.

Evde kullanılmak üzere hazırlanacak tentürlerde, 30 derecelik etil alkol, aynı derecedeki votka veya konyak idealdir.

10. Özüt (Hülasa, Extracta): Bitkisel materyelin su, alkol veya eter gibi uçurulabilen çözücüler ile tüketilmesi sonucu elde edilen solüsyonun belirli bir orana kadar uçurulması ile elde edilen preparatlardır. Bunlar genellikle bal kıvamında veya toz halinde preparatlardır.

11. Şurup: Tadı kötü olan sıvı ilaçlarda (bitki çayı veya tentür), tatlandırıcı bir katkı kullanmak yararlı olabilir. Böylece, çocuklara verilecek öksürük çayları veya bitki öz suları lezzet bakımından cazip kılınmış olur.

Basit bir şurup şöyle hazırlanabilir: Bir kilo toz şekere yarım litre kaynar su eklenir ve hafif ısıda, şeker eriyip sıvı kaynamaya başlayana kadar sürekli karıştırılır. Kaynamaya başladığında hemen ocaktan çekilir.

Bu basit şurup, tentürlerle çok iyi uyum sağlayabilir. Bir ölçü tentür ve iki ölçü şurup iyice karıştırılır ve koyu renkli bir şişeye aktarılır, kapak iyice kapatılır ve serin bir ortamda saklanır. Taze bitki özsuları veya bitki çayları da şurupla karıştırılarak kullanılabilir. Özellikle, bitki özsuları ile öksürüğe karşı hazırlanan şuruplar başarıyla kullanılabilir.

12- Lapa: Bitki kısımlarının bir tahta tabla üstünde merdane ile ezilmesiyle elde edilir. Elde edilen lapa, bir keten bezin üstüne yayılarak, hasta organın üstüne yatırılır, sargı bezi ile sarılır ve sıcak tutulur. Bu lapa kompresi, gece boyunca etkilemeye bırakılabilir.

13- Liniment: Kas ve eklem ağrılarını gidermek amacıyla vücut yüzeyine sürülen yağlı ya da alkollü losyonlardır. Geçmişte, linimentlerin içinde, akonit (bağa otu'nun zehiri), belladonna kâfuru, metil salisilat da bulunurdu. En sonuncusu dışında, diğer maddeler zehirli olduklarından, günümüzde kullanılmaz. Piyasadaki bu tür losyonların çoğunda, ağızdan alındığı zaman romatizmaya iyi geldiğinden, salisilatlar bulunur, fakat liniment'in asıl görevi, uygulandığı yerde kan akımını artırmak, sağladığı ısı ile rahatlık sağlamak ve karışık tahriş etkisi uyandırmaktır. “Kuvvetli” olanlarının, “zayıflara” üstünlüğü olmadığı gibi, deride aşırı tahriş ve kızarıklığa da yol açabilirler. Bazı linimentlerin deriye işleyip, deri altı dokularını da etkiledikleri iddia ediliyor olsa da, bu özellik şüpheli olduğu gibi, işledikleri takdirde yararlı olup olmadıkları da bilinmemektedir. Metil salisilat linimenti, herhalde en etkili ve zararsız olanıdır. Diğer bazı şekilleri de eşit derecede etkili ve aynı zamanda daha temiz olabilirler. Krem şeklinde olanları ağızdan alınmadığından, daha tehlikesizdir.

14- Aromaterapi: Aromaterapi sözcüğü, koku molekülleri (aroma) ile iyileşme (terapi) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Bitkisel özler ya da diğer deyişleriyle aromatik, uçucu ve eterik yağların her biri yüzlerce farklı içeriğe sahip; örneğin gül yağı, yaklaşık 300 farklı kimyasal bileşik barındırmaktadır.

Başka bir ifade ile aromaterapi, bitkisel eterik (uçucu, öz) yağların; hastalık tedavisi ve sağlığın korunması amacıyla kullanılmasıdır. Bitkisel eterik (uçucu, öz) yağların kimyasal yapı ve enerjilerinden faydalanılarak masaj, teneffüs (buğu), kompres, banyo ve diğer yollarla uygulanmasını içeren, sağlık ve güzelliği destekleyen doğal bir terapidir. Bitkisel uçucu yağlar, aromatik bitkilerden buhar-damıtma yoluyla elde edilen konsantre yağlardır. Bu öz yağlar günlük yaşamda genellikle kullanılan diğer vücut yağlarının aksine, cilt

tarafından çok kolay emilen, çok güçlü etkileri olan ve dikkatli kullanılması gereken yağlardır [1,8].

1.1. Bitki Etken Maddeleri

Bitki kuru maddesinin esas bölümü yüksek moleküllü maddelerden meydana gelir. Bunlar bitki yapısını (iskelet maddeleri, selüloz, kitin, lignin, pektin), depo maddelerini (nişasta, protein, lipoprotein) ve diğer önemli değişim maddelerini (proteinler, fermentler) teşkil ederler. Bitkilerin yaşaması için mutlak gerekli olan bu maddeler yanında bitki hayatiyeti bakımından mutlak gerekli olmayan ve oranları bitki cins ve türlerine göre değişen, alışılmış çözeltilerde (su, etanol, eter, benzen, petrol eteri vs.) çözünebilen maddeler de vardır. Bunlar düşük moleküllü maddelerdir. Bu düşük moleküllü maddelerden bir kısmına bütün bitkilerde rastlanılır, bir kısmına ise ancak bazı bitki türlerinde rastlanılabilir. Tıbbi etken madde diye adlandırılan bitkisel maddeler işte bu gruba dahil düşük moleküllü maddelerdir. Bu maddelere sekonder bitki maddeleri denilmektedir. Sekonder madde değişimi ile primer madde değişimi arasında sıkı bir ilginin bulunduğu, özellikle son 30 yılda yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Sekonder maddelerin en önemli özelliği; bunların enerji kaynağı olarak önemlerinin bulunmaması ve teşekkül ettiği organda özel bir depo maddesi durumunda bulunmasıdır. Bu durum, bu maddelerin reaksiyon kabiliyetinin olmadığını ve değişmeden kalabildiğini bize göstermektedir .

Sekonder maddelerin ne zaman, nerede ve nasıl meydana geldiği tam olarak açıklığa kavuşmamıştır. Ancak her türde farklı olarak meydana gelen bu maddeler genetik yapı ile tayin edilebilir. Çevre faktörleri ise kaliteden çok kantite üzerinde etkili olmaktadır.

Genlerin sebep olduğu değişkenlik sınırı her birey için tam sabit değildir. Gelişme zamanına hatta bireyin farklı organlarına göre değişiklik gösterir [9].

Bitki kökenli gıdalar ve droglar antimikrobiyal, antioksidan, antimitojen, antikanserojen, antidepresan vb. etkiye sahip birçok kimyasal maddenin doğal kaynaklarıdır.

Droglara tedavi özelliğini veren maddeler, kimyasal yapılarına göre, aşağıdaki şekilde gruplandırılmaktadır [5].

1–Glikozitler: Enzim veya seyreltik asitler etkisiyle şeker olmayan bir kısım ile bir veya daha fazla şeker molekülüne ayrılan bileşiklerdir. Tedavi etkisi şeker olmayan kısma ait bulunmaktadır. Şeker kısmı bu maddenin suda çözünürlüğünü sağlar. Bitkilerde bulunan

glikozitlerden pek çoğunun tedavi yönünden bir önemi bulunmamakla beraber bazıları yüksek farmakolojik etkiye sahiptirler. Örneğin kalp kuvvetlendirici olarak kullanılan yüksük otu yaprağı glikozitleri (Digitalin) gibi. İlk glikozit 1830 yılında Fransız eczacısı Leroux tarafından söğüt kabuğunda keşfedilmiş ve “Salisin” ismi verilmiştir.

2–Organik asitler: Bitkilerde karbohidratların oksidasyonu ile meydana gelen asit reaksiyonlu organik bileşiklerdir. Bitkilerde serbest veya tuz halinde bulunurlar. Ekşi lezzetli sıvı veya katı maddelerdir.

3–Tanenler: Fenol yapısında katı bileşiklerdir. Suda çözünürler. Bitkiler aleminde çok yaygındırlar. Bilhassa kabuklarda bulunurlar. Meşe mazısı ve meşe palamutu tanen bakımından çok zengin droglardır. Tedavi ve deri sanayiinde kullanılan tanenler bu droglardan elde edilir. Tanenler antiseptik ve kabız edici etkilere sahip bileşiklerdir.

4–Alkaloitler: Yapılarında azot bulunan bazik karakterli bileşiklerdir. Katı ve genellikle renksiz maddelerdir. Asitler ile tuz meydana getirirler. Baz halde suda çözünmedikleri halde tuzları suda çözünür. İlk alkaloit 1803 yılında Fransız eczacılarından Derosne tarafından elde edilmiş olan “morfin” dir. Alkaloitler küçük dozlarda kuvvetli etki gösteren bileşiklerdir. Halen tedavi alanında bir çok alkaloit (morfin, kodein, kafein, atropin, kokain, vs.) kullanılmaktadır.

5–Sabit yağlar: Gliserin ile yağ asitlerinin esterleşmesi sonucu meydana gelmiş bileşiklerdir. Sıvı veya katı halde olup suda çözünmez, organik çözücülerde kolaylıkla çözünürler. Bilhassa Meyve ve tohumlarda bulunurlar. Buradan sıkma veya organik çözücü ile tüketme yoluyla elde edilirler.

6–Uçucu (Eterik) yağlar (Esanslar): Esas itibariyle terpenlerden yapılmış karışımlardır. Genellikle sıvı olup, kuvvetli kokulu ve uçucu maddelerdir. Su buharı ile sürüklenir. Suda çözünmezler. Organik çözücülerde kolaylıkla çözünürler. Bilhassa çiçek ve Meyvelerde bulunurlarsa da diğer organlarda da sık rastlanır. Su buharı distilasyonu, organik çözücüler ile tüketme veya sıkma yöntemleri ile elde edilirler. Memleketimizde gül, yasemin ve nane uçucu yağları elde edilmektedir.

7–Reçineli bileşikler: Karmaşık kimyasal yapıları katı veya sıvı maddelerdir. Suda çözünmezler fakat organik çözücülerde kolaylıkla çözülürler. Balsamlar bu gruba dahil olup tedavi maksadıyla kullanılan bileşiklerdir. Memleketimizde bu grup maddelerden

kızılçam'dan elde edilen terementin ve sığla ağacından elde edilen sığla yağı kullanılmaktadır.

8–Vitaminler: Genellikle insan vücudunda yapılmayan ve fakat insanın sağlıklı yaşaması için lüzumlu olan bileşiklerdir. Bitkiler veya hayvansal organlardan tüketilerek elde edilirler. Suda çözünenler (B grubu ve C, P vitaminleri) ve yağda çözünenler (A grubu, D grubu ve E, F, K, vitaminleri) olmak üzere 2 büyük gruba ayrılırlar. Vitaminlerin noksanlıkları büyük sağlık problemleri meydana getirir.

9–Antibiyotikler: Canlılar tarafından meydana getirilen ve çok seyreltik çözeltilerde bile bazı mikroorganizmaların üremelerini durduran veya onları öldüren bileşiklerdir. İlk antibiyotik 1940 yılında İngiliz hekimi A. Fleming tarafından keşfedilmiş ve “penicillin” ismi verilmiştir. Mikroplar nedeniyle meydana gelen hastalıkların tedavisinde kullanılan bir madde grubudur.

10–Flavonoidler: Polifenol grubunda yer alan özellikle flavonoidler, fenolik asitler, lignanlar ve stilbenler gibi bileşik alt grupları daha çok etkili oldukları belirtilmektedir. Flavonoidler, bir C₁₅ flavon iskelet yapısında olan iki fenil halkası ve bir heterosiklik halkadan oluşmuşlardır. Flavonol, flavan-3-ol, flavonon ve antosiyanidinler ise flavonoidlerin alt grubunda yer almaktadırlar. Flavonoller ise kuersetin, miyrisetin, kamferol ve benzeri bileşikler kapsamaktadır.

Kanser hastaları için milyarlarca dolar harcama yapıldığı dikkate alındığında, kanseri önleyici ve tedavi edici maddelerin bulunmasıyla ilgili çalışmaların önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Flavonoidlerin antioksidan özellikleri, hücrelere zarar veren radikallerle etkileşerek radikalleri zararsız hale getirmeleri şeklinde açıklanmıştır. Aynı zamanda flavonoidler, vücut içinde önemli olan enzimlerin aktivitelerini düzenleyerek kanserli hücrelerin çoğalmasını engellerler. Flavonoid grubu arasında kuersetinin antioksidan özelliği daha fazladır.

Bitkilerde Bulunan Bazı Flavonoidler (Polifenoller) ve Fonksiyonları

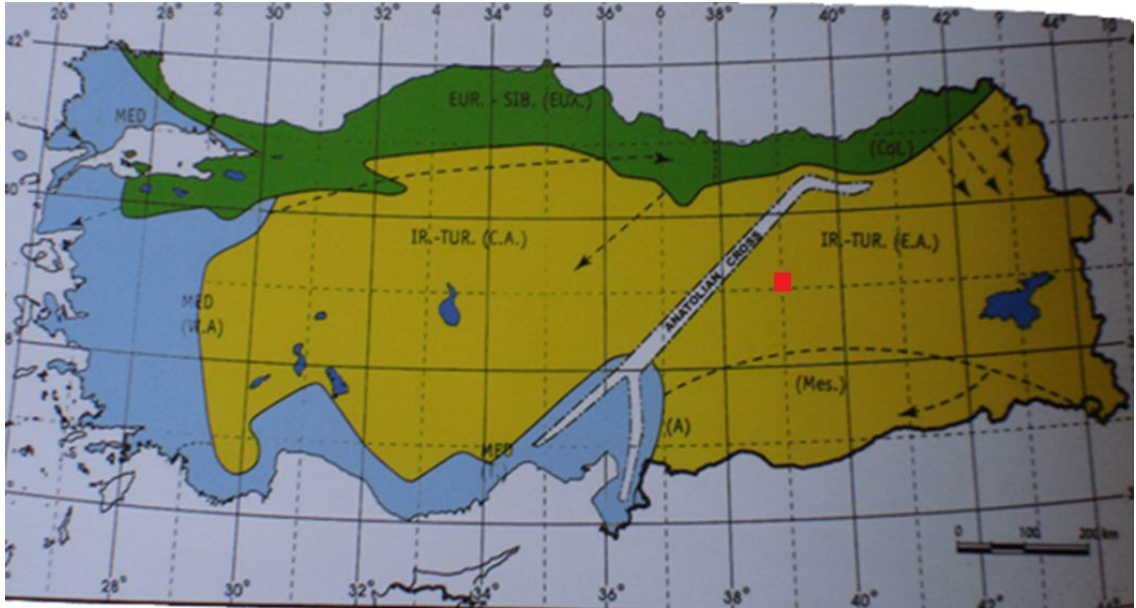
Polifenoller, yapılarında hidroksil veya karboksil grupları taşıyan halkalı organik yapılardır. Bitkilerde bulunan en önemli ve en kalabalık bileşenler olup günümüzde 8000’ den fazla polifenol olduğu tespit edilmiştir. Bitkilerde özellikle de bitkisel çaylarda bol miktarda bulunan polifenoller biyolojik açıdan oldukça aktif yapılardır.

Polifenoller, antioksidan özelliklerinden dolayı serbest radikal oluşumunu engelleyerek kanser oluşumunda koruyucu rol oynarlar. Son derece aktif bileşikler olan serbest radikaller, denetim altına alınmazlarsa hücrenin yapısal ve fonksiyonel unsurlarıyla (membranlar, lipoproteinler, proteinler, kötü huylu kolesterol, LDL, karbohidratlar, DNA, RNA vb.) reaksiyona girerek onları tahrip ederler.

Polifenollerin fizyolojik etkileri olumlu ya da olumsuz yönde olabilmektedir. Okside olmamış polifenoller, "**biyoflavonoidler**" olarak bilinmektedirler.

Biyoflavonoidlerin kılcal kan damarlarının dayanıklılığını arttırdığı üzerinde durulmuş ve bunlar "vitamin P" olarak tanımlanmıştır. Biyoflavonoidlerin radyoaktif Sr 90' ı uzaklaştırarak kemik iliğinde birikimini engellediği, dolayısıyla radyasyondan kaynaklanan lösemi de koruyucu olduğu bildirilmiştir [1,9].

1.2. Alanın Konumu ve Özellikleri

Şekil 1. 1. Türkiye'nin fitocoğrafik haritası

Çalışma alanı; İran-Turan fitocoğrafik bölgesi içerisinde ve Anadolu diagonalinin doğusunda yer almaktadır.

Şekil 1. 2. Malatya ili haritası

Malatya ili, Güneydoğu Toros dağ kuşağında güneyde Beydağları-Nurhak ile kuzeyde Tahtalı-Munzur dağları arasında uzanan bir oluk sahası üzerinde yer alır. Malatya Havzası'nda Karakaya Barajından 850 m olan yükseklik, çevredeki dağlarda 2500 m'yi aşar. Böylece il dahilindeki yükseklik farkı 1500 m'nin üzerine kadar çıkar. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde 1. 2 milyon hektar alan kaplayan Malatya ilinin yaklaşık üçte birini tarıma uygun ova ve platolar oluşturur.

1.2.1. Genel Jeolojik Yapı

Malatya ilinde tüm jeolojik zamanlara ait araziler bulunur. Güneydeki Toros dağ kuşağında Birinci Jeolojik zamana (Paleozoik) ait altta şistler, mermerler ve onun üzerine gelen sert mavimtrak kireçtaşları yaygındır. Pütürge civarında metamorfik (başkalaşım) kaya grubundan olan gnayslar görülür. Doğuda ve kuzeyde yüksek dağlık alanlarda İkinci Jeolojik zamana (Mesozoik) ait kireçtaşları ve Üçüncü Jeolojik zamanda püskürmüş olan volkanik ve tortul araziler yer alır. Malatya Ovasının kenarlarında Üçüncü Jeolojik zamana ait kireçtaşları ve kumlu, killi taşlardan oluşmuş araziler yaygındır. Malatya ovasının tabanında ise Üçüncü Jeolojik zamanın son dönemine ve Dördüncü Jeolojik zamana ait killi kireçli, kumlu ve üzerine gelen çakıl taşları (konglomera) yer alır. Malatya'nın güneyinde Birinci Jeolojik zamana ait kireçtaşları, Beydağlarının eteklerinde 3. zamana ait kireçtaşları

ve Elazığ yolu boyunca denizaltında püskürmüş yeşil renkli volkanik kayalar baskın durumdadır.

1.2.2. İklim

Malatya ilinin topoğrafya özellikleri farklı iklimlerin etkili olmasına yol açar. Yükselti durumuna göre, Malatya Havzasının tabanında 13°C olan yıllık ortalama sıcaklık 2000 m dolayında 6°C'nin altına kadar düşer. Malatya havzasının tabanında 300 mm'ye yaklaşan yıllık ortalama yağış, Arapgir ve Pütürge dolaylarındaki yüksek alanlarda 800 mm'nin üzerine kadar çıkar.

Malatya ilinde dağların uzanış doğrultuları ve dağ yamaçlarının baktığı yön özellikle yağış ve sıcaklık açısından farklı durumların ortaya çıkmasına neden olur. Şöyle ki, Malatya ili kuzeybatı ve güney yönlerden gelen cephelerin etkisine bağlı olarak yağış almaktadır. Kışın cepheler daha çok güney yönden gelen cepheler, Beydağlarının güneye bakan yamaçlarında tabir uygun ise engellenir. Bu nedenle Pütürge, Doğanşehir dolayları ve Beydağlarının güneye bakan yamaçları fazla yağış alır. Cephelerin pek fazla sokulmadığı, yağmur gölgesinde kalan Malatya havzasına düşen yağış miktarı ise son derece düşüktür. Kuzeybatıdan gelen cepheler ise ilin kuzeybatısındaki dağlara bol miktarda yağış bırakır. Yağmur gölgesinde kalan Tohma Çayı vadisi en az yağış alan yerler arasındadır. Bu nedenle ilin en yağışlı, dolayısıyla en nemli yerleri, Beydağı silsilesinin güney ve kuzeydeki dağların kuzeybatıya bakan yamaçlarıdır.

Yukarıda belirtilen özelliklere bağlı olarak il genelinde yağış ve sıcaklık özellikleri farklı üç karasal iklim tipi hüküm sürer. Malatya Havzasında, yazları sıcak, kış ve ilkbahar ayları yağışlı geçen yıllık ortalama sıcaklığın 12°C-13°C arasında seyrettiği ve yıllık ortalama yağışın 350 mm dolayında olduğu orta derecede sıcaklıkta yarı kurak iklim etkilidir. 1200- 2000 m arasında yıllık ortalama yağışın 400 mm'nin üzerinde olduğu, yıllık ortalama sıcaklığın 11°C-6°C arasında olduğu dağlık alanlarda kar yağışlarının etki olduğu soğuk ve yarı kurak iklim etkilidir. Dağlarda 2000 m'nin üzerinde ise kışları kar yağışlı ve çok soğuk, yazları serin geçen yarı nemli-yarı kurak özellikte iklim (dağ iklimi) hüküm sürer. İlkbaharı yazları sıcak ve kurak kışları çok soğuk geçmeyen yağışlı bir iklimin etkisi altındadır. Bu haliyle Malatya Ovası, Doğu Anadolu karasal iklimi ile Akdeniz iklimi arasında bir geçiş tipi özelliğindedir.

İklim elemanları;

Sıcaklık;

Malaya ilinde yaz ile kış arasında sıcaklık farkının fazla olduğu karasal sıcaklık rejimi egemendir. Nitekim kışın Malatya, Doğanşehir dolaylarında -1,-2°C'nin altına inen sıcaklık, yazın artarak Malatya'da 27. 4°C, Balaban'da 24. 8°C, Doğanşehir'de 22. 6°C ve Arapgir'de 25. 1C'ye yükselir. Doğanşehir'de yazın sıcaklığın fazla artmamasının nedeni güneşten gelen radyasyonun bir bölümünün bahçelerle kaplı alanlarda suyun buharlaştırılmasına kullanılmasıyla ilgilidir. Başka bir ifadeyle Doğan çevresindeki bahçeler sıcaklığın fazla yükselmesini engellemektedir. En düşük sıcaklıklar Malatya'da - 19, Doğanşehir'de -29. 3, Arapgir'de -17. 6, Balabanda-30. 2°C'ye düşmüştür. Doğanşehir ve Balaban'da sıcaklığın çok fazla düşmesinin esas nedeni, kışın çevredeki yüksek dağlardan soğuyarak ağırlaşan hava kütesinin sözü edilen yerlerdeki çukur alanlara yığılmasıyla ilgilidir. Türkiye'nin diğer yerlerinde de olduğu gibi en düşük sıcaklıklar, sadece dağların yüksek yerleri değil aynı zamanda çukur alanlarıdır.

En yüksek sıcaklıklar, Balabanda 42, Doğanşehir'de 40, Arapgir'de 40. 4. Malatya'da 42. 2°C'ye çıkmıştır. Sıcaklığın bu kadar yükselmesi, havada bulunan bağıl nemin düşük olmasına bağlı olarak güneş radyasyonunun önemli bir bölümünün doğrudan yüzeye gelmesiyle ilgilidir.

Havadaki bağıl nem durumuna bakıldığında, kışın (Ocak) Malatya'da % 73, Doğanşehir'de % 77, Arapgir ve Balaban'da %72 olan bağıl nem, Temmuzda Doğanşehir'de % 44, Arapgir'de % 33, Balaban'da % 39 ve Malatya'da % 34'e düşer, Yazın bağıl nemin Doğanşehir'de diğer yerlere göre yüksek olması, tabir uygun ise Sürgü çayının varlığına bağlı olarak sulanan alanlardan suyun buharlaşmayla havaya nemin ilave olmasından ileri gelir.

Bulutluluk durumu, kışın (Ocakta) Doğanşehir'de 6/10, Arapgir'de 5. 7, Balabanda 6. 2, ve Malatya'da 6. 1'dir. Temmuz ayında ise bulutluluk, Malatya'da 0. 9, Doğanşehir'de 0. 7, Arapgir ve Balaban'da 1. 2'dir. Genel olarak kış aylarında yüksek olan bulutluluk Haziran ayına doğru azalarak Temmuz ve Ağustos aylarında en düşük seviyesine ulaşır.

Yağış durumu ele alındığında, yıllık ortalama yağış Arapgir'e 748 mm, Balaban'da 358 mm, Doğanşehir'de 540 mm ve Malatya'da 382 mm'dir. Malatya ilinde en az yağışlı mevsim yaz, en yağışlı mevsim ise sırasıyla ilkbahar, kış ve sonbahardır. Eylül sonundan

itibaren başlayan yağışlar kışın artarak ilkbaharda özellikle Nisanda en yüksek seviyesine ulaşır.

Kar yağışları, Kasımdan itibaren başlayarak kışın en yüksek seviyesine ulaşır. Karla örtülü ortalama gün sayısı Doğanşehir’de 47, Arapgir’de 73, Balaban’da 46, Malatya’da 31 gündür. Yüksek kesimlerde ise Kasım-Mayıs arasındaki dönemi kapsayarak yaklaşık yılın yarısına ulaşır. En yüksek kar örtüsü kalınlığı Malatya’da 61 cm, Balaban’da 51 cm, Arapgir’de 164 cm, Doğanşehir’de 85 cm olarak ölçülmüştür. Pütürge’de ise 1 m’nin üzerindedir.

Bu genel bilgilerden sonra Malatya’nın iklimi hakkında şu genel ifadelerde bulunabiliriz:

1. Malatya ile yazları sıcak ve kurak kışları çok fazla olmayan ve yağışın ilkbaharda yoğunlaştığı karasal bir iklimin etkisi altındadır.

2. Yağış, yükselti ve cephelerin geliş yönlerine bağlı olarak cephelerin gelişinin engelleyen dağ sıralarının olduğu kuzeybatı ve güneyde yüksektir. Malatya depresyonuna doğru yağış miktarı azalarak Fırat boylarında en düşük değere ulaşır.

3. Malatya ilinde sıcaklığın en fazla düştüğü yerler, sadece dağların yüksek kesimleri değil, etrafı yüksek dağlarla çevrili Doğanşehir, Balaban gibi çukur alanlardır. Bunun nedeni kışın havanın ayaz olduğu ve karla kaplı olduğu günlerde yüksek yerlerden soğuyarak ağırlaşan havanın çukur alanlara yığılmasıyla ilgilidir.

4. Malatya ilinde ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde ani sayılacak hava akımlara meydana gelir. Bazı yıllar ilkbahar başlarından artan sıcaklıkla Malatya depresyonunun alçak kesimlerinde meyve ağaçları çiçeklenir, ardından gelen soğuk havayla oluşan don olayları genç sürgünleri yakarak yıllık ürün veriminin düşmesine yol açar.

5. Malatya ilinde yazın havadaki bağıl nemin düşmesi, sıcaklık isteği yüksek olan kayısı gibi ağaçlarda fotosentezi artırarak meyvelerin iyi olgunlaşmasını sağlar.

1.2.3. Bitki Örtüsü

Yukarıda belirtilen iklim özelliklerine bağlı olarak bitki örtüsünde de önemli değişimler görülür. Genel olarak yıllık ortalama yağışın 350 mm’nin altında olduğu Balaban, Darende ve Malatya ovasında bozkırlar yaygındır. 1200 m’de itibaren yamaçlara doğru yağışın artması ve sıcaklığın düşmesiyle birlikte meşe toplulukları görülür. Meşe ormanları; Gündüzbey civarında Karataş dağının kuzeye bakan yamaçlarından başlayarak

Beydağlarında 2000 m'ye kadar yükselen kesimlerde, Doğanşehir ve Pütürge çevrelerinde, Akçadağ çevresindeki dağ yamaçlarının yüksek kesimlerinde, Levent, Kürecik ve Hekimhan dolaylarında görülür. Bitki örtüsü yönünden en gür olan kesim, yağışın fazla olduğu Pütürge dolaylarıdır. Burada yoğun ve oldukça gür meşe ormanları görülür.

Dağların 2000 m'yi aşan üst kısımlarında ise kekik, geven, koyun yumağı ve buğdaygillerin bazı familyasına ait olan uzun boylu dağ bozkırları görülür.

1.2.4. Toprak

Malatya ilinde çok değişik toprak tipleri görülür. Genel bir değerlendirme yapıldığında Malatya havzası gibi düzlük alanların dışında, ildeki engebeli sahalarda toprakların önemli bir bölümü taşınmış yani erozyona uğramıştır. Böyle sahaların büyük bir bölümünde, üzerinde olduğu taşların özelliğini yansıtan kalın olmayan intrazonal özellikte topraklar görülür. Şöyle ki, ana materyalin kumlu olduğu Yeşilyurt, Hekimhan, Darende ve Kumçayı civarında kumlu ve killi araziler üzerinde kumlu, killi topraklar egemendir. Kireçtaşları ve gnaysların olduğu sahalarda taşlı-çakıllı topraklar yer alır.

İklim koşullarına göre oluşmuş topraklara Malatya Ovası'nda rastlanılır. Burada alt toprak katında beyaz renkli kireç birikiminin olduğu kahverengi ve kestane renkli topraklar yaygındır. Toprak katının kalınlığı en fazla 1 metreyi aşmamaktadır. Çoğu yerde 30-40 cm kalınlığında üzerinde tahıl tarımının yapıldığı topraklar görülür. Beydağlarının etekleri ile Sultansuyu arasında çakıltaşları (konglomera) üzerinde yüzeyden yerine göre 1 m civarında kalış denilen sert bir kat yer alır. Bu kat, ağaç köklerinin derinlere doğru gitmesini engellediği için ağaçların kurumasına neden olmaktadır.

İlde verimli topraklara Malatya ile Fırat nehri arasında uzanan Battalgazi dolaylarında rastlanır. Burada bahçe tarımının yapıldığı sahalarda topraklar organik madde bakımından zengindir [10].

2. MATERYAL VE METOD

Araştırmanın materyalini; Malatya ilinin ilçe ve köylerinde çeşitli amaçlarla kullanılan ve Türkiye içinde veya dışında etnobotanik açıdan değeri olan bitkiler oluşturmaktadır.

Etnobotanik önemi olan bu bitkileri tanıyan ve kullanan klavuz kişiler tespit edilip belirli aralıklarla arazi gezileri yapılmıştır. Klavuz kişilerin yörede kullanıldığını belirttiği bitkiler toplanmış ve numaralandırılmış ve bu bitkilerin ne amaçla ve nasıl kullanıldığı not edilmiştir. Arazi gezileri sonucunda toplanan bitkiler herbaryum tekniklerine göre preslenip, kurutulmuştur. Bitkilerin teşhisleri Davis (1965-1984)'e göre yapılmıştır. Bitkilerin tezdeki sıralaması Flora of Turkey'de verilen filogenetik sıralama temel alınarak yapılmıştır.

Bitkilerin sunuluşunda aşağıda belirtilen özellikleri dikkate alınmıştır:

- 1- Bitkinin familyası
- 2- Bitkinin bilimsel adı
- 3- Yöresel adı (varsa)
- 3- İngilizce adı (varsa)
- 4- Toplanan lokalitesi
- 5- Kullanılan kısmı
- 6- Malatya'da etnobotanik kullanımı ve
- 7- Literatürdeki kullanımı belirtilmektedir.

3. BULGULAR

Malatya ili coğrafik sınırları içerisinde halk arasında belirli amaçlarla kullanılan ve etnobotanik değeri olan 330 bitki örneği toplanmıştır. Bunların sistematik teşhisi sonucunda; 45 familya, 115 cins ve bu cinslere ait 149 tür ve türaltı takson belirlenmiştir. Etnobotanik değeri olduğu saptanan bitkiler, bu bölümde Flora of Turkey’de verilen filogenetik sıralamaya göre verilmektedir.

3.1. PTERIDOPHYTA

3.1.1. EQUISETACEAE

Bilimsel adı: *Equisetum ramosissimum* Desf.

Yöresel adı: Atkuyruğu, binbirkilit otu

İngilizce adı: Horsetail, Mare’s tail, scouring rush

Toplanan lokalite: Darende; merkez, dere ağızı, FT 1065, 03. 07. 2010

Kullanılan kısmı: Kök hariç, tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Kök hariç tüm bitkinin infüzyon yöntemi ile hazırlanan droğu içilmektedir. Kireçlenme ve romatizmal hastalıklar için tüketilmektedir.

Kanser için tüketilmektedir.

Literatürdeki kullanımı: Saponin, salisilik asit, tanen ve az miktarda alkaloit (palustrin, nikotin ve diğerleri) içermektedir [11].

İdrar söktürücü taş ve kum söktürücü, iç kanama (mide kanamalarını) durdurucu ve yara iyi edici etkileri vardır.

Kullanım şekli: İnfüzyon (%1-5) halinde kullanılır, dahilen günde 2-3 bardak içilir. Haricen yaraların yıkanması ve temizlenmesinde kullanılır [5].

İdrar yanmasını giderir, iltihabı giderir, idrar yollarındaki taşları atar [12]. Silis asit içeriğinden dolayı kalaylı kapların parlatılmasında kullanılmıştır [13].

Toksikolojik etki: Genç sürgünlerini yiyen hayvanlarda kan işemesi ile belirlenen zehirlenmeler görülür. Bilhassa sığır ve atlar bu bitkiye karşı duyarlıdır. Kurutma ile zehirlilik etkisi azalmaz. İnsanlarda da aynı şekilde zehirlenme belirtileri görülmektedir. Bu nedenle dikkatli kullanılması (tıbbi miktarların üzerinde alınmaması) gereken bir droğdur [5].

3.2.SPERMATOPHYTA

3.2.1.CONIFEROPHYTA (GYMNOSPERMAE)

3.2.1.1. PINACEAE

Bilimsel adı: *Pinus sylvestris* L.

Yöresel adı: Çam

İngilizce adı: Pine tree

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, Faraşlı, bahçe içleri, 1300 m. FT 1282, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Kozalak

Malatya’da kullanımı: Kozalağının, infüzyon şeklinde hazırlanan droğu, nefes darlığı için tüketilmektedir.

Literatürdeki kullanımı:

Kurutulmuş tomurcuklar; reçineli madde, uçucu yağ (% 1-2) ve acı madde taşır. Zehirli madde taşımayan, hafif bir idrar söktürücüdür. Solunum sistemi hastalıklarında yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır.

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 2-3) günde bir su bardağı içilir [5].

3.2.1.1.2. CUPRESSACEAE

Bilimsel adı: *Juniperus excelsa* Bieb.

Yöresel adı: Ardıç

İngilizce adı: Juniper

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar. FT 1030, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Meyveleri ve yaprakları.

Malatya’da kullanımı: Tohumlar olgunlaşınca, meyveleri ezilerek merhem şeklinde yaralara sürülmektedir. Yara iyi edici olarak kullanılmaktadır.

Yaprakları da tütüsü şeklinde, arı bitine karşı kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kozalağı şeker hastalığı için kullanılmaktadır [12].

Tohum ve yaprakları birlikte kaynatılır, elde edilen su ile yıkanılırsa vücuda kuvvet verir, terlemeyi de keser [14].

3.2.2. MAGNOLIOPHYTA (= ANGIOSPERMAE)

3.2.2.1. MAGNOLIOPSIDA (= DICOTYLEDONEAE)

3.2.2.1.1. RANUNCULACEAE

Bilimsel adı: *Ranunculus arvensis* L.

Yöresel adı: Kangoza otu, düğün çiçeği

İngilizce adı: Chana Rokah [15]

Toplanan lokalite: Kale; Sarı ot köyü, bahçe içleri. 1820 m. FT 1112, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Ezilerek cilde sürülünce yara oluşturmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çin’de ve uzak doğuda geleneksel olarak eklem romatizması ve sedef hastalığında kullanılır. Bu bitkinin bütün kısımlarının taze iken zehirli olduğu bilinmektedir [16]. Bitki; astım, gut, antiromatizmal, ateş düşürücü ve sara tedavisinde kullanılmaktadır (15). Ranunculin içeriğinden dolayı vücutta tahrişe sebebiyet vererek yanık oluşturmaktadır [17].

Bilimsel adı: *Ceratocephalus falcatus* (L.) Pers.

Yöresel adı: Düğün çiçeği

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; kozluk köyü, bahçe içleri. 1800 m. FT 1237, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Kök hariç tüm bitkiden elde edilen lapa, iltihabi yaraların üzerine bırakılıyor, bu şekilde yara iyileştirici olarak ve romatizma ağrıları için kullanılmaktadır.

Bitki, yendiğinde ise mideye zarar vermektedir.

Literatürde kullanımı: Ranunculin içeriğinden dolayı vücutta tahrişe sebebiyet vererek yanık oluşturmaktadır [17].

3.2.2.1.2. BERBERIDACEAE

Bilimsel adı: *Berberis vulgaris L.*

Yöresel adı: Karamuk

İngilizce adı: Barberry [18]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar ve bahçe içleri, FT 1013, 03. 07. 2010

Kullanılan kısmı: Meyveleri ve kökleri

Malatya’da kullanımı: Meyveleri çiğ olarak tüketilmektedir. Aç karınla bağırsak parazitleri için tüketilmektedir.

Meyveleri infüzyon şeklinde hazırlanır, bunun sonucunda renkli bir sıvı oluşmaktadır. Bu renkli sıvı karaciğer rahatsızlıkları ve siroz için tüketilmektedir.

Kökleri boya olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kökleri alkoloitler (berberin, columbamin, jatrorrhizin, palmatin ve diğerleri) taşımaktadır. Kök veya kök kabuğu iştah açıcı, ateş düşürücü ve kuvvet verici etkilere sahiptir.

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 2), günde 2-3 bardak içilir [5].

Kökleri taşıdığı sarı boyar maddeden dolayı kumaş boyamakta kullanılır [19]. İçeriğinde bulunan; berberin sülfat etkisi ile safra söktürücü ve idrar arttırıcı etkileri vardır [19]. Kan dolaşımı, peklik (kabızlık), karaciğer, yüksek tansiyon, menapoz, aybaşı, gebelik ve varis için kullanılır [18].

3.2.2.1.3. PAPAVERACEAE

Bilimsel adı: *Papaver dubium L.*

Yöresel adı: Gelincik

İngilizce adı: Flos rhoeados

Toplanan lokalite: Pötürge; yamaçlar. 1750 m. FT 1181, 19. 05. 2011

Kale; Uzun Hüseyin, bahçe içleri, 2400 m. FT 1134, 28. 04. 2011

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1222, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Hayvanlara yedirilmektedir, bu bitkiyi fazla tüketen hayvanlarda uyuşukluk oluşmaktadır.

Çiğ olarak veya pişirilerek, yemeği yapılarak halk tarafından tüketilmektedir.

Süt ile birlikte kaynatılarak balgam sökücü olarak kullanılmaktadır.

Kına içine katılarak saç boyası olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çiçeği ağızda çiğnenir yahut yenirse balgamın kökünü keser, karın ağrısını durdurur. Suda kaynatılır içilirse kadınların sütünü çoğaltır. Fitil yapıp rahme konursa hayız kanını (adet kanını) söktürür [14]. Burun kanamasında, suyu buruna, çekilirse anında kanamayı keser [21]. Bronşit ve nefes darlığı için kullanılmaktadır. Gıda olarak tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Papaver arenarium* Bieb.

Yöresel adı: Gelincik

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Tepebaşı köyü, bahçe içleri, 1800 m. FT 1107, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Balgam ve öksürük için infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Fazla tüketilmemelidir aksi taktirde zehirlenmelere sebep olmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çiçeklerin tepallerinden boya çıkar bu boya herhangi bir yerde kullanılmaz [23].

3.2.2.1.4. BRASSICACEAE

Bilimsel adı: *Sinapis arvensis* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Gündüzbey, Kozluk 1380 m. FT 1254, 25.05.2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Yemek yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yeşil yaprakları yenir [24].

Çiğ olarak yenir veya salatası yapılır. Pişirilerek yemek şeklinde tüketilmektedir.

Dekoksiyonu; kanser, idrar yolu enfeksiyonu, diyabet, gaz giderici ve solucan düşürücü olarak kullanılmaktadır [22].

Bilimsel adı: *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Yöresel adı: Çoban çantası

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar 1150-1200 m., FT 1058, 03.07.2010

Merkez; Kıyıcak, bahçe içleri 1750 m. FT1136, 28.04.2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Kök hariç tüm bitkiden infüzyon şeklinde hazırlanan drog adet düzensizliği ve iç hastalıklarında kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Taze yaprakları salata olarak kullanılır. Salatalık yerine cacığa katılır. Yemeği yapılarak tüketilir.

Hayvan yemi olarak kullanılır [24]

Bitki kıyılır, 1/2-1 tatlı kaşığı dolusu bir bardak su ile haşlanır, 10 dak. demlenip süzülür. Burun, mide, bağırsak, dölyatağı kanamalarında, şiddetli adet kanamalarında günde 2-3 kere içilir. Adet düzenleyicidir [25].

Bilimsel adı: *Sisymbrium sp. L.*

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Sarıot, 1820 m. FT 1194, 20.05.2011

Battalgazi;1800m. FT 1202, 20.05.2011

Pötürge; Erenköy, 1600 m. FT 1146,18.05.2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya’ da kullanımı: Taze olarak tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Antibiyotik olarak kullanılmaktadır.

Menapoza giren bayanlar kullanmaktadır.

Sebze olarak salatalara katılmaktadır. Börek içi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.1.5. VIOLACEAE

Bilimsel adı: *Viola odorata L.*

Yöresel adı: Tırtılsız aslan pençesi, kokulu menekşe

İngilizce adı: Sweet violet [5]

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1217, 20. 05. 2011

Kullanılan kısmı: Çiçek ve yaprakları

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog prostat kanseri ve göğüs kanseri için tüketilmektedir. Fazla bekletilmeden içilmelidir.

Literatürde kullanımı:

Süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir. Dahilen terletici, haricen lapa veya gargara halinde, yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır [5]. Çiçeği halk arasında öksürük kesici, boğaz iltihabını giderici ve boğmaca için tüketilmektedir

Kullanım şekli: 1 lt. suda 10 gr. drog ısıtıldıktan sonra tüketilir [19].

3.2.2.1.6. PORTULACACEAE

Bilimsel adı: *Portulaca oleracea* L.

Yöresel adı: Pirpirim, semizotu, parpar

İngilizce adı: Purslane [18]

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150m. FT 1044, 03. 07. 2010

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1223, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Gövde ve yapraklar

Malatya'da kullanımı: Gıda olarak tüketilmektedir.

Kalp hastalıkları için kullanılmaktadır.

Şeker hastalığı için kullanılmaktadır.

İnfüzyon şeklinde hazırlanarak konstüpsiyon için, aç karına bir fincan şeklinde tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Bitki idrar söktürücü olarak kullanılır. Tohumları kurt düşürücü olarak kullanılır. Yaprak lapa halinde basura karşı kullanılır. Sebze olarak tüketilir [5]. Tatlandırıcı, kan temizleyici, serinletici özellikleri bulunmaktadır [18]. Bronşit ve ateş için kullanılmaktadır [18]. Bağırsak rahatsızlıkları için ve kansızlık için kullanılmaktadır [22].

3.2.2.1.7. CARYOPHYLLACEAE

Bilimsel adı: *Cerastium chlorifolium* Fisch. & Mey.

Yöresel adı: Hatun parmağı

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; yamaçlar. 1750 m. FT 1174, 19. 05. 2011

Hekimhan; Güzelyurt, farslı köyü, bahçe içleri, 1300m. FT 1280, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Taze olarak salatalara katılmaktadır.

Antibiyotik amaçlı kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Telephium imperati* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Düvenlik, taşlık alan, 1600 m. FT 1154, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Kuru yapraklar ezilerek yoğurt veya yağ ile karıştırılarak merhem şeklinde yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimse adı: *Silene alba* (Miller) Krause

Yöresel adı:

İngilizce adı: White campion

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik köyü, bahçe içleri. FT 1021, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Börek içi şeklinde gıda olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Silene kotschy* Boiss. var. *kotschy*

Yöresel adı: Dağ çayı

İngilizce adı:

Toplana lokalitesi: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar, FT 1033, 03. 07. 2010

Kullanılan kısmı: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.1.8. POLYGONACEAE

Bilimsel adı: *Rheum ribes* L.

Yöresel adı: Işgın

İngilizce adı: Raiwas, Rawand

Toplanan lokalite: Pötürge; yamaçlar, 1750m. FT 1168, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Kök ve sürgünleri

Malatya'da kullanımı: Sürgünleri çiğ olarak tüketilmektedir veya parçalara ayrılıp kurutulup yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Sürgünleri, şeker hastalığı için tüketilmektedir.

Kökleri de infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde şeker hastalığı için kullanılmaktadır. İnfüzyonun tadı acı olduğundan elma kabuğu da katılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Genç gövdeleri ve yaprak sapı ilkbaharda toplanır ve kabuğu soyulduktan sonra taze olarak tüketilmektedir [5]. Hipoglisemik özelliğe sahiptir [22].

Arap yazarlar mideyi kuvvetlendirdiğini, kusmayı önlediğini, kabız etkiye sahip olduğunu kaydetmektedirler. Ayrıca hulasasının basura, kızamık ve çiçek hastalığına iyi geldiğini, kan ve safrayı temizlediğini bildirmektedirler [26].

C vitamini açısından zengindir [27].

Bilimsel adı: *Polygonum arenarium* Waldst. & Kit.

Yöresel adı:

İngilizce adı: European Knotweed, Lesser red-knotgrass

Toplanan lokalite: Merkez; Kıyıcak köyü, bahçe içleri, 1750 m. FT 1141, 25. 06. 2010

Kale; Sarıot köyü, bahçe içleri, 1820 m. FT 1184, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog böbrek taşlarını ve kum düşürmek için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Rumex scutatus* L.

Yöresel adı: Kuzukulağı

İngilizce adı: Sheep sorrel

Toplanan lokalite: Pötürge; yamaçlar, 1800 m. FT 1170, 19. 05. 2011

Kale; Bent köyü, bahçe içleri, 1880 m. FT 1121, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Taze olarak veya yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Kolesterol ve tansiyon için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yapraklar, potasyum tuzu halinde oksalik asit içermektedir.

Yapraklar ekşi lezzetinden dolayı salata olarak tüketilmektedir. Lapa halinde çıbanları olgunlaştırmak için çıbanın üzerine sarılmaktadır. Romatizma, nikris veya böbrek hastalığı olanların dahilen kullanmaları zararlıdır

Kullanım şekli: Kökler infüzyon (% 5) halinde dahilen idrar arttırıcı, safra söktürücü ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Rumex tuberosus* L.

Yöresel adı: Bijdon, kuzukulağı

İngilizce adı: Herb patiens [18]

Toplanan lokalite: Pötürge; Kubbe Dağı, yamaçlar 1900 m. FT 1075, 04. 07. 2010.

Arguvan; Kızık, 1350 m. FT 1298, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve kökleri

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan droğu tüketilmektedir.

Şeker hastalığı ve verem hastalığı için kullanılmaktadır.

Şeker hastalığı için salatalara katılarak veya taze olarak da tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yapraklar, potasyum tuzu halinde oksalik asit, kökler ise tanen içermektedir. Yapraklar ekşi lezzetleri nedeniyle salata halinde sebze olarak yenilir. Lapa

halinde çıbanları olgunlaştırmak için çıbanların üzerine sarılır. Romatizma nikris veya böbrek hastalığı olanların dahilen kullanması zararlıdır.

Kullanım şekli: Kökler infusyon (%5) halinde dahilen idrar arttırıcı, safra söktürücü ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [5].

Kan temizleyici, bağırsak yumuşatıcı, g verici özellikleri bulunmaktadır. İştahsızlık, peklik, deri hastalıkları için kullanılmaktadır [18].

Bilimsel adı: *Rumex crispus* L.

Yöresel adı: Labada

İngilizce adı:

Toplana lokalite: Ptrge; Kubbe Dağı, yamaçlar, FT 1072, 04. 07. 2010

Arguvan; Eymir köyü, 1100m. FT 1288, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Alt yaprakları

Malatya’da kullanımı: Alt yaprakları infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

şeker hastalığı için ve kalp rahatsızlıkları için tüketilmektedir.

Yaprakları bir ile sarılarak yemek olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Kökleri, kabız ve müşhil etki gösterir. Mşhil etki taze köklerde, kurutulmuş köklerden daha kuvvetlidir. Bu drog kuvvet verici, kan temizleyici, hazmettirici olarak tüketilmektedir.

Kullanım şekli: Dekoksiyon (%5) veya toz (günde 1-3 gr.) halinde dahilen kullanılmaktadır.

Zehirli bir madde taşımadığından tehlikesiz bir drogdur. Taze yaprakları sebze olarak yenilir, haricen lapa halinde çıbanları olgunlaştırmak ve egzema yaralarını iyileştirmek için de kullanılmaktadır. Bu türün yaprakları “evelik “ ismi altında, sebze olarak veya et dolması yapılarak, yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Yaprak ve dalların, sa örgüsü gibi örülmesi ile elde edilen demetler, kurutulmuş halde, Doğu Anadolu kasabalarında satılmaktadır [5].

3.2.2.1.9. CHENOPODIACEAE

Bilimsel adı: *Beta trigyna* Waldst. & Kit.

Yöresel adı: Yabani ıspanak

İngilizce adı: Caucasian wild beet.

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik Köy'ü, bahçe içleri. FT 1025, 03. 07. 2010

Kullanılan kısmı: Yaprak ve yaprak sapları

Malatya'da kullanımı: Taze olarak tüketilmektedir.

Börek içi olarak ve kurutularak baharat olarak tüketilmektedir.

Cacığa katılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Yaprakları yağ ve yumurta ile kavrularak tüketilmektedir.

Erzurum'da kavurması meşhurdur [20].

Bilimsel adı: *Chenopodium album* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı: White goosefoot [18]

Toplanan lokalite: Arapgir girişi; bahçe içleri, 1200 m. FT 1079, 10. 07. 2010

Malatya merkez; Kıyıcak köyü, bahçe içleri, 750 m. FT 1009, 25. 06. 2010

Merkez; Meydancık köyü, bahçe içleri, 1800m. FT 1190, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve gövdesi

Malatya'da kullanımı: Çiğ olarak veya haşlanıp yemek olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Çiçekli dallar idrar arttırıcı ve müshil için kullanılmaktadır [5].

Bulgur veya mercimek ile pişirilerek tüketilmektedir. Sebze olarak tüketilmektedir.

Kurutularak saklanmış olan bitkiden kışın çorba yapılarak tüketilmektedir [20].

Kan temizleyici, yumuşatıcı, bağırsak yumuşatıcı özellikleri bulunmaktadır [18].

Kansızlık, peklik ve yaralar için kullanılmaktadır.[18].

3.2.2.1.10. AMARANTHACEAE

Bilimsel adı: *Amaranthus patulus* Bert.

Yöresel adı: Kırmızı ot

İngilizce adı: Green pigweed

Toplanan lokalite: Darende; Sürgü, Reşadiye köyü, bahçe içleri. 1300 m. FT 1086, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları ve gövdesi

Malatya’da kullanımı: Haşlanıp gıda olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Sebze olarak tüketilmektedir [20].

3.2.2.1.11. HYPERICACEAE

Bilimsel adı: *Hypericum scabrum* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı: St. John’s wort

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri. 1400-1600 m. FT 1042, 03. 07. 2010

Pötürge; Karahan geçidi, yamaçlar, 1800 m. FT 1069, 04. 07. 2010

Hekimhan; Güzelyurt, fâraşlı, bahçe içleri, 1300 m. FT 1263, 01. 06. 2011

Pötürge; Belen köyü, bahçe içleri, 1350 m. FT 1314, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanıp fazla bekletilmeden tüketilmektedir. Aksi taktirde tadı acılaşıyor. İnkontinansı (idrar kaçırmayı) olan çocuklara içirilmektedir. Egzema için ve mayasıl için kullanılmaktadır. Mide ağrıları için kullanılmaktadır.

Çiçekleri kurutularak, zeytinyağına katılıp, yanıklar için merhem olarak kullanılmaktadır. Yanık izini de yok etmektedir. Sütle kaynatılarak, yara iyileştirici olarak merhem şeklinde kullanılmaktadır.

Ülser için çiçekleri ile infüzyon şeklinde hazırlanan droğu tüketilmektedir.

Antibiyotik olarak da tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Kayseri ve Yozgat bölgelerinde, çiçekli dallarından hazırlanan infüzyon (%1), dahilen basura karşı ve kabızlık için kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Hypericum triquetrifolium* Turra

Yöresel adı: Kepir otu

İngilizce adı:

Kullanılan kısmı: Gövde

Toplanan lokalite: Merkez; Erenli beldesi, yol kenarı, 750 m. FT 1002, 25. 06. 2010

Malatya'da kullanımı: Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Dahilen antispazmotik, kabız, yatıştırıcı ve kurt düşürücü haricen ise antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılır. Bilhassa yanık yaralarının tedavisinde çok etkilidir.

Hipericin fotosensibilite yapan bir bileşiktir. Bu bitkiyi yiyen hayvanlar (koyun, sığır, at) dan yalnız beyaz tüylü olanlarda ölümle sonuçlanan, deri hastalıkları meydana gelir, siyah tüylü hayvanlarda bu tip bir duyarlılık meydana gelmemektedir [5].

3.2.2.1.12. MALVACEAE

Bilimsel adı: *Malva neglecta* Wallr.

Yöresel adı: Ebe gümece, doğnuk, hiru

İngilizce adı: Mallow leaf

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150-1200m. FT 1059
03. 07. 2010

Pötürge; Erenköy, yol kenarı, 1634m. FT 1147, 18. 05. 2011

Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380 m. FT 1236, 25. 05. 2011

Kale; Sarıot köyü, bahçe içleri, 1820m. FT 1185, 20. 05. 2011

Arguvan; Eymir, bahçe içleri, 1100m. FT 1289, 02. 06. 2011

Kale; Sarıot köyü, bahçe içleri, 1820m. FT 1108, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak, kök ve gövde

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon ve dekoksasyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Vajinal akıntı için dekoksasyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklindeki drog ise mide rahatsızlıkları, kabızlık, kalp, şeker hastalığı ve sinüzit için tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog iltihap giderici olarak tüketilmektedir.

Sedef hastalığı için lapa haline getirilmiş tüm bitki yaraların üzerine bırakılmaktadır.

Lapa haline getirilerek doğumdan sonra oluşan göğüs şişlikleri (mastit) için kullanılmaktadır. Bu amaçla sütle kaynatılarak içine arpa unu katarak lapa haline getirilip enfeksiyon olan göğsün üzerine bırakılarak bir gün bekletilmektedir.

Lapa haline getirilerek yaraların üzerine sarılmaktadır.

Kök, gövde ve yapraklar haşlanarak yemek olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Taşıdığı müsilaj nedeniyle diğer musilajlı droglar gibi, koruyucu ve yumuşatıcı bir etkiye sahiptir. Solunum ve sindirim sistemi tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu olarak çok kullanılır. Taze yapraklarından hazırlanan lapa, cilt üzerindeki çıban ve yaraların ağrılarını dindirmek için, tülbent arasında deri üzerine konulur.

Kullanım şekli: İnfüzyon veya dekoksasyon şeklinde dahilen kullanmak için (%1-3), haricen gargara halinde kullanmak için ise (%5) oranında hazırlanır, lapa ise taze yapraklardan yapılmalıdır [5].

Genç bitkiler sebze olarak kullanılır [28, 29].

Memleketimizin kırsal bölgelerinde taze ebegümeci dalı, enfeksiyona sebep olduğundan dolayı, çocuk düşürmek için kullanılır [30].

Soğanla kavrulur gıda olarak tüketilmektedir.

Dekoksiyon ve arpa unu ile kaynatılarak lapa haline getirilip üzerine oturulur. Bu şekilde karın ağrısı, vajinal akıntı ve kısırlık tedavisinde kullanılmaktadır

Dekoksiyon şeklinde hazırlanan drog; kalp hastalıkları, kanser, verem, mayasıl, nefes darlığı, idrar yolu enfeksiyonları, mide ağrısı ve bağırsak rahatsızlıkları için tüketilmektedir.

Sütle kaynatılıp lapa haline getirilerek şişliğin inmesi için kırık üzerine konur [22].

Bilimsel adı: *Alcea striata* (DC.) Alef subs. *Rufescens* (Boiss.) Cullen

Yöresel adı: Hatmi

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Merkez; Kıyıcak köyü, bahçe içleri. 750 m. FT 1012, 25. 06. 2010.

Doğanşehir; Reşadiye köyü, bahçe içleri, 1300 m. FT 1090, 11. 07. 2010

Hekimhan; Güzelyurt, farslı, 1300m. FT 1271, 01.06.2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Dekoksiyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Öksürük için, bronşit için ve balgam söktürücü olarak tüketilmektedir.

Lapa şeklinde yaraların üzerine sarılıyor, iyileştirmek amacı ile kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çiçekleri öksürüğe karşı, bronşitte ve balgam söktürmede kullanılmaktadır [31].

Bilimsel adı: *Alcea pallida* Waldst. & Kit.

Yöresel adı: Hatmi

İngilizce adı: Eastern hollyhock

Toplanan lokalite: Arapgir; bahçe içleri, 1200 m. FT 1083, 10. 07. 2010

Doğanşehir; Reşadiye köyü, yol kenarı, 1300m. FT 1093, 11. 07. 2010

Pötürge; yol kenarı, 1750 m. FT 1180, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan droğu, öksürük için ve bronşit için tüketilmektedir.

İltihap kurutucu olarak, mama içine katılarak bebeklere yedirilmektedir.

Suya konunca köpürmektedir. Hayvanların sindirim sistemi hastalıklarında yedirilmektedir.

Pötürge de kökleri dövülerek üzümleri kurutmak için kullanılmaktadır (külleme) bu şekilde üzümlerin kurutulmasına rağmen yumuşak kalmasını sağlamaktadır.

Literatürde kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak soğuk algınlığında öksürük kesici olarak kullanılır. İsteğe bağlı olarak ıhlamur, limon, nane, elma ile birlikte kaynatılabilir [35].

Kahramanmaraş ‘ta yara lapası olarak, abse olgunlaştırmada kullanılmaktadır [36].

Van’da nefes darlığı, böbrek taşları, şeker hastalığında ve kısa sürede saç uzatmada kullanılmaktadır [37].

3.2.2.1.13. LINACEAE

Bilimsel adı: *Linum sp.* L.

Yöresel adı: Hava otu, sarı çiçek

İngilizce adı: Common flax

Toplanan lokalite: Hekimhan; Yukarı selimli, 1550. m. FT 1308, 09. 06. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya ‘da kullanımı: Süt ile kaynatılarak içine arpa unu katılarak açılmayan yaralara sürülmektedir.

Literatürde kullanımı: Musilaj (%10), sabit yağ (%27-41) [38] ve bir glikozit olan linamarin taşımaktadır.

Dahilen mekanik müşil olarak etki etmektedir. Buna sebep keten tohumu müsilaajının su olarak şişmesidir. İnfüzyon halinde, sindirim sistemi iltihapları ve tahrişlerine karşı, koruyucu olarak kullanılır. Haricen lapa halinde ağrı azaltıcı olarak kullanılır [5].

Kullanım şekli: Dahilen müşhil olarak yemeklerden önce bir çorba kaşığı tohum tozu, bir bardak su ile alınır. Sindirim sistemi koruyucusu olarak infüzyon (% 1-5) halinde kullanılır.

Haricen kullanılan keten tohumu bir miktar ile lapa kıvamında pişirilir. Lapa sıcak iken, tülbent arasında ağrıyan yere sarılır. Öksürük kesmek için lapa göğüs üzerine konulur.

Bundan elde edilen yağ ise haricen yara ve yanık tedavisinde kullanılır [5].

3.2.2.1.14. GERANIACEAE

Bilimsel adı: *Geranium ibericum* Cav.

Yöresel adı: İğnelik,

İngilizce adı: Johnson's blue

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk köyü, bahçe içleri , 1380 m. FT 1238, 25. 05. 2011

Malatya'da kullanımı: Lapa haline getirilen bitki yaraların üzerine iyileştirici amaçlı sarılır.

Literatürde kullanımı: Ege bölgesinde sebze olarak kullanılmaktadır.

Börek harcı olarak peynirle karıştırılarak kullanılmaktadır [20].

Bilimsel adı: *Erodium cicutarium* (L.) L' Herit

Yöresel adı: Çobandeğneği, leylekgagası

İngilizce adı: Redstem Stork's Bill

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, bahçe içleri, 1300m. FT 1262, 01. 06. 2011

Kale; Kırıyacak, bahçe içleri, 1750 m. FT 1137.04.2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog cilde tonik amaçlı sürülmektedir.

Yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Bitki kan kesici ve kabız etkilidir [5]. Bütün bitki doku büzücü ve kanama durdurucudur. İntra uterin (rahim içi) ve diğer kanamaların tedavisinde kullanılır. Yapraklarından yapılan çay terletici ve idrar arttırıcıdır [15].

Meyvesi yeşilken koparılır. Tabanından elle tutulur. Meyve saat yönünde döner. Çocuklar oyun amaçlı kullanırlar. Ayrıca tohumu tazeyken yenir [24].

Bilimsel adı: *Pelargonium endlicherianum* Fenzl

Yöresel adı: Zöhrecan, böcek otu, solucanotu

İngilizce adı: Pelargonium

Toplanan lokalite: Darende, Somuncu baba mevkii, Zavi mah. kayalık bölge. FT 1062, 03. 07. 2010.

Kullanılan kısım: Çiçekleri ve yaprakları

Malatya'da kullanımı: Çiğ olarak tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Parazit için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çiçekli dalları taze halde bağırsak solucanlarına karşı kullanılmaktadır. Uçucu yağ, tanen, şekerler ve sabit yağ taşımaktadır [5].

Malatya ve Maraş bölgesinde bağırsak kurtlarına karşı kullanılmaktadır [32,33].

Yazın taze çiçekli dallarından 100 gr kadar yenmektedir. Kış mevsiminde ise kurutulmuş drog kullanılır. Kuru drog havanda toz haline getirilir tülbentten geçirilir, pekmez ile karıştırılır ve bu karışımdan, sabah aç karnına, bir tatlı kaşığı alınır [34]. Bilhassa yuvarlak bağırsak parazitlerine (askarit, oksiyür) karşı etkili ve tehlikesiz bir drogdur. Taze droğun kuru drogdan daha etkili olduğu söylenmektedir [5].

3.2.2.1.15. ZYGOPHYLLACEAE

Bilimsel adı: *Tribulus terrestris* L.

Yöresel adı: Çoban çökerten, deve çökerten, demir diken, çakır diken

İngilizce adı: Maltese cross, Small caltrops

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, istiklal mahallesi, yamaçlar 1150-1200m. FT 1056, 03. 07. 2010,

Arapgir; bahçe içleri, 1200 m. FT 1078, 10. 07. 2010

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1206, 20. 05. 2011

Pötürge; 1600 m. FT 1142, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve meyveleri

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Sabah akşam birer bardak içilir. Tatlandırmak için elma kabuğu, limon kabuğu, portakal kabuğu veya maydanoz sapı katılmaktadır.

Kalp damar hastalıkları, kalp ağrıları için, ishal için ve mayasıl için tüketilmektedir.

Literatüde kullanımı: Sabit yağ, rezin ve alkaloit taşır. İnfüzyon (% 5) halinde taş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır [5].

Meyvelerinden dekoksasyon yöntemiyle hazırlanan drog, idrar yolları enfeksiyonu, böbrek taşı ve ishal için kullanılmaktadır [22]. Erkekliği artırır. Demirdiken suyu 25 gr., badem yağı ile birlikte içilir [14].

İnfüzyon veya dekoksasyon halinde (% 5) hazırlanan su ayazda bir gece bekletilip damar tıkanıklığı ve kalp hastalıklarında kullanılmaktadır [39].

Bilimsel adı: *Peganum harmala* L.

Yöresel adı: Üzerlik, nazarotu

İngilizce adı: Harmal peganum

Toplanan lokalite: Battalgazi; kurutulmuş örnek alındı. FT 1230, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki, tohumları

Malatya ‘da kullanımı: Nazar için demet şeklinde evlerin duvarlarına asılmaktadır.

Tohumları dövülerek kanser için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Balgamı, dalağı ve bunlardan mütevellid emrazı (bunların sebep olduğu hastalıkları), kalça ağrısını ve yorgunluğu giderir.

İçilir yahut kaynatılır suyu sürülürse renge güzellik verir. Pekmezle içilirse delilik ve havaleden kurtarır 12 gün ara verilmeden içilirse varis hastalığından kurtarır. (Üzerine limonata gibi meşrubat içilmelidir) Üzerlik tohumu içildikten sonra üzerine elma yahut nar yenir. Tohumları sirke ile kaynatılır bu su ile azalar ovulursa azalar kuvvetlenir.

Hadisi şerifte herkim kırk gün her sabah beşer gram üzerlik tohumu içerse kalbi hikmet ile nurlanır; yetmişiki türlü beladan kurtulur o belaların en küçüğü cüzam hastalığıdır [14].

Sabit yağ ve %4 - %7 oranında alkaloit (harmin, harmalin, harmol ve diğerleri taşımaktadır) [40].

Tohum ve kök kurt düşürücü, adet söktürücü, uyuşturucu, terletici ve yatıştırıcı etkilere sahiptir.

Kullanım şekli: Dahilen, infüzyon (% 2-5) halinde alınır.

Urfa bölgesinde tohumlar, kavrulduktan sonra, dahilen basura karşı kullanılmaktadır. Meyvelerin sıra ile ipe dizilmesiyle, değişik şekilli nazarlıklar yapılır. Tohumlar nazara uğradığı sanılan kişilerin tütsülenmesinde kullanılan drogların başında gelir [5].

Tohumlarında Cezayir ‘de “Türkiye kırmızısı” ismi verilen ve kumaş boyamakta, haslığı nedeniyle çok değerli olan kırmızı renkli bir boyar madde elde edilir [41].

3.2.2.1.16. SIMAROUBACEAE

Bilimsel adı: *Ailanthus altissima* (Miller) Swingle

Yöresel Adı: Kokulu ağaç

İngilizce Adı: Tree of heaven

Kullanılan kısım: Yaprakları

Toplanan lokalite: Arapgir; Mamu dağı, 1290m. FT 1084, 10. 07. 2010

Malatya’da Kullanımı: Tütsü şeklinde yakılarak, haşereleri kovmak için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yapraklar pişirilir.

Gövde ve kabuk antispazmotik, doku veya damar büzücü, acı giderici, idrar arttırıcı, kusturucu, ateş düşürücü, solucan düşürücü, dahilen malaria ve ateşli hastalıkların tedavisinde kullanılır. Kalp ritim hızının ayarlanmasında, spazm gevşemesinde de kullanılır. Gövde kabukları adet söktürücüdür. Yapraklar kurt düşürücü, doku veya damar büzücüdür.

Meyveleri dizanteri tedavisinde kullanılır. Bitkinin ekstrası bakterisittir.

Sarı boya yapraklarından elde edilir Odun ve yaprakları yüksek seviyede selüloz ihtiva eder ve kağıt yapımında kullanılır. Ezilmiş çiçek ve yapraklar böcek kovucudur. Bitki ekstrası insektisiddir. Bitki geniş kök sistemine sahiptir. Toprak gübresi olarak kullanılır [15].

Zehirli bir bitkidir [20].

3.2.2.1.17. VITACEAE

Bilimsel adı: *Vitis vinifera* L.

Yöresel adı: Üzüm

İngilizce adı: Grapes

Toplanan lokalite: Yeşilyut; Gündüzbey, Pınarbaşı 1250 m. FT 1329, 06.07.2011

Kullanılan kısım: Yaprakları, meyveleri ve tohumları

Malatya’da kullanımı: Yaprakları, yemek yapılarak tüketilmektedir.

Meyvesi taze veya kuru olarak tüketilmektedir.

Kan yapıcı özelliği bulunmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kuru üzüm; şekerler, organik asitler ve tanen taşımaktadır.

İyi bir gıda maddesidir. Tedavide idrar arttırıcı, yatıştırıcı, müshil ve kuvvet verici olarak dekoksasyon (% 5) halinde kullanılmaktadır. Dekoksiyondan günde 2-3 su bardağı içilir.

Genellikle taze üzümün sıkılmasıyla elde edilen usareler koyulaştırılarak kuvvet verici ve gıda olarak kullanılmaktadır. Siyah Üzüm yaprağı tanen miktarının yüksek olması nedeniyle

dahilen, infüzyon (% 5) halinde kabız ve kan kesici olarak taze yapraklar haricen yara iyi edici ve çıban açıcı olarak kullanılmaktadır [5] . Kan yapar, insanı şişmanlatır kanı safileştirir [14].

3.2.2.1.18. RHAMNACEAE

Bilimsel adı: *Paliurus spina-christi* Miller.

Yöresel adı: Karaçalı

Çalılıkkeni, çaltıtohumu, çaltıdiken, çeşmezen (çeşm farsça göz anlamındadır), İsadiken, karadiken, kunar, Sincan diken [5]

İngilizce adı: Chiris

Toplanan lokalite: Battalgazi; 1800 m. FT 1231, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Sabit yağ, tanen ve akaloitler (paliurin) taşımaktadır.

Dâhilen kabız idrar arttırıcı taş düşürücü olarak kullanılmaktadır [42].

Eskiden göz hastalıklarına karşı çok kullanılırdı “dişe kerpeten göze çeşmezen” deyiimi halen de kullanılmaktadır. Genellikle dekoksasyon ve infüzyon (%5) halinde kullanılır.

Taze yaprakları çıban açıcı olarak, çıbanların üzerine sarılmaktadır [5].

Aktarlarda meyvesi şeker hastaları için satılmaktadır [18].

3.2.2.1.19. ANACARDIACEAE

Bilimsel adı: *Pistacia terebinthus* L.

Yöresel adı: Sakız ağacı, menengiç

İngilizce adı: Turpentine tree, terebinth [18]

Toplanan lokalite: Pötürge –Doğanyol yol ayrımı, 1200m. FT 1157, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Genç sürgünleri, yaprakları ve reçinesi

Malatya ‘da kullanımı: İlkbaharda çıkan genç sürgünler, taze olarak tüketilmektedir.

Yemeği yapılarak tüketilmektedir bu şekilde mide ağrıları için kullanılmaktadır.

Keklikler yaralarına bu ağacın reçinesini doldurarak iyileştirmektedirler.

Literatürde kullanımı: Menengiç kahvesi; olgun meyvelerin kavrulup öğütülmesi ile elde edilir. Bal kıvamında bir karışımdır. Bitkinin dal ve yaprakları boyar madde olarak kullanılmaktadır. Meyveleri çiğ olarak yenir [20].

Dâhilen idrar ve solunum yolu antiseptiği olarak kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Günde 3-4 defa 0, 2-0, 5 gr. hap halinde verilir [5].

Meyveler; rezin, uçucu ve sabit yağ taşımaktadır. Anadolu kökenli (Gaziantep) meyvelerde yağ oranı, tüm meyvede % 42, iç kısımda ise % 59 olarak saptanmıştır. Bu yağlarda bilhassa palmitik, stearik, oleik ve linoleik asitlerin trigliseritleri bulunur [43].

Meyveler idrar söktürücü ve kuvvet verici etkilere sahiptir. Meyve toz edilir ve balla karıştırılarak günde 10-20 gr. alınır. Olgun meyvelerinin sıkılması ile elde edilen yağ, bazı bölgelerde yemeklik yağ olarak kullanılmaktadır [5].

3.2.2.1.20. FABACEAE

Bitkinin adı: *Astragalus gummifer* Lab.

Yöresel adı: Sarı geven

İngilizce adı: Tragacanth gum

Toplanan lokalite: Pötürge–Doğanyol yol ayrımı, tarla içleri, 1200m. FT 1162, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Kök, gövde ve çiçek

Malatya ‘da kullanımı: Bu bitkinin balı özeldir. Arı bitkinin özünü kullanmaktadır.

Kökü infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Gövdeden çıkan sakızımsı madde kireç içine katılarak kirecin duvara yapışmasını sağlanmaktadır.

Dikenleri ateşte yakılarak hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kitre zamkı elde edilir.

Mukoza üzerinde koruyucu bir etkisi vardır. Bu nedenle boğaz hastalıkları ve iltihaplarında, bir parça zamk ağza alınarak emilir.

Meydana gelen müsilağ yara üzerini örterek koruyucu bir tesir yapar. Bu etkisi nedeniyle ağızda eritilerek alınan birçok pastilin terkininde kitre zankı bulunur. Eczacılık tekniğinde emülsiyon, süspansiyon pastil ve tablet gibi preparatların yapımında kullanılmaktadır. Türkiye'nin bir ihraç maddesidir [5].

Toprak üstü kısmı Orta ve Güneydoğu Anadolu'da yakacak maddesi ve hayvan yemi olarak geniş bir oranda kullanılmaktadır. Hayvanlara yem olarak verilmektedir. Yem olarak kullanmak için önce harlı bir alevde yalazlanarak dikenleri yakılır sonra kıyılır ve akşamdan üzerine yeteri kadar serpilerek tuzlu su ile ıslatılarak sabaha kadar yumuşaması sağlanır ve ondan sonra hayvanlara verilir [44].

Bilimsel adı: *Astragalus compactus* Lam.

Yöresel adı: Topuk geveni

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge - Doğanyol yol ayrımı tarla içleri 1200m. FT 1163, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Dikenleri yakılarak hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Toprak üstü kısmı Orta ve Güneydoğu Anadolu'da yakacak maddesi ve hayvan yemi olarak geniş bir oranda kullanılmaktadır [44].

Bilimsel adı: *Astragalus lamarckii* Boiss.

Yöresel adı: Geven

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Uzunhüseyin, tarla içleri, 2400m. FT 1128, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Özellikle uzun geçen kışlarda dikenleri yakılarak hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Hayvanlara enerji vermektedir

Literatürde kullanımı: Urfa’da kıtlık olduğunda kökleri çekiçe ezilerek ineklere yem olarak verilmiştir [24].

Bilimsel adı: *Astragalus cephalotes* Banks. & Sol. var. *brevicalyx* Eig.

Yöresel adı: Geven

İngilizce adı:

Kullanılan kısım: Kök ve gövde

Toplanan lokalite: Merkez, Erenli beldesi, yol kenarı, 1750 m. FT 1001, 25. 06. 2010.

Malatya’da kullanımı: Kökleri çiğ olarak şeker hastalığı için tüketilmektedir.

Gövdeleri ise dikenleri yakılarak hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Hayvanların sütünü arttırmaktadır.

Gövde kesildikten sonra akan zamk ise çatlaklarda ve kesiklerde yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Toprak üstü kısmı Orta ve Güneydoğu Anadolu’da yakacak maddesi ve hayvan yemi olarak geniş bir oranda kullanılmaktadır [44].

Bilimsel adı: *Astragalus bicolor* Lam.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Eymir, 1100m. FT 1293, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya’da kullanımı:

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Toprak üstü kısmı Orta ve Güneydoğu Anadolu’da yakacak maddesi ve hayvan yemi olarak geniş bir oranda kullanılmaktadır [44].

Bilimsel adı: *Glycyrrhiza glabra* L.

Yöresel adı: Meyan kökü

İngilizce adı: Liquorice root

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, FT 1274, 01. 06. 2011, kurutulmuş örneği alındı.

Kullanılan kısım: Kökü

Malatya’da kullanımı: Soğuk suya katılarak tüketilmektedir bu şekilde hazmı kolaylaştırmaktadır ayrıca hararet için ve mide ağrıları için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Nişasta, şekerler, zambak, rezin, flavon türevleri ve glycyrrhizin (glycyrrhizik asit) taşımaktadır. Glycyrrhizin maddesi glikozit yapısında bir bileşik olup, tadı şekerden 50 kat daha tatlıdır [45].

Göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, idrar arttırıcı, tad düzeltici gibi etkilere sahiptir. Toz halinde eczacılıkta hapların hazırlanmasında, kıvam ve şekil vermek için kullanılmaktadır. Sigara, bira, plastik sanayiinde mühim bir ilkel maddedir. Kola ismi altında hazırlanan alkolsüz içeceklerin terkibine de girer.

Kullanım şekli: Toz 0,5-1 gr, hap halinde, günde birkaç defa. İnfüzyon veya dekoksiyon (% 5) günde 2-3 bardak [5].

Köklerinde meyan balı elde edilmektedir. Taze veya kuru köklerinden kaynar su ile tüketmek ve daha sonra alçak basınçta yoğunlaştırmak yoluyla elde edilen bir hulasadır [45].

Göğüs yumuşatıcı, öksürük kesici, mukozayı koruyucu ve yara iyi edici etkileri vardır. Bu nedenle bazı pastillerin terkibine girer. Mide hastalıklarında (ulkus, gastrit) faydalıdır.

Kullanım şekli:

Hap halinde veya bir parça meyan kökünün ağızda emilmesi şeklinde kullanılır. Günde alınacak miktar bir gramdır [5].

Modern tıptaki yeri: son yıllarda meyan kökünün aktif maddeleri olan glycyrrhizin ve licochalcone A’nın farelerde yapılan çalışmalarda, antitümorigenik sahip olduklarını kanıtlayıcı çalışmalar vardır. Özellikle deri ve karaciğer carcinogenesis ‘in de bu konu ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Yine meyan kökündeki fitokimyasallar AIDS hastalığında

mineral dengesini sağlar. Bu tip hastalarda 200 mg.'ın altında saf glycyrrhizin verilmesi onların kuvvetlenmesini sağladığı ve bağışıklık sistemini kuvvetlendirdiği bilinir [19].

Dekoksasyonu, ağız temizliği ve dış genital organ temizliğinde kullanılmaktadır. Dekoksasyonu, bir gece bekletip süzülerek bağırsak rahatsızlıkları için tüketilir [22].

Bilimsel adı: *Phaseolus vulgaris* L.

Yöresel adı: Fasulye

İngilizce adı: French bean [18]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, FT 1023, 03. 07. 2010

Kullanılan kısımları: Yaprak ve tohumları

Malatya'da kullanımı: Yaprakları bulgurla sarılarak yemek olarak tüketilmektedir.

Meyve ve tohumları yemek yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Tatlandırıcı, kan temizleyici, idrar arttırıcı, güç verici, uyarıcı özellikleri bulunmaktadır. Damar sertliği, yanık, üre, şeker, işeme hastalığı için kullanılmaktadır [18].

Bilimsel adı: *Ononis spinosa* L.

Yöresel adı: Kayışkıran

İngilizce adı: Rest harrow [18]

Toplanan lokalite: Merkez; Meydancık, bahçe içleri, 1800 m. FT 1193 , 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Taze olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Şekerler, tanen, organik asitler, uçucu yağ, saponin ve flavon türevleri taşımaktadır. Pek eski devirlerden beri idrar arttırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılan bir drogdur. Haricen antiseptik ve yara iyi edici etkilerinden ötürü, egzema ve buna benzer deri hastalıklarının, tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Çok kullanılan şekil dekoksasyon (% 2-5) dur. Dahilen günde 2-3 bardak içilir.

Yara iyi edici etki için dekoksasyon ile yaralı yerler yıkanır ve bu dekoksiyona bastırılmış bir tülbent yara üzerine sarılır ve sık sık yenisi ile değiştirilir. Zararsız ve etkili bir drogdur [5]. İdrar yolları enfeksiyonunu tedavi edicidir [12].

Bilimsel adı: *Medicago sp. L.*

Yöresel adı: Yonca

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380m. FT 1252, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Bitki taze olarak insanlar tarafından tüketilmektedir.

Taze veya kuru olarak hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır [24].

3.2.2.1.21. ROSACEAE

Bilimsel adı: *Prunus divaricata* Ledeb. subsp. *divaricata*

Yöresel adı: Yabani kiraz

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar, FT 1017, 03. 07. 2010.

Kullanılan kısım: Meyveleri

Malatya'da kullanımı: Meyveleri çiğ olarak tüketilmektedir.

Grip ve soğuk algınlığı için infüzyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Peyzaj değeri vardır. Meyveleri yenir [39].

Bilimsel adı: *Cerasus avium* (L.) Moench

Yöresel Adı: Kiraz

İngilizce adı: Wild cherry

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü istiklal mahallesi, bahçe içleri. 1150-1200 m. FT 1055, 03. 07. 2010.

Yeşilyurt; Kozluk köyü, bahçe içleri, 1380m. FT 1275, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları, meyve ve meyve suları

Malatya’da kullanımı: Meyveleri çiğ olarak tüketilmektedir.

Meyveleri taş düşürmek amaçlı taze olarak tüketilmektedir. Bu şekilde 10 gün yarım kilo tüketilmelidir. Suları kurutularak infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde astım için ve kan sulandırmak için kullanılmaktadır.

Tohum ve suları ile birlikte dövülerek toz haline getirilip infüzyon şeklinde hazırlanarak taş, iltihap ve yüksek tansiyon için tüketilmektedir.

Yaprakları bir içle sarılarak yemek olarak tüketilmektedir. Reçel yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Potasyum tuzları ve tanen içermektedir. İdrar arttırıcı, kabız ve kuvvet vericidir.

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 2 -3)

Kiraz ağacı kabuğu kabız ve ateş düşürücü, yaprakları müşil ve çiçekler göğüs yumuşatıcı etkilerinden dolayı halk arasında kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Cerasus mahaleb* (L.) Miller

Yöresel adı: Melem ağacı

İngilizce adı: Mahaleb cherry

Toplanan lokalite: Kale; Aluçlu, bahçe içleri, 2200m. FT 1133, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Meyveleri

Malatya’da kullanımı: Meyveleri ezilerek elde elden toz infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir, bu şekilde mide ağrıları için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Sabit yağ (%27-40) ve kumarin taşımaktadır. Mahlep tohumu yağında %39 kadar eleostearin asidi vardır ve bu yağ boya endüstrisinde kullanılır [46-47-48]. Mahlep tohumu kuvvet verici, cinsel gücü kuvvetlendirici, balgam söktürücü, idrar arttırıcı, nefes darlığına (astıma) karşı ve prostat büyümesini önleyici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca şeker hastalığına karşıda tavsiye edilmektedir [5].

Bilimsel adı: *Armeniaca vulgaris* Lam.

Yöresel adı: Kayısı

İngilizce adı: Apricot

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Gündüzbey, 1250 m FT 1330.06.07.2011

Kullanılan kısım: Meyveleri

Malatya’da kullanımı: Konstüpasyon için meyveleri taze veya kuru olarak aç karınla tüketilmektedir.

Olgun meyvelerinden çıkan sıvı cilt bakımı için kullanılmaktadır.

Tohumları şeker hastalığı için sabah aç karınla tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Çekirdeği yağ (% 41) ve amygdalin taşır [49].

Meyve müşhil etkilidir. Meyvesi kolaylıkla kurutulabilir ve besin değeri yüksektir. Eski devirlerde gıda olarak büyük bir rol oynamıştır. Kayısı ağacının odunu, çok sert olması nedeniyle kaval yapımında kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Rubus sanctus* Schreber

Yöresel adı: Böğürtlen

İngilizce adı: Blackberry leaf

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380 m. FT 1249, 25. 05. 2011

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1226, 20. 05. 2011

Kale; Sarıot köyü, bahçe içleri, 1820 m. FT 1113, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Meyve, kökler, çiçek ve yaprak

Malatya'da kullanımı: İnce, saçak kökler ile infüzyon şeklinde hazırlanan renkli ve lezzetli drog prostat için, kısırlık için, kalp ağrıları için ve nefes darlığı için tüketilmektedir. Prostat ve kısırlık için içerisine ısırgan tohumu da katılarak hazırlanabilir.

Kökleri ayrık otu ile birlikte infüzyon şeklinde hazırlanarak; eklem ağrıları kireçlenme ve taş için kullanılmaktadır.

Meyveleri, yaprakları, herbası ve çiçeklerinden infüzyon şeklinde hazırlanan drog boğaz iltihabı ve mide ağrıları için kullanılmaktadır.

Isırgan otu ile birlikte infüzyon şeklinde hazırlanan drog kanser için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yapraklar tanen, organik asitler ve şekerler taşımaktadır.

Dâhilen infüzyon ve dekoksiyon (% 5) halinde; kabız, kuvvet verici, idrar söktürücü ve şeker hastalığına karşı kullanılır. Bademcik iltihaplarında dekoksiyonu gargara halinde kullanılmaktadır. Yara iyi edici olarak, kurutulmuş yaprak ince toz haline getirilir ve bu toz yara üzerine ekilir. Meyvenin ezilmesiyle elde edilen usare kabız etkiye sahiptir. Dahilen veya gargara halinde kullanılır [5].

Gıda olarak tüketilmektedir. Bronşit için ve diabet için kullanılmaktadır [22]. Yanık tedavisinde kullanılmaktadır [12].

Bilimsel adı: *Agrimonia eupatoria* L.

Yöresel adı: Tırtıklı aslan pençesi

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1221, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Tüm bitkiden hazırlanan infüzyon şeklindeki drog vücuttaki ödemin atılması için, göğüs kanseri ve prostat kanseri için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Kökler kabız ve idrar arttırıcı, çiçekli dallar dahilen fitığa karşı kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Sanguisorba minor* Scop.

Yöresel adı: Küçük çayır düğmesi

İngilizce adı: Salad burnet

Toplanan lokalite: Kale; Tepebaşı, bahçe içleri, 1800 m. FT 1106, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Kuru veya taze şekilde hayvan yemi olarak kullanılmaktadır, bu şekilde hayvanların sütünü arttırmaktadır.

Literatürde kullanımı: Bitki ve kök idrar arttırıcı, kabız, midevi ve iştah açıcıdır [1].

Bilimsel adı: *Rosa montana* Chaix subsp. *woronowii* (Lonacz.) Ö. Nilsson.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye köyü, yamaçlar, 1300 m. FT 1095, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Meyveleri

Malatya’da kullanımı: Taze veya kurutulmuş meyveler infüzyon şeklinde hazırlanarak Soğuk algınlığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Rosa canina* L.

Yöresel adı: Kuşburnu

İngilizce adı: Wild doarose [2]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yol kenarı. FT 1018, 03. 07. 2010

Pötürge - Doğanşol yol ayrımı bahçe içleri, 1200 m. FT 1159, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Meyveleri ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Taze veya kurutulmuş meyveleri ile infüzyon şeklinde hazırlanan doğru tüketilmektedir. Soğuk algınlığı için ve mayasıl için tüketilmektedir.

Çiçekleri ile infüzyon şeklinde hazırlanan doğru soğuk algınlığı için tüketilmektedir.

Meyveleri olgunlaştıktan sonra reçel yapılmaktadır.

Bitkinin dikenleri taze iken ilkbaharda hayvanların memelerinin etrafında çıkan siğillere batırılıp 24 saat bekletilip çıkarılıyor bu şekilde siğiller tedavi edilmektedir.

Literatürde kullanımı: C vitamini yönünden zengindir, ayrıca A-B-E-K ve PP vitaminleri içerir. Meyvelerinden reçel yapılır [18].

Peklik verici (buruşturucu), idrar arttırıcı, barsak yumuşatıcı, güç verici özellikleri vardır [2]. Halsizlik, yanık, ishal, kanama için kullanılmaktadır. Kurt düşürücü ve yaralar için kullanılmaktadır [18].

Bileşim: Şekerler, organik asitler, tanen ve vitaminler (A, B, C) taşımaktadır. Bilhassa vitamin C bakımından zengindir. 100 gr kuşburnu meyvesi 500-1700 mgr. arasında C vitamini taşır [50].

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 5) veya toz (günde 0. 5 - 1 gr) halinde kullanılmaktadır.

Çekirdekleri yatıştırıcı etkiye sahiptir [5].

Meyveleri kuru veya taze olarak tüketilir. Meyvelerinden hoşaf, reçel, şerbet, pestil, ezme veya pekmez yapılır [20].

Dekoksasyonu böbrek iltihapları için, soğuk algınlığı, romatizma, nefes darlığı, öksürük, astım, bronşit, alerji, basur, diabet, tansiyon ve kalp hastalıkları için kullanılmaktadır [22].

Bilimsel adı: *Crataegus aronia* (L.) Bosc. ex DC. var. *aronia*.

Yöresel adı: Sarı alıç

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yol kenarı, FT 1036, 03. 07. 2010

Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, FT 1269, 01. 06. 2011

Arguvan; Kızık, tarla içleri, 1350 m. FT 1300, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Gövde kabuğu ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Meyveleri yenmektedir.

Gövde kabuğu ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog eklem ağrıları ve romatizmal hastalıklar için tüketilmektedir.

Çiçeklerinden, infüzyon şeklinde hazırlanan drog kalp yetmezliği, stres için ve uykusuzluk için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyveleri yenir [20].

Meyvelerin kabız ve idrar arttırıcı etkileri bulunduğu söylenmektedir [5].

Bilimsel adı: *Crataegus meyeri* Pojark.

Yöresel Adı: Alıç

İngilizce Adı:

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, istiklal mahallesi, yol kenarı 1150-1200 m. FT 1057, 03. 07. 2010 .

Kullanılan kısım: Meyveleri ve çiçekleri.

Malatya’da kullanımı: Meyveleri çiğ olarak tüketilmektedir.

Çiçekleri ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog mayasıl için, kadın hastalıkları için, astım için ve kanser için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyvelerin kabız ve idrar arttırıcı etkileri bulunduğu söylenmektedir [5].

Bilimsel adı: *Crataegus monogyna* Jacq. *subsp. monogyna*

Yöresel adı: Kırmızı alıç, yemişen

İngilizce adı: Quick, Hawthorn [18]

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye köyü, yamaçlar FT 1099, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Çiçekleri ve meyveleri

Malatya’da kullanımı: Çiçekleri ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog kalp için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyveleri yenmektedir [24]. Meyveleri yatıştırıcı, tansiyon düşürücüdür. [9].

Doza uymak kaydıyla; anjin, ishal, menapoz, şişmanlık, uykusuzluk ve spazmlar için kullanılmaktadır [18].

Aminler, tanen, vitamin C, triterpen türevleri, flavon türleri ve acı madde içermektedir.

Sinir sistemi yatıştırıcı, spazmları azaltıcı, kalp atışlarının hızını yavaşlatıcı, idrar söktürücü ve kabız gibi etkileri vardır. Bilhassa kalp üzerine olan etkisi nedeniyle, Avrupa’da yapılan, birçok hazır ilacın terkbine girmiştir [5].

Zehirli bileşikler taşımadığı için, kalp hareketlerini yatıştırıcı ve düzenleyici olarak tehlikesizce uzun zaman kullanılabilir [51].

Kullanış şekli: Toz, günde 2 - 5 gr, infüzyon (% 2), günde 2 - 3 bardak içilir [5].

Dallarından baston yapılır [20].

Bilimsel adı: *Cydonia oblonga* Miller

Yöresel adı: Ayva

İngilizce Adı: Quince tree

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik köyü, bahçe içleri, FT 1015, 03. 07. 2010

Doğanşehir; Reşadiye köyü, bahçe içleri, 1300 m. FT 1098, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Meyveleri ve yaprakları

Malatya’da kullanımı: Taze veya kurutulmuş yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir.

Öksürük için ve nefes darlığı için ve yüksek ateş için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Ayva çekirdeği sabit yağ ve musilaj (% 20) taşımaktadır.

Kullanım şekli: Dahilen dekoksasyon halinde (% 2-3) çocuk ishallerine karşı haricen gargara halinde boğaz hastalıklarında ve deri üzerine tatbik edilerek yumuşatıcı olarak kullanılır.

Meyvesi dahilen kabız olarak etkilidir. Komposto veya taze ayvanın sıkılması ile elde edilen usarenin bal ile tatlandırılarak alınması şeklinde kullanılır. Ayva yaprağı

dekoksasyonu (% 3) uykusuzluk ve sinirlilik hallerinde yatıştırıcı olarak etkilidir. Zayıf bir ateş düşürücü özelliği vardır. Kumaş boyamakta da kullanılmaktadır [5].

3.2.2.1.22. APIACEAE

Bilimsel adı: *Eryngium billardieri* Delar.

Yöresel adı: Eşek kengeri, devedikeni

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Karahan geçidi, 1800 m. FT 1066, 04. 07. 2010

Arguvan; Kızık, tarla içleri, 1350 m. FT 1294, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya'da kullanımı: Bitki genç iken ana gövde soyularak çiğ olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Doğu Anadolu bölgesinde gövdesi, kabuğu soyulduktan sonra, yenir (Başkale, Van). Reçinemsiz bir tadı vardır [5].

Bilimsel adı: *Anthriscus nemorosa* (Bieb.) Sprengel

Yöresel adı: Kılıçotu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Eymir, 1100 m. FT 1287, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya'da kullanımı: Çiğ olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Gövdesi kabuğu soyulduktan sonra çiğ olarak yenir ve turşusu yapılır [20].

Bilimsel adı: *Grammosciadium platycarpum* Boiss. & Hausskn.

Yöresel adı: Kemin

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; yayla, yamaçlar, 1750 m. FT 1169, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tohumlar, çiçek, yaprak ve gövde

Malatya’da kullanımı: Tohumları ezilerek baharat olarak kullanılıyor.

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır, bu şekilde bu bitkiden yiyen hayvanların sütüne farklı bir aroma katmaktadır.

Literatürde kullanımı: Linalol ve oksijenli monoterpen içermektedir. Meyveleri radikal süpürücü özelliği bulunmaktadır [52].

Bilimsel adı: *Scandix iberica* Bieb.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Düvenlik köyü bahçe içleri, 1600 m. FT 1155, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Gövde, yaprak ve çiçek

Malatya’da kullanımı: Yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Soba boruları ve bulaşıklar bu bitkinin yaprakları ile temizlenmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan droğu kadın hastalıkları ve karaciğer hastalıkları için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Bunium paucifolium* DC.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Kızık, 1300m. FT 1303, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Kökleri

Malatya’da kullanımı: Kökleri pişirilerek tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yumruları taze iken yenmektedir. Kurutulmuş yumruların öğütülmesi ile elde edilen un, ekmek yapımında kullanılmaktadır [20].

Bilimsel adı: *Pimpinella olivieroides* Boiss. & Hausskn.

Yöresel adı: Maydanoz

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150-1200m. FT 1051, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Kök, yaprak ve gövde

Malatya’ da kullanımı: Çiğ olarak tüketilmektedir.

Kurutularak baharat olarak kullanılmaktadır

Kökü infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. İltihabi hastalıklar, kanser için, iç hastalıklarında, adet gecikmesinde, astım ve bronşitte kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Uçucu yağ oranı % 2.3 ml\gr.‘tür. Uçucu yağ elde etmede kaynak bitki olarak düşünülebilir. Meyveleri ihraç edilebilir [53].

Bilimsel adı: *Prangos sp.* Lindl.

Yöresel adı: Korkol

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik köyü, yamaçlar, FT 1027, 03. 07. 2010

Pötürge; Kubbe dağı, yamaçlar, 1900 m. FT 1073, 04. 07. 2010

Kullanılan kısım: Kök ve gövde

Malatya’ da kullanımı: Kökleri ve gövdenin ince kısmı çiğ olarak veya turşusu yapılarak tüketilmektedir.

Hormon bozukluğu olanlar ve çocuğu olmayanlar bunu tüketmektedirler.

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.

Süte tad vermektedir. Kuzuların hastalanmaması için yedirilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyveler uçucu yağ ve sabit yağ taşımaktadır.

Kullanım şekli: Dahilen infüzyon halinde (%2) uyarıcı ve gaz söktürücü olarak, anason meyvesi yerine kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Heracleum antasiaticum* Manden.

Yöresel adı: Hellis

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Sarıot, dere kenarı, 1820 m, FT 1114 , 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve tohumları

Malatya’da kullanımı: Yaprakları lapa haline getirilerek yaraların üzerine koymak suretiyle yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Tohumlarından rakı mayası elde edilmektedir.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.1.23. RUBIACEAE

Bilimsel adı: *Galium humifusum* Bieb.

Yöresel adı: Yoğurt otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1215, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Eskiden yoğurt mayalamak için kullanılmaktadır.

Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.1.24. ASTERACEAE

Bilimsel adı: *Helichrysum sp.* Gaertner

Yöresel adı: Şahşak çiçeği, altınçiçeği

İngilizce adı: Everlasting flower [5]

Toplanan lokalite: Kale; Kozluk, bahçe içleri, 2250 m. FT 1125, 27. 04. 2011

Pötürge; Belen köyü, yamaçlar, 1350 m. FT 1315, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya'da kullanımı: Çiçekleri sütle kaynatılarak merhem şeklinde yaralara sürülmektedir.

Kara merhem içine katılmaktadır (kara merhem Malatya'da çok yaygın olarak kullanılan halk ilacıdır). Yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Süs bitkisi olarak taze veya kurutulmuş şekilde kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Çiçekli dalları, idrar ve safra arttırıcı ve kum dökücü (flavondan dolayı) olarak kullanılır.

Uçucu yağ, rezin, acı madde, kumarin, serbest veya glikozit halinde flavon türevleri taşımaktadır.

Kullanım şekli: İnfüzyon veya dekoksiyon (%3). Yemeklerden önce bir fincan içilir. Bu şekilde kullanıma üç gün devam edilir. On gün aradan sonra tekrar on gün kullanılır [5].

Bilimsel adı: *Bellis perennis* L.

Yöresel adı: Çayır papatyası, koyungözü

İngilizce adı: Daisy

Toplanan lokalite: Kale; Sarıot, bahçe içleri, 1820 m, FT 1111 , 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Çiçek, gövde ve yaprakları

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak soğuk algınlığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Çiçekleri, idrar arttırıcı, müshil ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır [5]. Soğuk algınlığı için tüketilmektedir [22].

Otsu kısım: uyuşturucu, antispazmotik, öksürüğü kesen, kanser teskin edici, sindirici, yumuşatıcı, balgam sökücü, müshil, gaz ağrısı giderici ve kuvvet vericidir.

İnfüzyonu; mukoza iltihabı, romatizma, karaciğer, böbrek rahatsızlığı tedavisinde kullanılır.

Yapraklardan yapılan merhem yara ve burkulmalarda uygulanır. Distile suyla yapılan infüzyon karaciğer iltihaplarına karşı dahilen kullanılır. Çiğnenen yapraklar, ağız yaralarının tedavisinde kullanılır. Çiçek ve yaprakların normal dekoksasyonu merhem ve yara lapası şeklinde kullanılır. Köklerin kuvvetli dekoksasyonu; C vitamini eksikliği (skorbit) şikayetleri ve egzema tedavisi için önerilir. Kökün hafif dekoksasyonu; solunum, romatizma acıları, sancılı ve ağır adet şikayetlerinde kullanılır.

Yaprakların infüzyonundan böcek kovucu sprey yapılır [15].

Bilimsel adı: *Tussilago farfara* L.

Yöresel adı: Öksürük otu, farfara otu

İngilizce adı: Cough-wort, Colt's foot [18]

Toplanan lokalite: Pötürge yolu; Kubbe dağı, dere içleri, 1850 m. FT 1074 , 04. 07. 2010

Yeşilyurt; yol kenarı, 1250 m. FT 1328, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Yaprakları infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde öksürük için ve astım için kullanılmaktadır.

Lapa haline getirilerek iltihaplı yaralar üzerine sarılmaktadır. Yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Gıda olarak tüketilmektedir [22].

Kan temizleyici, terletici, yumuşatıcı, yatıştırıcı, balgam söktürücü, dağıtıcı ve eritici özellikleri bulunmaktadır. Yara, astım, bronşit ve öksürük için kullanılmaktadır [18].

Müsilaj ve acı maddeler (glikozit yapısında) taşımaktadır.

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 3-6), günde 2 - 3 bardak, yemekler arasında, içilir zararsız bir drogdur [5].

Doku ve damar büzücü, ağrı giderici, uyarıcı ve güç verici olarak kullanılır. Çiçekleri deri iltihaplarında, böcek sokmalarında, egzema ve ülser tedavisinde kullanılmaktadır [15].

Bilimsel adı: *Anthemis cretica* L. subsp. *Anatolica* (Boiss.) Grierson

Yöresel adı: Papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Doğanyol; mezra, 2100 m. FT 1257, 01.06.2011

Kullanılan kısmı: Gövde, yaprak ve çiçekleri

Malatya'da kullanımı: Dekoksiyon şeklinde hazırlanarak ağrı kesici olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Anthemis tinctoria* L. var. *tinctoria*

Yöresel adı: Papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, istiklal mahallesi, yol kenarları, yamaçlar, 1150-1200 m. FT 1054, 03. 07. 2010.

Pötürge; Ersele köyü, bahçe içleri, 1600 m. FT 1148, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir, bu şekilde mide rahatsızlıkları için ve öksürük için kullanılmaktadır.

Kaynatılarak suyu saça uygulanmaktadır. Bu şekilde saçın rengini açmaktadır.

Kına içerisine katılarak saça uygulanmaktadır. Bu şekilde de saçın rengini açmaktadır.

Literatürde kullanımı: Flavon türevleri taşır bu nedenle de kumaşları sarı renge boyamakta kullanılır [5]. Bütün bitki antispazmotik, terletici, kusturucudur. Bitki çay olarak kullanılır. Basur üzerine lapa şeklinde kullanılır [15].

Bilimsel adı: *Anthemis coelopoda* Boiss. var. *bourgaei*

Yöresel adı: Papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380 m. FT 1241 ,25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçek, yaprak ve gövdesi

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog tansiyon ve mide rahatsızlıkları için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Anthemis austriaca* Jacq.

Yöresel adı: Papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Merkez; Meydancık, bahçe içleri, 1800 m. FT 1195, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekler ve yapraklar

Malatya’da kullanımı: Taze veya kurutulmuş bitki ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog öksürük için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Elazığ’da çiçekleri antispazmotik ve antiseptik olarak kullanılır [15].

Bilimsel adı: *Achillea wilhelmsii* C. Koch

Yöresel adı: Civan perçemi

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, yamaçlar FT 1022, 03. 07. 2010

Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, bahçe içleri, 1300 m. FT 1264,01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’ da kullanımı: Çiçek açmadan kullanılmıyor bu şekilde zehir etkisi var. Çiçek açıp olgunlaştıktan sonra kurutulup ezilerek ayran ile karıştırılıp hayvanlara yedirilmektedir.

Özellikle atlara ağrı kesici olarak, diğer hayvanlara ise şişlik ve gaz giderici olarak yedirilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog; kanama durdurucu, vaginal akıntı için ve kadın hastalıkları için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Erzurum bölgesinde böcek öldürücü olarak kullanılır [20].

Karın ağrısı, karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal ve nezle için çiçekler ile dekoksasyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Achillea schischkinii* Sosn.

Yöresel adı:

İngilizce Adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Kubbe Dağı, yamaçlar, 1900 m. FT 1070, 04. 07. 2010

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’ da kullanımı: Dekoksasyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir, bu şekilde şeker hastalığı için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Karın ağrısı, karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal ve nezle için çiçekler ile dekoksasyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Achillea biebersteinii* Afan.

Yöresel adı: Civanperçemi, Aziz dede’nin otu, sarı çiçek, pireotu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arapgir girişi, bahçe içleri, 1200 m. FT 1080, 10. 07. 2010.

Darende; Aşağı ulupınar köyü, istiklal mahallesi, bahçe içleri 1150-1200 m. FT 1047, 03. 07. 2010

Battalgazi; 1800 m. FT 1197, 20. 05. 2011

Kale; Kozluk, bahçe içleri, 2250 m. FT 1124, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çiçekler infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde romatizmal hastalıkları için ve iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır.

Adet söktürücü olarak kullanılmaktadır.

Sinüzit için ve diş ağrıları için kullanılmaktadır.

Çiçekleri ve yaprakları kurutulduktan sonra toz haline getirilerek yaranın üzerine dökülerek yara tedavi edilmektedir. Taze iken de yaprakları yaranın üzerine bırakılarak tedavi edilmektedir.

Literatürde kullanımı: Karın ağrısı, karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal ve nezle için çiçekler ile dekoksiyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir [22].

Çiçek durumlarında % 45 uçucu yağ bulunmaktadır. Bu uçucu yağda % 49 sineol bulunduğu tespit edilmiştir. Çiçek durumları iştah açıcı ve Elazığ bölgesinde pirelere karşı kullanılmaktadır [5] . Bu bitkiye yılanın yaklaşmadığı iddia edilmektedir [23].

Bilimsel adı: *Tripleurospermum sevanense* (Manden.) Pobed.

Yöresel adı: Sarı papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye köyü, yamaçlar 1300 m. FT 1088, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çiçekleri infüzyon şeklinde hazırlanarak kalp için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Tripleurospermum transcaucasicum* (Manden.) Pobed.

Yöresel adı: Papatya

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Merkez; Kıyıcak, bahçe içleri, 1750 m. FT 1140, 27. 04. 2011

Arguvan; Kızık, yamaçlar, 1350 m. FT 1305, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri, yaprakları ve gövdesi

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog astım hastalığı için kullanılmaktadır. Ayrıca üst solunum yolu enfeksiyonları, kadın hastalıkları için de tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Gundelia tournefortii* L.

Yöresel adı: Kenger

İngilizce adı: Tournifort’s Gundelia [15]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar. FT 1037, 03. 07. 2010

Pötürge; Düvenlik, yol kenarı, 1600 m. FT 1151, 18. 05. 2011

Pötürge; Keşantepe, tarlalar, 1750 m. FT 1164, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya’da kullanımı: Gövde soyularak çiğ olarak tüketilmektedir.

Gövdeden çıkan sıvı, sakız olarak kullanılmaktadır. Gövdeden çıkan sıvının cinsel gücü arttırıcı etkisi bulunmaktadır.

Gövde soyulup yoğurtlu yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Elazığ’da kenger sakızının çiğnendikçe çıkan acı su ile mide sancılarının kesildiği söylenmektedir. Kenger sakızından bir parça yenmesi ishali kesmektedir [15].

Sakızı; diyetlerini kuvvetlendirici ve iştah açıcı olarak çiğnenmektedir. Genç sürgünler ilkbaharda toplanarak sebze olarak tüketilmektedir [5].

Güney Anadolu bölgesinde meyvelerin kavrulduktan sonra taş dibeklerde dövölüp elenmesiyle elde edilen ürün “kenger kahvesi” ismiyle kahve yerine kullanılmaktadır [54-55].

Bilimsel adı: *Arctium minus* (Hill) Bernh.

Yöresel adı: Dulavrat otu, galabak

İngilizce adı: Burdock [8]

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, bahçe içleri, 1300 m. FT 1286 , 01. 06. 2011

Battalgazi; bahçe içleri, 1800m. FT 1207, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog zehirlenmelerde tüketilmektedir.

Kan temizleyici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kök, genç yapraklar çiğ veya pişirilerek tüketilir. Kökten kahve yapılır.

Antibakteriyel, antifungal, gaz giderici, şeker düşürücüdür. Bir yıllık yaşlı kökler, müshil, safra akışı, kan temizleyici, idrar arttırıcı ve midevidir. Tohumlar iltihap önleyici, kan temizleyici, terletici ve idrar arttırıcıdır. Ezilmiş tohumlar incikler üzerine yara lapası şeklinde uygulanır. Yapraklar; yanık, ülser ve acıyan yerlere lapa şeklinde uygulanır.

Kağıt yapımında kullanılır [15].

Bilimsel adı: *Onopordum candidum* Nab.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Karahan geçidi, yamaçlar, 1800 m. FT 1068, 04. 07. 2010

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya’da kullanımı: Gövde gençken kabuğu soyularak çiğ olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Onopordum tauricum* Willd.

Yöresel adı: Deve diken

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1216 ,20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçek ve tohumları

Malatya’da kullanımı: Tohumları öğütölüp tüketilmektedir.

Çiçekleri infüzyon şeklinde karaciğer hastalıkları ve şeker hastalığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyveler aktarlarda “devedikeni tohumu” ismi altında satılmaktadır ve karaciğer hastalıklarına karşı kullanılmaktadır [5].

Gövdenin, soyulup iç kısmı gıda olarak tüketilir ve kanser için kullanılmaktadır [22].

Bilimsel adı: *Carduus nutans* L.

Yöresel adı: Eşek diken, devedikeni

İngilizce adı: Thistle [18], Musk thistle[15]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, FT 1019, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Kapitulumları infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde mide rahatsızlıkları ve kanser için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Gövdenin yumuşak dokusu kaynatılır, hoş bir tadı vardır. Çiçekleri süt etkeni olarak kullanılır. Çiçekler ateş düşürücüdür. Kanın temizlenmesinde kullanılır. Karışık yağ ihtiva eden tohumlar lineoleik asit bakımından zengindir. Bu damar sertleşmesini önlemede faydalıdır. Bitki kağıt yapımında kullanılır. Yağ elde edilir [15]. Bitki taze iken gövde kısmı dikenlerden sıyrılıp yendiği gibi çiçek tablasının içi de yenir.

Hayvan yemi ve yakacak olarak da kullanılır [24].

Bilimsel adı: *Echinops ritro* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Karahan geçidi, yamaçlar, 1800 m. FT 1067 , 04. 07. 2010

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya’da kullanımı: Gövde geçen kabuğu soyularak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Çiçek durumlarının ekseni Erzurum ve Kars bölgelerinde çiğ olarak yenmektedir [20].

Bilimsel adı: *Cichorium intybus* L.

Yöresel adı: Yabani hindiba, hindiba

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1198, 20. 05. 2011

Yeşilyurt; Gündüzbey, Pınarbaşı, yolkenarı1250m. FT 1316, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları, gövdesi

Malatya’da kullanımı: Salatalık kabuğu ile birlikte infüzyon şeklinde hazırlanan drog idrar yolları hastalıkları için kullanılmaktadır.

Hazırlanan bu drog ayrıca hemoroid için de tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Rozet yaprakları salata olarak kullanılır [20].

İnulin, uçucu yağ, acı maddeler ve glikozitler taşımaktadır.

İdrar arttırıcı, müshil, terletici, midevi, iştah açıcı, kuvvet verici ve safra söktürücü etkileri nedeniyle, infüzyon halinde (% 1-5) dahilen kullanılır. Otsu kısmı (herba cichorii) ve çiçekleri (flos cichorii) de aynı etkilere sahiptir [5].

Kavrulmuş köklerinin toz edilmesiyle elde edilen ürün Avrupa’da kahve yerine kullanılmaktadır [56].

Haşalanıp lapa halinde haricen yaralara sürülmektedir ve gıda olarak tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Scorzonera semicana* DC.

Yöresel adı: Gızer, yemlik

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Düvenlik, yamaçlar, 1600m. FT 1150 , 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Yaprakları yemek yapılarak tüketilmektedir.

Kökü taze olarak soyularak tüketilmektedir.

Kökleri soyularak ipe takılarak kurutulmak sureti ile ezilerek, sütün içerisine katılıp mama şeklinde bebeklere yedirilmektedir bu şekilde anne sütüne denk gelmektedir.

Literatürde kullanımı: Kökleri kızgın külde pişirildikten sonra Belen (İskenderun) köylerinde yenir [20].

Tüm bitki çiğ olarak veya yemeği yapılarak tüketilmektedir. Kıl kurdu dökücü olarak tüketilmektedir. Bitkinin özü (sütü) taze tereyağı ile karıştırılarak merhem şeklinde yaralara sürülmektedir [22].

Bilimsel adı: *Tragopogon latifolius* Boiss.

Yöresel adı: Yemlik

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Sarıot, bahçe içleri, 1820 m. FT 1183 ,20. 05. 2011

Kale; Tepebaşı köyü, bahçe içler, 1800 m. FT 1104, 27. 04. 2011

Arguvan; Kızık, yamaçlar, 1350 m. FT 1304, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Kök ve yapraklar

Malatya’da kullanımı: Hayvan yemi olarak hayvanların sütünü arttırmak amacı ile kullanılmaktadır.

İnsanlar tarafından çiğ olarak tüketilmektedir.

Yoğurtlu yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Tüm bitki çiğ olarak veya yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Kıl kurdu dökücü olarak tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Tragopogon aureus* Boiss.

Yöresel adı: Yemlik

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Uzun Hüseyin, tarlalar, 2400 m. FT 1131, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: Taze olarak tüketilmektedir.

Hayvanlara sütlerini arttırmak amacı ile yedirilmektedir.

Literatürde kullanımı: Tüm bitki çiğ olarak veya yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Kılkurdu dökücü olarak tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Lactuca* sp. L.

Yöresel adı: Hindiba, kaju

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380 m. FT 1248, 25. 05. 2011

Pötürge; Belen, yol kenarı, 1200 m. FT 1310, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog basur ve sinüzit için tüketilmektedir.

Fazla tüketilmemelidir aksi taktirde vücuda zarar vermektedir.

Çiğ olarak tüketilmektedir.

Küçük parçalara ayrılıp kekliklere yedirilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yapraklar (taze) baş ağrısını kesici, süt arttırıcı, cinsel arzuyu yatıştırıcı, hafifi müşhil ve idrar arttırıcı etkilere sahiptir. Sebze olarak da kullanılır. Tohumu (günde 5-6 gr) yatıştırıcı, uyuşturucu, hafif müşhil ve süt arttırıcı olarak kullanılır [5].

Hayvan yemi olarak kullanılmaktadır [24].

Bilimsel adı: *Taraxacum hybernum* Stev.

Yöresel adı: Karahindiba

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Pınarbaşı bahçe içleri, 1350 m. FT 1234, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çiçekleri çiğ olarak tüketildiğinde taş düşürmektedir.

Çiğ olarak ve pişirilerek tüketilmektedir.

Tansiyon için kullanılmaktadır her derde deva olarak bilinmektedir.

Hayvanların sütünü arttırmak için yem olarak da verilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Taraxacum revertens* G. Hagl.

Yöresel adı: Karahindiba

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1218, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog kanı temizlemek için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Chondrilla juncea* L.

Yöresel adı: Koji,

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Sarıot, bahçe içleri, 1820 m. FT 1186, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Kökü

Malatya’da kullanımı: Kökünden çıkan sıvı merhem olarak yara iyileştirici amacıyla kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Gövdeden çıkan sakız midevi olarak çiğnenir. Haricen yara iyi edici olarak da kullanılmaktadır [5].

Taze yaprakları Isparta köylerinde çiğ olarak tüketilmektedir [20].

3.2.2.1.25 BORAGİNACEAE

Bilimsel adı: *Myosotis laxa* Lehm.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; kozluk, yol kenarı, 1380 m. FT 1242, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Çay şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Echium italicum* L.

Yöresel adı: Gızer

İngilizce adı: Vipers bugloss [18]

Toplanan lokalite: Pötürge –Doğanyol yolu, yol kenarları, 1200 m. FT 1166 , 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Pişirilerek, hayvanlara yedirilmektedir.

Literatürde kullanımı: İdrar arttırıcı, terletici ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır [15].

Bilimsel adı: *Onosma sericeum* Willd.

Yöresel adı: Havacıva

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Uzunhüseyin, tarla içleri, 2400 m. FT 1129, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Kökü

Malatya’da kullanımı: Koyu bir kıvam oluşuncaya kadar kaynatılıp içine tuzsuz tereyeği katılarak merhem oluşturulmaktadır bu şekilde yaraların üzerine yara iyi edici olarak sürülmektedir.

Literatürde kullanımı: Yaprakları Doğu Anadolu’da yara tedavisinde kullanılır [20].

Çayı yapılarak içilir. Basur tedavisinde kullanılmaktadır [15].

Bilimsel adı: *Anchusa azurea* Miller.

Yöresel adı: Fısıf, sormuk

İngilizce adı: Anchusa, bugloss, large blue, alkanet [15].

Toplanan lokalite: Kale; Aluçlu, bahçe içler, 2350m. FT 1126, 28. 04. 2011

Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı bahçe içleri, 1300m. FT 1283, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: Yaprakları lapa haline getirilerek akrep sokmalarında kullanılmaktadır.

Yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog elma suyu ile karıştırılarak yanıklara tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Doğu Anadolu’ da yaprakları sebze olarak yenir [20]. Yemeği yapılarak tüketilmektedir [22]. Bütün bitki; öksürük kesici, temizleyici, terletici ve idrar arttırıcıdır. Köklerden kırmızı boya elde edilir [15].

Hayvanlar tarafından yenmektedir. Çiçekleri tatlıdır, Çocuklar tarafından emilir [24].

Yaprakları ezilerek yılan zehirine karşı panzehir olarak kullanılmaktadır [31].

Bilimsel adı: *Alkanna megacacarpa* DC.

Yöresel adı: Havacıva otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Uzun Hüseyin, tarla içleri, 2400 m. FT 1129, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Kökü

Malatya'da kullanımı: Kökü kıvamlı bir hal alana kadar suda kaynatılarak içerisine tuzsuz tereyağı karıştırılarak merhem yapılmakta ve bu merhem yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Kökleri, göz hastalıklarının tedavisinde ve lohusa hanımlarda sancı kesici olarak kullanılmaktadır. Kökleri; antibakteriyel, kaşıntı önleyici ve yara iyi edicidir. Kökü adet kesici olarak kullanılır, boya elde edilir [15].

3.2.2.1.26. SOLANACEAE

Bilimsel adı: *Solanum melongena* L.

Yöresel adı: Patlıcan

İngilizce adı: Eggplant

Toplanan lokalite: Battalgazi; 1800m. FT 1228, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Meyve sapı

Malatya'da kullanımı: Meyve sapı ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog, mayasıl için günde bir bardak içilmektedir.

Literatürde kullanımı: Bu türün kültür formları sebze olarak tüketilmektedir [5].

Yenirse ter kokusunu güzelleştirir. Vücuttaki kiri giderir. Patlıcanda sert madenleri eritecek kadar kuvvet vardır. Patlıcana bitişik yeşil saplar kurutularak yakılır, elde edilen külleri acıbadem yağına katılarak merhem yapılır, makattaki basur üzerine konursa iyileştirir. İdrarı söktürür sıcaktan mütevellit baş ağrısını keser [21].

Mideye kuvvet verir. Kanseri tevellüt (oluşma) etmesine muayyendir. Tuz içinde suyu çıkarılarak yenmelidir [57].

Bilimsel adı: *Physalis alkekengi* L.

Yöresel adı: Altın çilek

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; FT 1145, aktardan temin edilmiş, 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çiçekleri ve yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog kalp hastalıkları için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyveleri idrar arttırıcı, ateş düşürücü ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır [20].

Eskiden beri idrar arttırıcı, ateş düşürücü ve yatıştırıcı olarak dekoksiyon (% 5) halinde kullanılmaktadır. Bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilir.

Meyvelerinde; acı maddeler, organik asitler, renk maddeleri, tanen ve müsilaj bulunmaktadır [5].

3.2.2.1.27. SCROPHULARIACEAE

Bilimsel adı: *Verbascum* sp. L.

Yöresel adı: Sığır kuyruğu

İngilizce adı: Mullein flower [5]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik köyü, yamaçlar. FT 1024, 03. 07. 2010

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1219, 20. 05. 2011

Hekimhan; Güzelyurt, fâraşlı, yol kenarı, 1300m FT 1284, 01. 06. 2011

Pötürge; Belen yol kenarı, 1350 m. FT 1313, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar, gövde ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Kurutulup toz haline getirilerek yaranın üzerine dökülüyor bu şekilde antiseptik amaçlı kullanılmaktadır.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog göğüs yumuşatıcı olarak, nefes darlığı için ve öksürük için tüketilmektedir.

Gövdesi kuruduktan sonra yaklaşık bir yıl sonra çıra olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Musilaj, uçucu yağ ve flavon glikozitleri içermektedir.

Bazı türlerinin taşıdığı saponinden dolayı, balıklar için zehirlidir bu türlerin tohumları biraz et ile ezilerek balıklara atılır balık avlamada kullanılır. İnfüzyon (% 2) halinde; yatıştırıcı, terletici, balgam söktürücü, idrar arttırıcı ve kabız olarak kullanılır [5].

Erzurum ve Kars bölgelerinde çiçek durumu sebze olarak kullanılmaktadır. Çiçeklerinden ipliği sarı renge boyamak için yararlanılmaktadır [20].

3.2.2.1.28. LAMIACEAE

Bilimsel adı: *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *sinuatum* (Celak.) Rech.

Yöresel adı:

İngilizce adı: Geswander cat, Thyme alm, Echter gamader [18]

Toplanan lokalite: Akaçadağ; Kürecik köyü, yamaçlar. FT 1029, 03. 07. 2010.

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya'da kullanımı: Taze veya kuru çiçekleri infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Mikrop öldürücü, ateş düşürücü, yara iyi edici özellikleri bulunmaktadır. İştahsızlık, ülser, hazımsızlığa iyi gelmektedir [18].

Tanen, acı madde, rezin, saponinler uçucu yağ (% 0. 006 civarında) taşımaktadır.

İştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir. Memleketimizde mide hastalıklarında ve şeker hastalığına karşı çok kullanılan bir drogdur. Zehirli bileşikler taşımadığından tehlikesizdir.

Kullanılım şekli: İnfüzyon (% 1), günde 2 - 3 bardak içilir [5].

Bilimsel adı: *Teucrium polium* L.

Yöresel adı: Meryemkot, peyuşağı

İngilizce adı: Hairy germander [18]

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, yamaçlar 1150 - 1200m. FT 1048, 03. 07. 2010

Doğanşehir; Reşadiye, yamaçlar, 1300 m. FT 1092, 11. 07. 2010

Merkez; Erenli beldesi, tarla içleri, FT 1003, 25. 06. 2010

Kale; Sarıot, yol kenarları, 1820 m. FT 1109, 27. 04. 2011

Merkez; Meydancık, 1800m. FT 1188, 20. 05. 2011

Kale; Uzunhüseyin, tarla içleri, 2400 m. FT 1132, 28. 04. 2011

Kuluncak; Ayvar, 1100 m. FT 1259, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde çocukların ağrılarına, mide ağrılarına ve ishale karşı kullanılmaktadır.

Hayvanlara mide şişkinliği için yedirilmektedir. Hemen etki göstermektedir.

Çiğ sütte bekletilip süzülerek elde edilen süt her türlü karın ağrısı için tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog aç karınla yarım bardak şeker hastalığı için tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog tansiyon hastalığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Ankara civarında yetişen bitkilerin toprak üstü kısımlarında % 0. 04 -0. 06 oranında uçucu yağ bulunduğu saptanmıştır [58].

İştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir [5].

Koyunlarda ve insanlarda sindirim rahatsızlıklarına karşı kullanılır. Çiğ olarak veya çiçekli dalları kaynatılarak kullanılır. Çiçekli dalları kaynatıldıktan sonra dinlendirilir. Şeker hastası tarafından günde 1 bardak yemekten sonra içilir. Bu şekilde sekeri düşürdüğüne inanılır. Çok acı olduğu için içilmesi zordur. Buna rağmen bölgede kullanımı oldukça yoğundur. İnsanlarda kurt düşürücü olarak kullanılır. Üç gün boyunca sabah aç karna, bitkinin çiçekli dalları yenilir. Doğum yapmış anneye yemek dokunmuşsa sütü çocuğa dokunmasın diye kaynatılıp içirilir. Süt bebeğe dokunursa yine anneye bu bitki verilir. Sütü temizlediğine inanılır. Koyunlarda karın ağrısı olduğu zaman bitki iyice kaynatılıp, suyu şişeye konularak hayvana zorla içirilir [24].

Tansiyon düzenleyici olarak kullanılır [31].

Tüm bitkiden dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan drog veya buharına tutularak bulantı ve iştahsızlık için kullanılır. Menstüral ve doğum öncesi sancı için tüm bitki rengini verinceye kadar kaynatılarak elde edilen drog içilir. Çiçekleri bir gece soğuk suda bekletilerek ishal için ve diyabet için kullanılır. Dekoksiyonu ayrıca güneş çarpması ve soğuk algınlığı için kullanılır [22].

Bilimsel adı: *Rosmarinus officinalis* L.

Yöresel adı: Biberiye

İngilizce adı: Rosemary leaf

Toplanan lokalite: Hekimhan; aktardan temin edilmiş. FT 1268

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog üst solunum yolu enfeksiyonları için tüketilmektedir.

Yemeklere baharat olarak katılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yaprakları; egzema, mayasıl, mantar enfeksiyonu - vajinit ve huzursuz bağırsak sendromunda kullanılmaktadır [12].

Tanen (% 8), acı madde ve uçucu yağ (% 1-2) taşımaktadır. Dahilen kabız, hazım sistemi uyarıcısı, safra arttırıcı ve idrar söktürücü olarak, haricen ise cerahatli yaraların tedavisinde kullanılır.

Kullanım şekli: İnfüzyon (% 5-10) dahilen günde 2-3 bardak içilir. Haricen bu infüzyon ile yaralar yıkanır ve pansuman yapılır.

Bitkiden elde edilen esans ise romatizma ağrılarını dindirici olarak kullanılır [5].

Bilimsel adı: *Lavandula* sp. L.

Yöresel adı: Karabaş otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Hekimhan; aktardan temin edilmiş FT 1267

Kullanılan kısmı: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog beyin hastalıklarında tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Yaprak ve çiçeklerinden uçucu yağ elde edilir [20].

Ağrı kesici, yara iyi edici, antiseptik, yatıştırıcı (sara ve astımda), balgam söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, egzema yaralarını iyi edici, sinir ve kalp kuvvetlendirici gibi etkileri nedeniyle geniş bir kullanım alanı bulmuştur [5].

Bilimsel adı: *Phlomis kurdica* Rech.

Yöresel adı: Polağ, Kaşkiran

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Eymir, tarlalar, 1350 m. FT 1292, 02. 06. 2011

Pötürge; Düvenlik, 1600 m. FT 1153, 18.05.2011

Pötürge; Belen, 1350 m. FT 1311 , 06. 07. 2011

Pötürge; Keşantepe, tarla içleri, 1750 m. FT 1161, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Hayvanlara yedirilmektedir.

Çay şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Kirli olan bulaşıkları bitkinin yaprakları ile yıkanmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yaprakları çay halinde kullanılır ve petalleri yenir [20].

Kökünden yakacak olarak faydalanılır [24]. Çiçekleri astım ve nefes darlığında kullanılır [31].

Bilimsel adı: *Lamium album* L.

Yöresel adı: Melisa, oğul otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk, Bahçe içleri, 1380 m. FT 1235 , 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog, nefes açıcı olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Tanen, musilaj ve uçucu yağ taşır. Kabız ve kuvvet verici olarak, infüzyonu (% 2) günde 2 - 3 bardak içilir [5]. Yemeği yapılarak tüketilmektedir [22].

Bilimsel adı: *Ballota nigra* L. subsp. *nigra*

Yöresel adı: Oğul otu, arı otu

İngilizce adı: Black harehound [18]

Toplanan lokalite: Arapgir; bahçe içleri, 1200 m. FT 1082, 10. 07. 2010

Kale; Sarıot, bahçe içleri, 1820 m. FT 1110, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri ve yaprakları

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlan drog, nefes darlığı için tüketilmektedir. Bu şekilde ağrı kesici olarak da tüketilmektedir.

Şeker ve kolesterol için, taze veya kuru olarak infüzyon şeklinde hazırlanan droğu tüketilmektedir.

Yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Oğul vermek üzere olan arıları kovanlara çekmek amacı ile kovanların kenarlarına sürülerek arılar kovana çekilmektedir. (oğul arıların kovanlara alışmasını sağlamak için).

Literatürde kullanımı: Kuvvetlendirici özelliği vardır. Astım, bronşit, selülit, kalp, öksürük, aybaşı ve akciğer hastalıklarına iyi gelmektedir [18].

Çiçekli dalları idrar arttırıcı, hazmettirici, kurt düşürücü, adet söktürücüdür [5].

Bilimsel adı: *Marrubium cuneatum* Russell

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, FT 1285, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog, karın ağrıları için tüketilmektedir.

Taze veya kuru olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Marrubium astracanicum* Jacq. subsp. *astracanicum*

Yöresel adı: Dağ çayı

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, FT 1032, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Çayı hazırlanarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Sideritis libanotica* Labill.

Yöresel adı: Dağ çayı, ada çayı

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye, yamaçlar, 1200 m. FT 1089, 11. 07. 2010

Hekimhan; Güzelyurt, fâraşlı, FT 1278, 01. 06. 2011

Pötürge; kurutulmuş örneği alındı. FT 1143. 18. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketiliyor.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog soğuk algınlığı için tüketilmektedir, bu şekilde içine ıhlamur da katılmaktadır.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan bu drog kanser için de tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Uyarıcı, gaz söktürücü, iştah açıcı ve mide ağrılarını giderici özelliklere sahiptir. İnfüzyon (%1-5) halinde kullanılmaktadır [5].

Bilimsel adı: *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*

Yöresel adı: Oğul otu, limon otu

İngilizce adı: Common balm [18]

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1213, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Kök hariç tüm bitki

Malatya'da kullanımı: Tüm bitkiden infüzyon şeklinde hazırlanan drog, sinir sistemi rahatsızlıkları ve nefes darlığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Tanen ve uçucu yağ taşımaktadır. Uçucu yağ içinde bilhassa sitral, sitronellol ve linalol bulunmaktadır. Anadolu kökenli bitkilerde % 0.1 -0.015 uçucu yağ bulunduğu saptanmıştır [59].

Yatıştırıcı, mideyi, gaz söktürücü, terletici ve antiseptik etkilere sahiptir.

Kullanım şekli: İnfüzyon (%2-5) yemeklerden önce veya sonra bir fincan içilir [5].

Uçuk, depresyon, mutsuzluk, kalp krizi, gerginlik, stres, huzursuz bağırsak sedromu için kullanılmaktadır [12].

Bilimsel adı: *Satureja hortensis* L.

Bilimsel adı: Anık

İngilizce adı: Savory herb [5]

Toplanan lokalite: Hekimhan; Faraşılı ,Güzelyurt Kurutulmuş örneği alındı FT 1266, 01.06.2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya'da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog üst solunum yolu enfeksiyonu için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Uçucu yağ (kuru drogda %0. 3-2 arasında) taşır. Uçucu yağda fenol türevi olarak bilhassa karvakrol (%20 - 30) bulunmaktadır.

Gaz söktürücü, terletici, iştah açıcı, idrar arttırıcı, midevi, uyarıcı, cinsel gücü arttırıcı etkileri vardır. Trakya’da baharat olarak kullanılır, yemeklere ve bilhassa kuru fasulyeye tad vermek, muhafazasını kolaylaştırmak ve gaz yapıcı etkisini azaltmak için konulur.

Tuz ile karıştırılıp ekmek üzerine serpilerek veya yağ sürülmüş ekmek dilimi üzerine konularak, bilhassa çocuklarda, iştah açıcı olarak kullanılır. Yünlü kumaşların güvelenmemesi için, tülbent torbalar içinde dolaplara konur.

Kullanım şekli: İnfüzyon (%1 - 3), günde 2 - 3 bardak içilir [5].

Bilimsel adı: *Cyclotrichium niveum* (Boiss.) Manden. & Scheng.

Yöresel adı: Nane otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Yeşilyurt; Kozluk yol kenarı, 1350 m. FT 1243, 06. 07. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog astım ve nefes darlığı için tüketilmektedir.

Çiğ olarak veya infüzyon şeklinde hazırlanarak mantar enfeksiyonları için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Kurutulmuş yapraklarında % 5.6 uçucu yağ bulunduğu saptanmıştır. Bu yağda % 26-28 oranında mentol üzerinden hesaplanmış alkol bulunmaktadır [59].

Bilimsel adı: *Thymus haussknechtii* Velen

Yöresel adı: Çatır, kekik

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar. FT 1031, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprak ve gövde

Malatya’da kullanımı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Çayı yapılarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Uçucu yağ (% 0.5-3.5) acı madde ve tanen taşımaktadır. Uçucu yağ içinde timol (% 20-50) ve karvakrol bulunur.

Midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü ve kan dolaşımını uyarıcı etkileri vardır. Halen bilhassa baharat olarak da kullanılmaktadır .

Kullanım şekli: Toz veya infuzyon (% 1-1.5) [5].

Gıda olarak tüketilmektedir. Nefes darlığı, soğuk algınlığı, bulantı, iştahsızlık, baş ağrısı ve kaşıntı için kullanılmaktadır. Kaşıntı niçin banyo suyuna katılır. Nefes darlığı ve soğuk algınlığı için buharına tutularak inhalasyon şeklinde kullanılır. Baş ağrısı, bulantı, iştahsızlık için de dekoksiyon ve çayı yapılarak tüketilir [22].

Bilimsel adı: *Thymus kotschyanus* Boiss. & Hohen var. *kotschyanus*

Yöresel adı: Anık

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye köyü, bahçe içleri, 1300 m. FT 1101, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Baharat olarak kullanılmaktadır.Çorbalara katılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Uçucu yağ (% 0.5-3.5) acı madde ve tanen taşımaktadır. Uçucu yağ içinde timol (% 20 - 50) ve karvakrol bulunur. Midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü ve kan dolaşımını uyarıcı etkileri vardır. Halen bilhassa baharat olarak da kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Toz veya infuzyon (% 1-1.5) [5].

Gıda olarak tüketilmektedir.

Nefes darlığı, soğuk algınlığı, bulantı, iştahsızlık, baş ağrısı ve kaşıntı için kullanılmaktadır. Kaşıntı niçin banyo suyuna katılır. Nefes darlığı ve soğuk algınlığı için

buharına tutularak inhalasyon şeklinde kullanılır. Baş ağrısı, bulantı, iştahsızlık için de dekoksiyon ve çayı yapılarak tüketilir [22].

Bilimsel adı: *Mentha piperita* L.

Yöresel adı: Nane

İngilizce adı: Peppermint leaf [5]

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar, bahçe içleri, 1150 - 1200 m. FT 1061, 03. 07. 2010

Doğanşehir; Reşadiye köyü, bahçe içleri, 1300 m. FT 1100 , 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Taze veya kuru olarak baharat şeklinde tüketilmektedir.

İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde mide ağrıları için kullanılmaktadır, içerisine limon katılarak soğuk algınlığı için kullanılmaktadır.

Antibiyotik olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Rezin, tanen ve uçucu yağ (% 0.5-1) taşımaktadır [58].

Uçucu yağ içinde terpenler, serbest ve ester halinde mentol (% 40-60), menton (% 8-10) ve mentofuran bulunmaktadır. Bilhassa sinirsel kökenli mide bulantılarını kesici, gaz söktürücü ve koku verici olarak kullanılır.

İnfüzyon (% 4-5) sabah, akşam birer bardak alınır.

Nane esansı renksiz, özel ve kuvvetli kokulu ve yakıcı lezzetli bir sıvıdır. Hafif antiseptik, ferahlatıcı, koku verici ve mide bulantılarını kesici olarak kullanılır. Alınacak miktar günde 2 - 10 damladır. Bir şeker parçası üzerine damlatılarak alınır [5].

Nane yaprağı ise; kötü kokan nefes, taşıt hastalığı, öksürük, hepatit, safra taşları, huzursuz bağırsak sendromu, kolik, hazımsızlık, geğirme, gıda zehirlenmesi, crohn hastalığı, kesik, sıyrık, mantar enfeksiyonları, vajinit ve burkulmalar için kullanılır [12].

Bilimsel adı: *Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley

Yöresel adı: Nane

İngilizce adı: Horsemint [18]

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye köyü, bahçe içleri, 1300 m. FT 1096, 11. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Taze veya kurutularak baharat olarak tüketilmektedir. Çorbalara katılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Mikrop öldürücü, midevi, güçlendirici, sindirimi kolaylaştırıcı, iştah açıcı özellikleri bulunmaktadır [18].

Astım, migren, akciğer hastalıklarına iyi gelmektedir[18]. Nane yağı kaşıntı için kullanılmaktadır. Kurutulmuş toprak üstü kısımlarında; % 0.2-0.55 arasında uçucu yağ bulunduğu saptanmıştır (5-58-60) . Uçucu yağ % 15-29 arasında mentol taşır [61].

Bilimsel adı: *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*

Yöresel adı: Nane, narpız

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, FT 1026, 03. 07. 2010

Merkez; Meydancık, bahçe içleri, 1800 m. FT 1191, 20. 05. 2011

Doğanyol; mezra, dere kenarı, 2100 m. FT 1258, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Taze veya kuru olarak baharat şeklinde kullanılmaktadır. Çorbalara katılmaktadır.

Börek içi olarak kullanılmaktadır.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog soğuk algınlığı için tüketilmektedir.

Antibiyotik olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Bu tür % 1-5 arasında uçucu yağ taşımaktadır. Bitkiden elde edilen yağ *Oleum Menthae viridis* ismi altında tanınır.

Dış macunlarının ve cikletlerin içine koku verici olarak katılır [5].

Bilimsel adı: *Salvia multicaulis* Vahl

Yöresel adı: Ada çayı, dağ çayı

İngilizce adı: Sage leaf

Toplanan lokalite: Darende; merkez aktardan alındı. FT 1063, 03. 07. 2010

Kale; Uzunhüseyin, tarla içleri, 2400m. FT 1130, 28. 04. 2011

Pötürge; yayla, yamaçlar, 1750 m. FT 1173, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Çiçekleri, yaprakları

Malatya'da kullanımı: Taze veya kuru infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde mideyi rahatlatmaktadır.

Bademcik enfeksiyonunda, nezlede, gripde kullanılmaktadır.

Yaprakları, ezilerek yaraların üzerine koyularak yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yaprakları Doğu Anadolu'da haricen yara iyi edici olarak kullanılmaktadır [5]. İştah açıcı olarak kullanılır. Solunum ve idrar yolları rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılır [31]. Dekoksyonu; öksürük, karın ağrısı ve bronşit için kullanılır [22].

Bilimsel adı: *Salvia syriaca* L.

Yöresel adı: Polağ

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ, Kürecik köyü, bahçe içleri, FT 1034, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Gövde

Malatya'da kullanımı: İlk sürgünler taze olarak tüketilmektedir.

Gövde kabuğu soyularak tüketilmektedir.

Mide asidine karşı kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Dekoksiyonu; öksürük, karın ağrısı, soğuk algınlığı ve bronşit için kullanılır [22].

Bu araştırma kapsamında kullanılan bitki türünün ekstraktlarının, *Cx . pipiens* sivrisinek türünün 3. ve 4. larva evreleri üzerinde böcek öldürücü etki gösterdiği bulunmuştur [62].

Bilimsel adı: *Ocimum basilicum* L.

Yöresel adı: Reyhan

İngilizce adı: Bassil

Toplanan lokalite: Merkez; Kıyıcak, 750 m. FT 1006, 25.06.2010

Battalgazi; kurutulmuş örneği alındı, FT 1201, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Çorbalara, yemeklere baharat olarak katılmaktadır.

Bebeklere karın ağrıları için yedirilmektedir.

Literatürde kullanımı: Şekerle şerbet yapılır 30 gr. içilirse kalp çarpıntısını ve galız yellerini (yoğun gazı) giderir [14]. Uçucu yağ (% 0.2 - 0.4) taşımaktadır. Uçucu yağ içinde estragol, ögenol, sineol v.s. bulunur. Yatıştırıcı, midevi, idrar arttırıcı ve gaz söktürücü etkilere sahiptir. Baharat olarak da kullanılır. Tohumlar da aynı etkilere sahiptir.

Kullanılım şekli: İnfüzyon (% 1-2) , günde 2 - 3 bardak içilir.

Fesleğen esansı idrar yolları antiseptiği, midevi ve gaz söktürücü etkilere sahiptir. Bir şeker parçasın 5-6 damla konularak alınır.

Tohumları; Dahilen, infüzyon (% 2-3) halinde öksürük kesici olarak kullanılır [5].

İshal için ve abse için kullanılır. Dekoksiyon şeklinde ishal için kullanılmaktadır. Abse için lapa halinde iltihaplı bölgeye koyularak baş oluşuncaya kadar beklenir [22].

3.2.2.1.29. PLANTAGINACEAE

Bilimsel adı: *Plantago major* L.

Yöresel adı: Doğnik, cevahız, hava yaprağı

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Kozluk, bahçe içleri, 2250 m. FT 1122, 27. 04. 2011

Kale; Sarıot köyü, bahçe içleri, 1820 m. FT 1115, 27. 04. 2011

Arguvan; Kızık, yol kenarı, 1350 m. FT 1306, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: Yaprakları taze olarak yaraların üzerine koyulup yara iyi edici olarak kullanılmaktadır.

Burkulmaların sebep olduğu ağrılar için burkulma olan bölgeye taze yaprakları bırakılmaktadır.

İnfüzyon şeklinde elde edilen drog iltihap kurutucu olarak kullanılmaktadır.

İltihaplı yaraların üzerine yaprakları bırakılıyor böylece iltihabı patlatarak yarayı iyileştirmektedir.

Literatürde kullanımı: Yaprakları et dolması sarmada kullanılır (Pasinler-Erzurum) [20].

Damar tıkanıklığı, mide için ve idrar yolları iltihabı için dekoksasyon şeklinde kullanılır. Yemeği yapılarak tüketilmektedir. Taşla ezilip yara, çıbanların ve şişliklerin üzerine konmaktadır. Az miltarda suyla kaynatılıp ezildikten sonra siğil ve egzemalı bölgeye konur [22].

Bilimsel adı: *Plantago lanceolata* L.

Yöresel adı: Sinir otu, poğa yaprağı

İngilizce adı: Plantain [18]

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, faraşlı, yol kenarı, 1300m. FT 1261, 01. 06. 2011

Pötürge - Doğanyol yol ayrımı, yol kenarı, 1200 m. FT 1160, 19. 05. 2011

Kale; Sarıot, yol kenarı, 1820 m. FT 1192, 20. 05. 2011

Yeşilyurt; Kozluk, yol kenarı, 1380 m. FT 1233, 25. 05. 2011

Battalgazi; bahçe içleri, 1800m. FT 1214, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog balgam sökücü olarak içilmektedir ayrıca yine bu drog sinir sistemi hastalıkları için tüketilmektedir.

Yaprakları çıban ve abselerin üzerine taze olarak bırakılmaktadır bu şekilde çıban ve siğilleri olgunlaştırarak patlatıp iyileşmesini sağlamaktadır.

Yaprakları taze olarak yaranın üzerine koyularak iyileşmesini sağlamaktadır.

İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog; sinirleri teskin etmek için, bademcik, boğaz iltihabı, idrar yolları enfeksiyonu için ve iltihap sökücü olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Buruşturucu (peklik verici), tatlandırıcı, kan temizleyici, idrar arttırıcı, antitoxin özellikleri vardır. Bronşit, nezle, kabızlık, ishal, zehirli yılan veya böcek sokmasında ve ülserde kullanılır [18]. Gıda olarak tüketilmektedir.

Dekoksasyonu böbrek ve idrar yolları enfeksiyonu için tüketilmektedir. Doğrudan lapa halinde veya zeytinyağı katılarak iltihaplı yaranın ve çıbanın üzerine konur [22].

3.2.2.1.30. ELAEAGNACEAE

Bilimsel adı: *Elaeagnus angustifolia* L.

Yöresel adı: İğde

İngilizce adı: Wild olive, oleaster [5], russian olive [12]

Toplanan lokalite: Battalgazi; yol kenarı, 1800 m, FT 1229, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve çiçekleri

Malatya’da kullanımı: Yaprak ve çiçekleri ile dekoksiyon şeklinde hazırlanan drog çay olarak tüketilmektedir.

Çiçekleri çocuklara zihin açıcı olarak koklatılmaktadır.

Süs bitkisi olarak bahçe sınırlarına dikilmektedir.

Meyveleri yenir.

Literatürde kullanımı: Meyveleri yenir [20]. Çiçekler ve yapraklar, infüzyon halinde (%5), idrar verici ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır [5]. Meyveleri mide üşütmesi için kullanılmaktadır [22].

3.2.2.1.31. EUPHORBIACEAE

Bilimsel adı: *Andrachne telephioides* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Kale; Bent, bahçe içleri, 1880 m. FT 1118, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: Yaprakları kaynatılarak sivilce için yüze sürülmektedir.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Euphorbia denticulata* Lam.

Yöresel adı: Sütleğenotu, haşınık

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; Kubbe dağı, yamaçlar, 1900 m. FT 1071, 04. 07. 2010

Pötürge: Keşantepe, tarla içleri, 1750 m. FT 1167, 19. 05. 2011

Arguvan; Kızık tarla içleri, 1350 m. FT 1297, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar ve gövde

Malatya’da kullanımı: Yapraklarından çıkan süt şeklindeki sıvı açık yaralara merhem şeklinde sürülmektedir.

Zehirlere karşı özellikle akrep zehiri için kullanılmaktadır.

Gövde ve yapraklardan çıkan sıvı yaralara sürülmektedir hem kanamayı durdurmaktadır hem de yara iyileştirici özelliğe sahiptir.

Gövde ve yapraklardan çıkan sıvı el ve ayaklarda oluşan çatlaklara sürülerek tedavi edilmektedir.

Literatürde kullanımı: Süt içinde; rezin, kauçuk, nişasta ve enzimler bulunur. Tohumları bir sabit yağ taşımaktadır.

Sütü tahriş edici ve kuvvetli bir müshil etkiye sahiptir. Tohumlarında bulunan yağda müshil etkilidir. Haricen sütü siğillere karşı kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Taze bitkiden elde edilen süt, hergün bir defa siğil üzerine sürülür. Bir hafta içinde kaybolduğu görülür. Balık avlamak için de kullanılmaktadır. Zararlı bir usüldür zira bu karışımı yiyen yavruların da yok olmasına sebep olur [5].

Bilimsel adı: *Euphorbia macroclada* Boiss.

Yöresel adı: Sütleğen, haşınık

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar, FT 1035, 03. 07. 2010

Kale; Bent, dere kenarları, 1890m. FT1120, 27. 04. 2011

Merkez; Kırıyacak, bahçe içleri, 1750 m. FT 1139, 28. 04. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Yapraklarından çıkan süt şeklindeki sıvı yaralara özellikle kabuklandıktan sonra sürülür.

Gövdeden çıkan sıvı madde nasırın üzerine sürülmektedir.

Gövdeden ve yapraktan çıkan sıvı; akrep sokmalarında, böcek ve arı sokmalarında ısırılan bölgeye sürülmektedir, bu şekilde ağrıyı keserek iyileştirmektedir.

Literatürde kullanımı: Süt içinde rezin kauçuk nişasta ve enzimler bulunmaktadır. Sütü tahriş edicidir ve kuvvetli müshil etkiye sahiptir. Haricen sütü siğillere karşı kullanılmaktadır. Taze bitkiden elde edilen süt her gün bir defa siğil üzerine sürülür. Bir hafta içinde siğillerin kaybolduğu görülmektedir [5].

Bilimsel adı: *Euphorbia cheiradenia* Boiss. & Hohen.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; yayla; yamaçlar, 1750 m. FT 1171, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve gövde

Malatya’da kullanımı: Yaprak ve gövdeden çıkan sıvı kanama durdurucu ve yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Süt içinde; rezin, kauçuk, nişasta ve enzimler bulunur. Tohumları bir sabit yağ taşımaktadır.

Sütü tahriş edici ve kuvvetli bir müshil etkiye sahiptir. Tohumlarında bulunan yağda müshil etkilidir.

Haricen sütü siğillere karşı kullanılmaktadır.

Kullanım şekli: Taze bitkiden elde edilen süt her gün bir defa siğil üzerine sürülür. Bir hafta içinde kaybolduğu görülür. Balık avlamak için de kullanılmaktadır. Zararlı bir usüldür zira bu karışımı yiyen yavruların da yok olmasına sebep olur [5].

3.2.2.1.32. URTICACEAE

Bilimsel adı: *Urtica sp.* L.

Yöresel adı: Isırgan

İngilizce adı: Large nettle

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar, bahçe içleri, 1150–1200m. FT 1060, 03. 07. 2010

Akçadağ; Kürecik, bahçe içleri, FT 1016, 03. 07. 2010

Doğanşehir; Reşadiye, bahçe içleri, FT 1097, 11. 07. 2010

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1232, 20. 05. 2011

Pötürge; yayla, 1750 m. FT 1177, 19. 05. 2011

Yeşilyurt; Kozluk, bahçe içleri, 1380 m. FT 1250, 25. 05. 2011

Kale; Bent köyü, bahçe içleri, 1880 m. FT 1117, 27. 04. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanan drog balla karıştırılarak kanser için tüketilmektedir. Bu şekilde her şeye iyi gelmektedir. Ayrıca kanser için tohumları da balla karıştırılarak kullanılmaktadır.

Kan cıvıtcı özelliği bulunmaktadır. İdrar sökücü ve iltihab sökücü özelliği bulunmaktadır.

Tohumlar ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog basur için kullanılmaktadır.

Yaprakları infüzyon şeklinde hazırlanan drog mide rahatsızlıkları için kullanılmaktadır.

İltihaplarda, balla karıştırılarak tüketilmektedir. Kadın hastalıkları için kullanılmaktadır.

Saça iyi gelmektedir. Suda pişirilerek börek içi olarak kullanılmaktadır. Yemeği yapılmaktadır. Fazla tüketilmemesi gerekmektedir aksi taktirde kemik erimesi yapmaktadır.

Literatürde kullanımı: Potasyum tuzları, organik asitler, (formik asit), histamin, asetilkolin, vitamin C taşımaktadır [5].

Yaprak ve kök dahilen kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılır. Taze bitki romatizma ağrılarını gidermek için, ağrıyan yerlere sürülerek tahriş yapılır ve kan toplanması sağlanır. Bitkiden elde edilen bazı fraksiyonların antikoagülan bir etkiye sahip bulunduğu görülmüştür [63].

Kullanılım şekli: Yapraktan hazırlanan infüzyon (% 2-5) veya kök dekoksiyonu (% 3-4) yemek aralarında olmak üzere, günde 2 - 3 bardak içilir.

Tohumları sabit yağ ve musilaj taşımaktadır. Romatizma ağrılarını dindirici, idrar arttırıcı, müshil, adet söktürücü, kurt ve ateş düşürücü etkileri bulunmaktadır.

Eski yazarlar cinsel gücü arttırıcı bir özelliğinin bulunduğunu belirtmektedirler. Isırgan tohumu havanda dövülür, bal ile karıştırılarak macun yapılır ve günde 2-3 çay kaşığı alınır. Bir günde alınan ısırgan tohumu 8 -10 gramı geçmemelidir [5].

Kan arttırıcı, şeker düşürücü, peklük verici özellikleri bulunmaktadır. İshal, kanama, menapoz, ödem, romatizma, siyatik, alerji, saç dökülmesi ve kansere iyi gelmektedir [18].

3.2.2.1.33. MORACEAE

Bilimsel adı: *Morus alba* L.

Yöresel adı: Dut

İngilizce adı: White mulberry [5]

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m, FT 1212, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Meyvesi ve yaprağı,

Malatya’da kullanımı: Meyvesi taze veya kuru şekilde tüketilmektedir.

Taze veya kuru yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog yağları eritmektedir.

Yaprakları bulgurla sarılarak yemek yapılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yapraklarından hazırlanan infüzyon (%5) ateş düşürücü ve idrar arttırıcı etkilere sahiptir. Bu bitkinin yaprağı ipek böceği yetiştirilmesinde büyük bir öneme sahiptir [5].

Egzema, kandaki iltihaba karşı meyveleri kullanılır. Anne sütünü arttırıcı özelliği vardır. Şeker hastalarının geç kapanan yaralarına ise dut yaprakları kullanılır [13].

3.2.2.1.34. JUGLANDACEAE

Bilimsel adı: *Juglans regia* L.

Yöresel adı: Ceviz

İngilizce adı: Walnut tree

Toplanan lokalite: Doğanşehir; Reşadiye, bahçe içleri 1300 m. FT 1094, 11. 07. 2010

Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150-1200 m. FT 1046, 03. 07. 2010

Pötürge - Doğanşol yol ayrımı, bahçe içleri, 1200 m. FT 1158, 19. 05. 2011

Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1211, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Meyveleri ve yaprağı

Malatya’da kullanımı: Meyveleri zeytin büyüklüğünde iken 7 tanesi tüm yutulmak suretiyle hemoroid için kullanılmaktadır.

Yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog şeker hastalığı için kullanılmaktadır. Günde 2-3 bardak şeklinde tüketilmektedir.

Meyve kabuğu boyacılıkta kullanılmaktadır. Kına ve gelincik çiçeği ile karıştırılarak siyah saç boyası oluşturulmaktadır. Yapraklarının kaynatılıp süzülmesiyle elde edilen sıvı ile saçlar yıkanmaktadır, bu şekilde saçın rengini koyulaştırmaktadır.

Ceviz yaprağı hayvanları şişkinliği için yedirilmektedir.

Yaprakları ile hazırlanan drog nefes darlığı için, sedef hastalığı için ve ayak kokusu için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Tanen, uçucu yağ, acı lezzetli bir boyar madde (juglon) taşımaktadır. Bu maddenin redüklenmiş türevi taze yapraklarda glikozit halinde bulunur [5].

Çok kullanılan bir halk ilacıdır. İştah açıcı, kabızlık için, kan şekerini düşürücü, kuvvet verici etkileri vardır. Deri hastalıklarında, antiseptik olarak, haricen kullanılır. Ceviz yaprağı veya taze meyvenin üzerindeki yeşil kabuk ile yün, pamuk veya ipek iplikler kahverengine boyanabilir.

Birinci dünya savaşı sırasında Türk ordusundaki askerlerin çadırları ve elbiseleri ceviz yaprağı ve soğan kabuğu karışımından oluşan bir hülâsa ile boyanmıştır [64].

Mikrop öldürücü, kan temizleyici, kuvvetlendirici, peklik (kabızlık) verici, yara kapatıcı ve solucan düşürücü özellikleri bulunmaktadır. Kansızlık, anjin, saç dökülmesi, ishal, hemoroid, karaciğer, yara ve ülsere iyi gelmektedir [18].

3.2.2.1.35.PLATANACEAE

Bilimsel adı: *Platanus orientalis* L.

Yöresel adı: Çınar

İngilizce adı: Plane tree

Toplanan lokalite: Pötürge; yol kenarı, 1850 m. FT 1076, 04.07.2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya'da kullanımı: Yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog şeker hastalığı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Meyvesi prostat için suda kaynatılıp süzildükten sonra 1-2 su bardağı içilir.

İnşaat ve mobilyacılıkta kullanılmaktadır [66].

3.2.2.1.36. FAGACEAE

Bilimsel adı: *Quercus infectoria* Olivier

Yöresel adı: Mazı meşe

İngilizce adı: Tinctory oak

Toplanan lokalite: Arapgir; yamaçlar, 1200m. FT 1085, 10. 07. 2010

Kullanılan kısım: Mazı

Malatya'da kullanımı: Toz haline getirilip gargara yapılıyor bu şekilde diş ağrıları için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Bu türün dalları üzerinde mazı sineği tarafından meydana getirilen mazıdır. Sinek mazıyı delip çıkmadan fırınlanmış olması lazımdır. Sineğin mazıyı delip çıkması drogun kalitesini düşürür.

Gallik tanen (% 50-70) taşımaktadır. Dahilen kabız olarak (tannik asit) bilhassa veteriner hekimliğinde kullanılmaktadır. Nadiren kan kesici olarak da kullanılır. Tannik asit eldesinde bir ilkel maddedir [5].

Boya endüstrisinde ve derilerin tabaklanması kullanılır [65].

Bilimsel adı: *Quercus cerris* L.

Yöresel adı: Meşe

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Kızık, yamaçlar, 1350 m. FT 1299, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya'da kullanımı: Yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog tüketilmektedir.

Katranı ile ayaklar yıkanınca koku ve kaşıntı gidermektedir.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.1.37. SALICACEAE

Bilimsel adı: *Salix sp.* L.

Yöresel adı: Söğüt

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; bahçe içleri, 1800 m. FT 1210, 20. 05. 2011

Arguvan; Kızık, 1350 m. FT 1307, 02.06.2011

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı:

Taze veya kuru yaprakları ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog, ağrı kesici olarak kullanılmaktadır.

Yapraklarından hazırlanan drog sinüzit için de tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Tanen (%15 civarında) ve etkili madde olarak bir glikozit (salisin) taşımaktadır.

Dahilen yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabız ve romatizma ağrılarını giderici etkilere sahiptir.

Zehirli bileşikler taşımadığından etkili bir halk ilacıdır.

Kullanım şekli: Bir günde toz 1-2 gr. dekoksiyon (%5 - 10) 2-3 bardak alınır [5].

Siğiller için kullanılır (el parmakları ve ayak tabanı) [13].

LILIOPSIDA (= MONOCOTYLEDONEAE)

3.2.2.2.1. ARACEAE

Bilimsel adı: *Arum maculatum* L.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; yayla, yamaçlar. 1750 m. FT 1182, 19. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak ve çiçeği

Malatya'da kullanımı: Ortadan çıkan çiçekli gövdenin yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Romatizmal ağrılar için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı: Yaprakları sebze olarak kullanılmaktadır [20].

Peyzaj değeri bulunmaktadır [39].

Bilimsel adı: *Biarum carduchorum* (Schott.) Engler.

Yöresel adı:

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Merkez; Meydancık bahçe içleri, 1800m. FT 1189, 20. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yaprakları ve çiçeği

Malatya'da kullanımı: Çiğ olarak veya yemeği yapılarak tüketilmektedir.

Ağrı kesici özelliği bulunmaktadır.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.2.2. LILIACEAE

Bilimsel adı: *Allium cepa* L.

Yöresel adı: Sirmuk

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Pötürge; yayla, 1750 m. FT 1172, 19. 05. 2011

Yeşilyurt; Gündüzbey, Kozluk 1380 m. FT 1251, 25. 05. 2011

Kullanılan kısım: Yapraklar ve kök

Malatya'da kullanımı: Yemeği yapılmaktadır.

Taze olarak tüketilmektedir.

İdrar yolları enfeksiyonu ve sindirim sistemi rahatsızlıkları için kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Karbonhidratlar (sakaroz, fruktoz, glikoz), yağ, organik asitler, vitaminler (A, B, C) ve aliin türevleri (metilalliin ve propilalliin) taşır. Soğanın yakıcı etkisi, bilhassa allil-propil disülfür taşıyan, uçucu yağdan ileri gelmektedir [5].

İdrar arttırıcı, müshil, kan şekerini düşürücü, hazmettirici, antibakteriyel, yara iyi edici, tansiyon düşürücü, kalp kuvvetlendirici, bağırsak hareketlerini arttırıcı gibi pek çok değişik etkileri bulunmaktadır [66].

Haricen çıbanları olgunlaştırmak için, külde pişirilmiş soğan, ezilerek çıbanların üzerine sarılır. Soğan kabuğu yün ipliklerin boyanmasında kullanılır [5].

3.2.2.2.3. IRIDACEAE

Bilimsel adı: *Iris sp.* L.

Yöresel adı: Zambak

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Hekimhan; Güzelyurt, Faraşlı bahçe içleri, 1300m. FT 1281, 01. 06. 2011

Kullanılan kısım: Tüm bitki

Malatya’da kullanımı: Kökü ile infüzyon şeklinde hazırlanan drog öksürük için tüketilmektedir.

Süs bitkisi olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

3.2.2.2.4. ORCHIDACEAE

Bilimsel adı: *Orchis sp.* L.

Yöresel adı: Sahlep

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Battalgazi; kurutulmuş örneği alındı. FT 1224

Kullanılan kısım: Palmat yumrusu

Malatya’da kullanımı: Palmat yumruları ezilerek dondurmayaşı olarak kullanılmaktadır.

Süt ile karıştırılarak içecek elde edilmektedir.

Literatürde kullanımı: Nişasta (% 8-30), şekerler (glikoz, fruktoz), azotlu maddeler ve glikomannan yapısında bir müsilaj (% 11-44) taşımaktadır.

Eski dönemlerde afrodizyak olarak kullanılmıştır. Bugün bilhassa kuvvet verici çocuk ishallerini kesici ve gıda olarak kullanılmaktadır [5].

3.2.2.2.5. POACEAE

Bilimsel adı: *Hordeum murinum* L.

Yöresel adı: Kılçık otu

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Eymir, yol kenarı, 1100m. FT 1290, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Yaprak

Malatya’da kullanımı: Çiğ olarak baş ağrısı için tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Hayvan yemi olarak kullanılır [24, 67].

Bilimsel adı: *Hordeum bulbosum* L.

Yöresel adı: Kara çiğdem

İngilizce adı:

Toplanan lokalite: Arguvan; Kızık yayla, 1350 m. FT 1295, 02. 06. 2011

Kullanılan kısım: Kökü

Malatya’da kullanımı: Çiğ olarak tüketilmektedir.

Literatürde kullanımı: Hayvan yemi olarak kullanılır [24,67].

POACEAE

Bilimsel adı: *Lolium perenne* L.

Yöresel ismi: Siyah ot

İngilizce adı: Perennial ryegrass [67]

Toplanan lokalite: Akçadağ; Kürecik, yamaçlar, FT 1040, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yaprakları

Malatya’da kullanımı: Çay şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir.

Köpeğin baş ağrısı için yediği düşünülmektedir.

Literatürde kullanımı: Çim alanları tesisinde sık kullanılır [67].

Bilimsel adı: *Dactylis glomerata* L.

Yöresel adı: Ayrık otu,

İngilizce adı: Orchardgrass (A. B. D.), cocksfoot [67]

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150-1200 m. FT 1050, 03. 07. 2010

Arapgir; merkez, bahçe içleri, 1200 m. FT 1081, 10. 07. 2010

Kullanılan kısım: Yapraklar

Malatya’da kullanımı: İnfüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir, bu şekilde böbrek iltihabı ve idrar yolları hastalıklarında kullanılır.

Romatizmal hastalıklarda kullanılmaktadır.

Çaydanlıklarda kaynatılarak, kireç çözücü olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kullanımı:

Bilimsel adı: *Zea mays* L.

Yöresel adı: Mısır

İngilizce adı: Mais

Toplanan lokalite: Darende; Aşağı ulupınar köyü, bahçe içleri, 1150-1200 m. FT 1052, 03. 07. 2010

Kullanılan kısım: Dişi çiçeğin koçanı

Malatya’da kullanımı: Püsküller infüzyon şeklinde hazırlanarak tüketilmektedir. Bu şekilde mide şişliği, prostat ve idrar yolu hastalıklarında kullanılmaktadır.

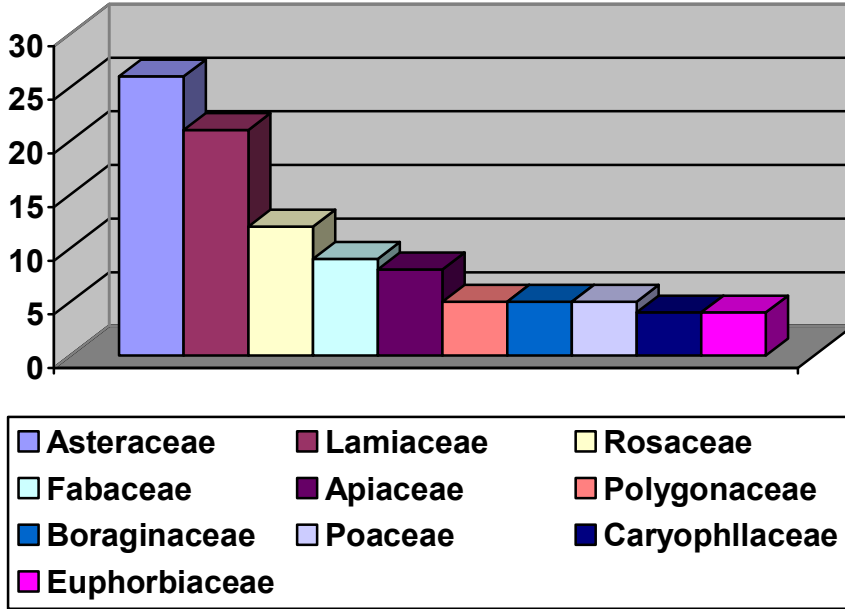
Literatürde kullanımı: Dişi çiçeklerden alınan püsküller ince bir tabaka halinde gölgelik bir yerde kurutulur. Karbonhidratlar, potasyum, sodyum ve kalsiyum tuzları taşır.

İdrar söktürücü ve taş düşürücü olarak kullanılır. İnfüzyon veya dekoksiyon (%3-10), günde 3 bardak veya daha fazla içilir [5].

Zayıflama, böbrek ve idrar yolu taşları, mesane iltihabı, gut ve romatizma için kullanılmaktadır [18].

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Malatya ili coğrafik sınırları etnobotanik özelliği tespit edilen bitkilere ait 330 örnek toplanmış ve bunların sistematik teşhisi sonucunda; 45 familya, 115 cins ve bu cinslere ait 149 tür ve türaltı takson belirlenmiştir.

Şekil 4.1. Malatya ilinde etnobotanik önemi olan bitkilerin familyalara göre dağılımı

Tespit edilen taksonların Malatya ilindeki etnobotanik kullanım alanları ve şekilleri aşağıda tablo halinde verilmektedir. Tablo 4.1.'deki kullanım alanları şu şekilde numaralandırılmıştır:

- 1- İnsan sağlığı
 - 1.a. Bitkinin direk yenmesi
 - 1.b. Toz şeklinde
 - 1.c. İnfüzyon
 - 1.d. Dekoksiyon
 - 1.e. Mazerasyon
 - 1.f. Merhem
 - 1.g. Lapa
- 2- Hayvan sağlığı
- 3- İnsan besini
 - 3.a. Çiğ

- 3.b. Pişirilerek
- 3.c. Çay
- 3.d. Baharat
- 4- Hayvan yemi
- 5- Kozmetik
 - 5.a. Saç boyası
 - 5.b. Cilt bakımı
- 6- Haşerelerle mücadelede
- 7- Kumaş ve yün boyası
- 8- Tahrişe sebep olmaktadır
- 9- Süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir

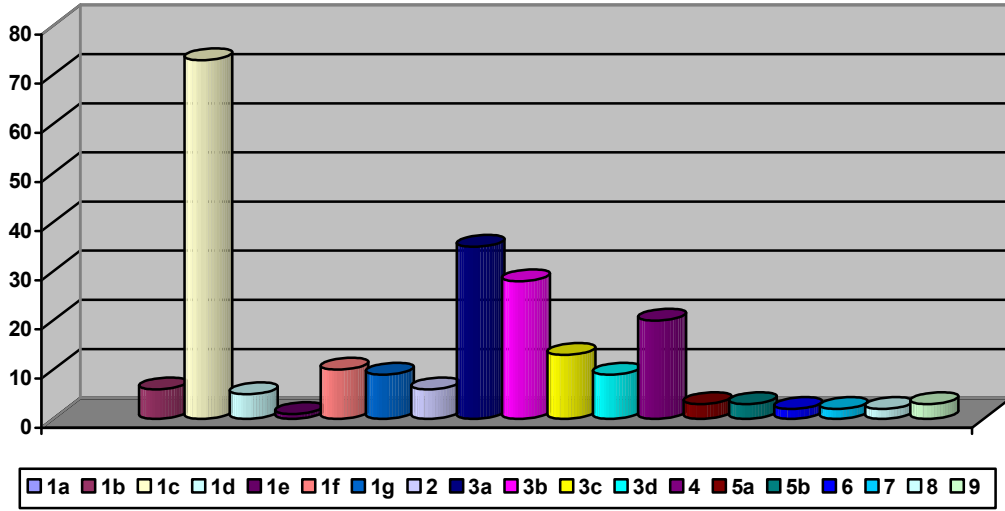
Tablo 4.1. Taksonların kullanım şekli ve kullanım alanları

<i>Equisetum ramosissimum</i> Desf.	1c
<i>Pinus sylvestris</i> L.	1c
<i>Juniperus excelsa</i> Bieb	1f, 6
<i>Ranunculus arvensis</i> L.	8
<i>Ceratocephalus falcatus</i> (L.) Pers.	1g
<i>Berberis vulgaris</i> L.	1a, 1c, 7
<i>Papaver dubium</i> L.	3a, 3b, 4, 5a
<i>Papaver arenarium</i> Bieb.	1c, 4
<i>Sinapis arvensis</i> L	3b
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	1c
<i>Sisymbrium</i> sp. L.	1c,3a,3b
<i>Viola odorata</i> L.	1c
<i>Portulaca oleracea</i> L	1c, 3a, 3b
<i>Cerastium chlorifolium</i> Fisch. & Mey	1a
<i>Telephium imperati</i> L.	1f
<i>Silene alba</i> (Miller) Krause	3b
<i>Silene kotschy</i> Boiss. var. <i>kotschy</i>	3c
<i>Rheum ribes</i> L.	1a, 1c, 3a, 3b
<i>Polygonum arenarium</i> Waldst. & Kit.	1c
<i>Rumex scutatus</i> L.	1a, 3a, 3b
<i>Rumex tuberosus</i> L.	1c, 3a
<i>Rumex crispus</i> L.	1c,3b
<i>Beta trigyna</i> Waldst. & Kit.	3a,3 b, 3d
<i>Chenopodium album</i> L.	3a, 3b
<i>Amaranthus patulus</i> Bert	3b
<i>Hypericum scabrum</i> L.	1c, 1f
<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	3c,

<i>Malva neglecta</i> Wallr.	1c, 1d, 1g, 3b
<i>Alcea striata</i> (DC.) Alef subs. <i>Rufescens</i> (Boiss) Cullen	1d, 1g
<i>Alcea pallida</i> Waldst. & Kit.	1a, 1c, 4
<i>Linum</i> sp. L.	1g
<i>Geranium ibericum</i> Cav.	1g
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L' Herit	5b, 3b
<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl	1c, 3a
<i>Tribulus terrestris</i> L.	1c
<i>Peganum harmala</i> L.	1b
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	6
<i>Vitis vinifera</i> L.	3a, 3b
<i>Paliurus spina-christi</i> Miller.	3c
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	1a, 3a, 3b
<i>Astragalus gummifer</i> Lab.	3c, 4
<i>Astragalus compactus</i> Lam.	4
<i>Astragalus lamarckii</i> Boiss.	4
<i>Astragalus cephalotes</i> Banks & Sol. var. <i>brevicalyx</i> Eig	1a, 1f, 4
<i>Astragalus bicolor</i> Lam.	4
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	1e
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	3b
<i>Ononis spinosa</i> L.	3a
<i>Medicago</i> sp. L.	3a, 4
<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. subsp. <i>divaricata</i>	1c, 3a
<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	1c
<i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Miller	1c
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.	1a, 3a, 5b
<i>Rubus sanctus</i> Schreber	1c
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	1c
<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	4
<i>Rosa montana</i> Chaix subsp. <i>woronowii</i> (Lonacz.) Ö. Nilsson.	1c
<i>Rosa canina</i> L.	1c, 2
<i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. var. <i>aronia</i> .	1c, 3a
<i>Crataegus meyeri</i> Pojark.	1c, 3a
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>	1c
<i>Cydonia oblonga</i> Miller	1c
<i>Eryngium billardieri</i> Delar.	3a
<i>Anthriscus nemorosa</i> (Bieb.) Sprengel	3a
<i>Scandix iberica</i> Bieb.	1c, 3b
<i>Grammosciadium platycarpum</i> Boiss & Hausskn.	3d, 4
<i>Bunium paucifolium</i> DC.	3b
<i>Pimpinella olivieroides</i> Boiss. & Hausskn.	1c, 3a, 3d,
<i>Prangos</i> sp. Lindl.	1a, 3a, 2, 4
<i>Heracleum antasiaticum</i> Manden.	1g

<i>Galium humifusum</i> Bieb.	3c
<i>Helichrysum</i> sp. Gaertner	1f, 9
<i>Bellis perennis</i> L.	1c
<i>Tussilago farfara</i> L.	1c, 1g
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>anatolica</i> (Boiss) Grierson	1d
<i>Anthemis tinctoria</i> L. var. <i>tinctoria</i>	1c, 5a
<i>Anthemis coelopoda</i> var. <i>bourgaei</i>	1c
<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	1c
<i>Achillea wilhelmsii</i> C. Koch	1c, 2
<i>Achillea schischkinii</i> Sosn.	1d
<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	1b, 1c
<i>Tripleurospermum sevanense</i> (Manden.) Pobed.	1c
<i>Tripleurospermum transcaucasicum</i> (Manden.) Pobed.	1c
<i>Gundelia tournefortii</i> L.	3a, 3b
<i>Arctium minus</i> (Hill) Bernh.	1c
<i>Onopordum candidum</i> Nab.	3a
<i>Onopordum tauricum</i> Willd.	1b, 1c
<i>Carduus nutans</i> L.	1c
<i>Echinops ritro</i> L.	3a
<i>Cichorium intybus</i> L.	1c
<i>Scorzonera semicana</i> DC.	1b, 3a
<i>Tragopogon latifolius</i> Boiss.	3a, 3b, 4
<i>Tragopogon aureus</i> Boiss.	3a, 4
<i>Lactuca</i> sp. L.	1c, 3a, 4
<i>Taraxacum hybernum</i> Stev.	1a, 4
<i>Taraxacum revertens</i> G. Hagl.	1c
<i>Chondrilla juncea</i> L.	1f
<i>Myosotis laxa</i> Lehm.	3c
<i>Echium italicum</i> L.	4
<i>Onosma sericeum</i> Willd.	1f
<i>Anchusa azurea</i> Miller.	1c, 1g
<i>Alkanna megacarpa</i> DC.	1f
<i>Solanum melongena</i> L.	1c
<i>Physalis alkekengi</i> L.	1c
<i>Verbascum</i> sp. L.	1b, 1c
<i>Teucrium chamaedrys</i> L. subsp. <i>sinuatum</i> (Celak.) Rech.	1c
<i>Teucrium polium</i> L.	1c, 2
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	1c, 3d
<i>Lavandula</i> sp. L.	1c
<i>Phlomis kurdica</i> Rech.	3c, 4
<i>Lamium album</i> L.	1c
<i>Ballota nigra</i> L. subsp. <i>nigra</i>	1c, 3b
<i>Marrubium cuneatum</i> Rusell	1c, 3a

<i>Marrubium astracanicum</i> Jacq. subsp. <i>astracanicum</i>	3c
<i>Sideritis libanotica</i> Labill.	1c
<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i>	1c
<i>Satureja hortensis</i> L.	1c
<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss) Manden & Scheng.	1a, 1c
<i>Thymus haussknechtii</i> Velen	3c, 3d
<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss. & Hohen var. <i>kotschyanus</i>	3d
<i>Mentha piperita</i> L.	1c, 3c
<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson subsp.	3d
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i>	1c, 3b, 3d
<i>Salvia multicaulis</i> Vahl	1c, 1g
<i>Salvia syriaca</i> L.	1a, 3a
<i>Ocimum basilicum</i> L.	1a, 3d
<i>Plantago major</i> L.	1c
<i>Plantago lanceolata</i> L.	1c,
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	3a, 3c, 9
<i>Andrachne telephioides</i> L.	1d, 5b
<i>Euphorbia denticulata</i> Lam.	1f
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	1f
<i>Euphorbia cheiradenia</i> Boiss. & Hohen.	1f
<i>Urtica</i> sp. L.	1c, 3b, 8
<i>Morus alba</i> L.	1c, 3a, 3b
<i>Juglans regia</i> L.	1c, 2, 5a, 7
<i>Platanus orientalis</i> L.	1c
<i>Quercus infectoria</i> Olivier	1b
<i>Quercus cerris</i> L.	3c
<i>Salix</i> sp. L.	1c
<i>Arum maculatum</i> L.	1a,3b
<i>Biarum carduchorum</i> (Schott) Engler	1a,3a,3b
<i>Allium cepa</i> L.	1a, 3a, 3b
<i>Iris</i> sp. L.	1c, 9
<i>Orchis</i> sp. L.	3a
<i>Hordeum murinum</i> L.	1a, 4
<i>Hordeum bulbosum</i> L.	3a, 4
<i>Lolium perenne</i> L.	2, 3c
<i>Dactylis glomerata</i> L.	1c
<i>Zea mays</i> L.	1c

Şekil 4.2. Malatya ilinde kullanılan etnobotanik bitkilerinin kullanım alanları ve şekilleri

Grafik ve tablo 4. 3. de görüldüğü gibi; etnobotanik bitkiler en fazla tıbbi tedavi için kullanılmaktadır, en yaygın kullanılan yöntem infüzyondur, bunu havyan sağlığı için kullanılan bitkiler ve gıda olarak tüketilen bitkiler takip etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde sentetik ilaçların kullanımları giderek azalmakta ve bitkisel ilaçlara talep giderek artmaktadır. Bunun sebebi ise, sentetik ilaçların insanlarda meydana getirdiği telafisi olmayan zararlarıdır. Hastalık etmenleri ile mücadelenin birçok alanında artık bitkiler veya etken maddeleri kullanılmaktadır.

Araştırmamızda da görüldüğü gibi, Malatya ilinde halk arasında yıllardır yaygın bir şekilde kullanılan ve henüz tam olarak araştırılmamış çok fazla bitki mevcuttur. Araştırmamızda özellikle tıbbi alanda kullanım amaçları göz önünde bulundurulduğunda, literatürdeki kullanımı ile az çok benzerlik gösteren bitkiler yanında, farklı kullanımları olan bitkiler de tespit edilmiştir. Bu her iki gruba giren bitkiler aşağıda tablo halinde verilmektedir (Tablo 4.3 ve 4.4)

Tablo 4.2. Malatya'daki kullanımı ile literatürdeki kullanımı az çok benzerlik gösteren bitkiler

Takson adı	Familya adı
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Pinaceae
<i>Ranunculus arvensis</i> L.	Ranunculaceae
<i>Berberis vulgaris</i> L.	Berberidaceae
<i>Papaver dubium</i> L.	Papaveraceae
<i>Sinapis arvensis</i> L.	Brassicaceae
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	Brassicaceae
<i>Rheum ribes</i> L.	Polygonaceae
<i>Beta trigyna</i> Waldst. & Kit.	Chenopodiaceae
<i>Chenopodium album</i> L.	Chenopodiaceae
<i>Amaranthus patulus</i> Bert.	Amaranthaceae
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Malvaceae
<i>Alcea striata</i> (DC.) Alef subsp. <i>rufescens</i> (Boiss.) Cullen	Malvaceae
<i>Alcea pallida</i> Waldst. & Kit.	Malvaceae
<i>Linum</i> sp. L.	Linaceae
<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl, Pug.	Geraniaceae
<i>Tribulus terrestris</i> L.	Zygophyllaceae
<i>Peganum harmala</i> L.	Zygophyllaceae
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Simaroubaceae
<i>Vitis vinifera</i> L.	Vitaceae
<i>Astragalus gummifer</i> Lab.	Fabaceae
<i>Astragalus compactus</i> Lam.	Fabaceae
<i>Astragalus lamarckii</i> Boiss.	Fabaceae
<i>Astragalus cephalotes</i> Banks & Sol. var. <i>brevicalyx</i> Eig	Fabaceae
<i>Astragalus bicolor</i> Lam.	Fabaceae
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Fabaceae
<i>Medicago</i> sp. L.	Fabaceae
<i>Portulaca oleracea</i> L.,	Portulacaceae
<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.	Rosaceae
<i>Crateagus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>	Rosaceae

<i>Rosa canina</i> L.	Rosaceae
<i>Cydonia oblonga</i> Miller	Rosaceae
<i>Eryngium billardieri</i> Delar.	Apiaceae
<i>Anthriscus nemorosa</i> (Bieb) Sprengel	Apiaceae
<i>Bunium paucifolium</i> DC.	Apiaceae
<i>Bellis perennis</i> L.	Asteraceae
<i>Tussilago farfara</i> L.	Asteraceae
<i>Gundelia tournefortii</i> L.	Asteraceae
<i>Arctium minus</i> (Hill) Bernh	Asteraceae
<i>Onopordum tauricum</i> Willd.	Asteraceae
<i>Echinops ritro</i> L.	Asteraceae
<i>Scorzonera semicana</i> DC.	Asteraceae
<i>Tragopogon latifolius</i> Boiss.	Asteraceae
<i>Tragopogon aureus</i> Boiss.	Asteraceae
<i>Chondrilla juncea</i> L.	Asteraceae
<i>Lactuca</i> sp. L.	Asteraceae
<i>Rumex scutatus</i> L.	Polygonaceae
<i>Onosma sericeum</i> Willd	Boraginaceae
<i>Alkanna megacarpa</i> DC.	Boraginaceae
<i>Solanum melongena</i> L.	Solanaceae
<i>Teucrium polium</i> L.	Lamiaceae
<i>Melissa officinalis</i> L. subsp. <i>officinalis</i>	Lamiaceae
<i>Salvia multicaulus</i> Vahl.	Lamiaceae
<i>Occimum basilicum</i> L.	Lamiaceae
<i>Thymus kotschyanus</i> Boiss & Hohen var. <i>kotschyanus</i>	Lamiaceae
<i>Plantago lanceolata</i> L.	Plantaginaceae
<i>Urtica</i> sp. L.	Urticaceae
<i>Juglans regia</i> L.	Juglandaceae
<i>Arum maculatum</i> L.	Araceae
<i>Orchis</i> sp. L.	Orchidaceae
<i>Hordeum murinum</i> L.	Poaceae
<i>Hordeum bulbosum</i> L.	Poaceae
<i>Zea mays</i> L.	Poaceae

Tablo 4.3. Literatürde belirtilen kullanımlarından farklılık gösteren bitkiler

<u>Takson adı</u>	<u>Familya adı</u>
<i>Equisetum ramosissimum</i> Desf.	Equisetaceae
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Pinaceae
<i>Juniperus excelsa</i> Bieb.	Cupressaceae
<i>Ceratocephalus falcatus</i> (L.) Pres.	Ranunculaceae
<i>Papaver arenarium</i> Bieb	Papaveraceae
<i>Viola odorata</i> L.	Vioalaceae
<i>Rumex tuberosus</i> L.	Polygonaceae
<i>Rumex crispus</i> L.	Polygonaceae
<i>Hypericum scabrum</i> L.	Hypericaceae
<i>Hypericum triquetrifolium</i> Turra	Hypericaceae
<i>Geranium ibericum</i> Cav.	Geraniaceae
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Herit	Geraniaceae
<i>Poliurus spina-christi</i> Miller	Rhamnaceae
<i>Pistacia terebinthus</i> L.	Anacardiaceae
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Fabaceae
<i>Ononis spinosa</i> L.	Fabaceae
<i>Prunus divaricata</i> Ledeb subsp. <i>divaricata</i>	Rosaceae
<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench	Rosaceae
<i>Cerasus mahaleb</i> (L.) Miller	Rosaceae
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	Rosaceae
<i>Rubus sanctus</i> Schreber	Rosaceae
<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	Rosaceae
<i>Crataegus aronia</i> (L.) Bosc. ex DC. var. <i>aronia</i> .	Rosaceae
<i>Crataegus meyeri</i> Pojark	Rosaceae
<i>Grammosciadium platycarpum</i> Boiss& Hausskn	Apiaceae
<i>Pimpinella olivieroides</i> Boiss& Hausskn	Apiaceae
<i>Prangos pabularia</i> Lindl	Apiaceae
<i>Helichrysum</i> sp. Gaertner	Asteraceae
<i>Anthemis tinctoria</i> L.var. <i>tinctoria</i>	Asteraceae
<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	Asteraceae
<i>Achillea wilhelmsii</i> C.Koch	Asteraceae
<i>Achillea schischkinii</i> Sosn	Asteraceae
<i>Achillea biebersteinii</i> Afan	Asteraceae
<i>Carduus nutans</i> L.	Asteraceae

<i>Cichorium intybus</i> L.	Asteraceae
<i>Echium italicum</i> L.	Boraginaceae
<i>Anchusa azurea</i> Miller.	Boraginaceae
<i>Phylis alkekengi</i> L.	Solanaceae
<i>Verbascum</i> sp. L.	Scrophullariaceae
<i>Teucrium chamaedrys</i> L.subsp. <i>sinuatum</i> (Celak.) Rech.	Lamiaceae
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Lamiaceae
<i>Lavandula</i> sp. L.	Lamiaceae
<i>Phlomis kurdica</i> Rech.	Lamiaceae
<i>Lamium album</i> L.	Lamiaceae
<i>Ballota nigra</i> L. subsp. <i>nigra</i>	Lamiaceae
<i>Sideritis libanotica</i> Labill.	Lamiaceae
<i>Satureja hortensis</i> L.	Lamiaceae
<i>Cyclotrichium niveum</i> (Boiss) Manden & Scheng.	Lamiaceae
<i>Thymus haussknechtii</i> Velen	Lamiaceae
<i>Mentha piperita</i> L.	Lamiaceae
<i>Mentha langifolia</i> (L.) Hudson subsp. <i>typhoides</i> (Briq.)Harl	Lamiaceae
<i>Mentha spicata</i> L.subsp. <i>spicata</i>	Lamiaceae
<i>Salvia syriaca</i> L.	Lamiaceae
<i>Plantago major</i> L.	Plantaginaceae
<i>Elaeagnus angustifolia</i> L.	Elaeagnaceae
<i>Euphorbia denticulata</i> Lam.	Euphorbiaceae
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss	Euphorbiaceae
<i>Euphorbia cheiraderia</i> Boiss & Hohen	Euphorbiaceae
<i>Morus alba</i> L.	Moraceae
<i>Platanus orientalis</i> L.	Platanaceae
<i>Quercus infectoria</i> Oliver	Fagaceae
<i>Salix</i> sp. L.	Salicaceae
<i>Allium cepa</i> L.	Lilliacae
<i>Lolium perenne</i> L.	Poaceae

Yukarıdaki tabloda verilen bitkilerin; Malatya ilindeki kullanımı ile literatürde kullanımları arasında farklılıkları aşağıda belirtilmektedir:

***Equisetum ramosissimum* Desf.;** Malatya ilinde, kireçlenme, romatizmal hastalıklar ve kanser için kullanılırken, literatürde, idrar yolu enfeksiyonlarında, idrar söktürücü taş ve kum söktürücü, iç kanama durdurucu ve yara iyi edici olarak kullanılmaktadır [5,12]

***Pinus sylvestris* L.;** Malatya ilinde nefes darlığı için kullanılırken literatürde, idrar söktürücü, solunum sistemi hastalıklarında, yumuşatıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır [5].

***Juniperus excelsa* Bieb.;** Malatya ilinde; yara iyi edici olarak ve yaprak bitine karşı kullanılırken, literatürde, şeker hastalığı, kuvvet verici olarak ve terlemeyi kesmek için kullanılmaktadır [12,14].

***Ceratocephalus falcatus* (L.) Pers;** Malatya ilinde yara iyi edici ve romatizmal ağrılar için kullanılırken, literatürde tahriş edici olduğu bildirilmektedir [17].

***Papaver arenarium* Bieb.;** Malatya ilinde, hayvan yemi olarak kullanılmakla birlikte balgam ve öksürük için kullanılmaktadır, literatürde ise tepallerinden boya çıktığı belirtilmektedir [23].

***Viola odorata* L.;** Malatya ilinde prostat kanseri ve göğüs kanseri için kullanılırken, literatürde iseterletici,yumuşatıcı olarak ve öksürük, boğaz iltihabı, boğmaca için kullanılmaktadır [5,19].

***Rumex tuberosus* L.,** Malatya ilinde şeker hastalığı ve verem için kullanılırken literatürde gıda olarak kullanılmaktadır,romatizma, nikris, çıban için kullanılmakla birlikte böbrek hastalığı, idrar arttırıcı, safra söktürücü, ateş düşürücü, kan temizleyici, bağırsak olarak da kullanılmaktadır [5].

***Rumex crispus* L.;** Malatya ilinde şeker ve kalp hastalıkları için kullanılırken, literatürde, kan temizleyici, hazmettirici, müshil ve çıbanlar için kullanılmaktadır [5].

***Hypericum scabrum* L.;** Malatya ilinde inkontinansı olan çocuklara içirilmektedir ve egzema, mayasıl, mide ağrıları, ülser, yara, yanık tedavisinde ayrıca antibiyotik amaçlı kullanılırken, literatürde; kabızlık ve basur için kullanılmaktadır [5].

***Hypericum triquetrifolium* Turra;** Malatya ilinde sadece çayı yapıp tüketilirken, literatürde yatıştırıcı, kurt düşürücü, antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılırken, fotosensibilite özelliği olduğu bildirilmektedir [5]

***Geranium ibericum* Cav.;** Malatya ilinde yara iyi edici olarak kullanılırken, literatürde gıda olarak tüketilmektedir [20].

***Erodium cicutarium* (L.) L' Herit;** Malatya ilinde cilt için kullanılıp gıda olarak tüketilirken, literatürde; kan kesici, kabız, terletici, idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır [5,15].

***Paliurus spina-christi* Miller.;** Malatya ilinde, çayı yapılarak tüketilmektedir, literatürde ise; şeker hastalığı ve çıbanlar için kullanılırken, idrar arttırıcı ve taş düşürücü olarak da kullanılmaktadır [5,18,42].

***Pistacia terebinthus* L.;** Malatya ilinde; kekliklerin yaralarını bu bitkinin reçinesi ile iyileştirdiği düşünülmektedir, gıda olarak tüketilip mide ağrıları için kullanılmaktadır, literatürde ise idrar ve solunum yolu antiseptiği olarak kullanılmakta, bitkiden kahve ve boyar madde elde edilmektedir [5,20].

***Phaseolus vulgaris* L.;** Malatya ilinde gıda olarak tüketilmektedir, literatürde tatlandırıcı, kan temizleyici, idrar arttırıcı, güç verici, uyarıcı özellikleri bulunmakla birlikte damar sertliği, yanık, üre, şeker, işeme hastalığı için kullanılmaktadır [18].

***Ononis spinosa* L.;** Malatya ilinde gıda olarak tüketilmekte iken, literatürde, idrar arttırıcı ve taş düşürücü, idrar yolu enfeksiyonu için kullanılmaktadır, antiseptik ve yara iyi edici olarak, egzema ve buna benzer deri hastalıklarının tedavisinde kullanılmaktadır [5,12].

***Prunus divaricata* Ledeb. subsp. *divaricata*;** Malatya ilinde gribal enfeksiyon ve soğuk algınlığı için kullanılırken, literatürde peyzaj değeri olduğu bildirilmektedir [39].

***Cerasus avium* (L.) Moench;** Malatya ilinde, gıda olarak tüketilip, iltihap, taş ve yüksek tansiyon için kullanılmaktadır, literatürde ise müshil ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır [5].

***Cerasus mahaleb* (L.) Miller;** Malatya ilinde, mide ağrıları için kullanılırken, literatürde kuvvet verici, cinsel gücü kuvvetlendirici, balgam söktürücü, idrar arttırıcı, nefes darlığına (astıma) karşı, prostat büyümesini önleyici ve şeker hastalığı için kullanılmaktadır [5].

***Rubus sanctus* Schreber;** Malatya ilinde, kalp ağrıları, prostat, kısırlık, nefes darlığı, kireçlenme, taş, boğaz iltihabı ve kanser için kullanılırken, literatürde, yanık, yara iyi edici, bademeik, bronşit, kabızlık ve diabet için kullanılmaktadır [5,12,22].

***Agrimonia eupatoria* L.;** Malatya ilinde ödem atıcı,göğüs ve prostat kanseri için kullanılırken, literatürde; fitik için kullanılmaktadır [5].

***Sanguisorba minor* Scop.;** Malatya ilinde, hayvan yemi olarak ve hayvan sütünü arttırmak için kullanılırken, literatürde; idrar arttırıcı, kabız, midevi ve iştah açıcı olarak kullanılmaktadır [5].

***Crataegus aronia* (L.) Bosc. ex DC. var. *aronia*.;** Malatya ilinde; eklem ve romatizma ağrıları, kalp yetmezliği, stres, uykusuzluk için kullanılırken, literatürde; kabız ve idrar arttırıcı olarak kullanılmaktadır [5].

***Crataegus meyeri* Pojark.;** Malatya ilinde, mayasıl, kadın hastalıkları,astım ve kanser için kullanılırken, literatürde kabız ve idrar arttırıcı özellikleri olduğu bildirilmektedir.

***Grammosciadium platycarpum* Boiss & Hausskn.;**Malatya ilinde gıda olarak ve hayvan yemi olarak kullanılırken, literatürde, radikal süpürücü özelliği olduğu bildirilmektedir [52].

***Pimpinella olivieroides* Boiss. & Hausskn.;** Malatya ilinde, iltihabi hastalıklar, kanser için, iç hastalıklarında, adet gecikmesinde, astım ve bronşitte kullanılmaktadır, literatürde ise uçucu yağ bakımından zengin bir bitki olduğu belirtilmektedir [53].

***Prangos* sp. Lindl.;** Malatya ilinde, Hormon bozukluğu,kısırlık için ayrıca hayvan hastalıkları için ve hayvan yemi olarak kullanılmaktadır, literatürde ise, gaz söktürücü olarak kullanılmaktadır [5].

***Helichrysum* sp. Gaertner;** Malatya ilinde, yara iyi edici olarak yaygın bir şekilde kullanılırken, literatürde safra arttırıcı olarak kullanılmaktadır [5].

***Anthemis tinctoria* L. var. *tinctoria*;** Malatya ilinde, mide, öksürük için kullanılıp ayrıca saç boyası olarak kullanılmaktadır, literatürde basur için kullanılmakla birlikte antispazmotik, terletici, kusturucu özellikleri bulunmaktadır ve kumaş boyası olarak kullanılmaktadır [15].

***Anthemis austriaca* Jacq.;** Malatya ilinde öksürük için kullanılırken, literatürde antispazmotik ve antiseptik olarak kullanılmaktadır [15]

***Achillea wilhelmsii* C. Koch;** Malatya ilinde, kadın hastalıklarında ve vajinal akıntı için ayrıca hayvan hastalıklarında kullanılmaktadır, literatürde Karın ağrısı, karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal, nezle için kullanılmakla birlikte böcek öldürücü olarak da kullanılmaktadır [22,20].

***Achillea schischkinii* Sosn.;** Malatya ilinde, şeker hastalığı için kullanılırken, literatürde; Karın ağrısı, karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal ve nezle için tüketilmektedir [22].

***Achillea biebersteinii* Afan.;** Malatya ilinde; adet söktürücü, sinüzit, diş ağrıları, romatizmal hastalıklar, yara iyi edici ve iltihab kurutucu olarak kullanılırken, literatürde; karın şişliği, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal ve nezle için tüketilmektedir ayrıca pirelere karşı kullanılmaktadır ve bu bitkiye yılanın yaklaşmadığı bildirilmektedir [5,22,23].

***Carduus nutans* L.;** Malatya ilinde mide rahatsızlıkları ve kanser için kullanılırken, literatürde, ateş düşürücü, kan temizleyici, süt etkeni, damar sertleşmesini önlemede kullanılmakta, hayvan yemi ve yakacak olarak ayrıca kağıt yapımında kullanılmakta ve yağ elde edilmektedir [15,24].

***Cichorium intybus* L.;** Malatya ilinde, idrar yolu enfeksiyonu ve hemoroid için kullanılmaktadır, literatürde ise yara iyi edici, idrar arttırıcı, müshil, terletici, midevi, iştah açıcı, kuvvet verici ve safra söktürücü amaçlı ve gıda olarak tüketilmektedir [5,22,20,56].

***Echium italicum* L.;** Malatya ilinde, hayvan yemi olarak kullanılmaktadır, literatürde ise idrar arttırıcı, terletici ve yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır [15].

***Anchusa azurea* Miller.;** Malatya ilinde; akrep sokmalarında ve yanıklarda kullanılırken, literatürde, hayvan yemi, gıda olarak kullanılmakla birlikte Bütün bitki; öksürük kesici, temizleyici, terletici ve idrar arttırıcıdır, köklerden kırmızı boya elde edilir ve yılan zehirine karşı kullanılmaktadır [15,20,22,31].

***Physalis alkekengi* L.;** Malatya ilinde, kalp hastalıkları için kullanılmaktadır, literatürde ise, ateş düşürücü, yatıştırıcı ve süs bitkisi olarak kullanılmaktadır [5,20].

***Verbascum sp.* L.;** Malatya ilinde, antiseptik olarak, göğüs yumuşatıcı olarak, nefes darlığı için ve yakacak olarak kullanılmaktadır, literatürde ise, yatıştırıcı, terletici, balgam söktürücü, idrar arttırıcı ve kabız olarak ayrıca balık avlamada ve ip boyamada kullanılır [5,20].

***Teucrium chamaedrys* L. subsp. *sinuatum* (Celak.) Rech.;** Malatya ilinde, çayı yapılarak tüketilmektedir, literatürde ise mikrop öldürücü, ateş düşürücü, yara iyi edici iştahsızlık, ülser, hazımsızlık ve şeker hastalığına iyi gelmektedir mide ağrılarını kesici, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir [5,18].

***Rosmarinus officinalis* L.;** Malatya ilinde,baharat olarak ve üst solunum yolu enfeksiyonlarında kullanılmakta iken, literatürde; egzema, mayasıl, mantar enfeksiyonu - vajinit ve huzursuz bağırsak sendromunda kullanılmaktadır kabız, hazım sistemi uyarıcısı, safra arttırıcı ve idrar söktürücü olarak ve yara iyi edici,romatizma ağrılarını dindirici olarak kullanılmaktadır [5,12].

Lavandula sp. L.; Malatya ilinde, beyin hastalıklarında kullanılırken, literatürde; ağrı kesici, yara iyi edici, antiseptik, yatıştırıcı (sara ve astımda), balgam söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, egzema yaralarını iyi edici, sinir ve kalp kuvvetlendirici olarak kullanılmaktadır [5].

***Phlomis kurdica* Rech.;** Malatya ilinde hayvan yemi olarakkullanılır,çay şeklinde tüketilir ve bulaşıklar bu bitkini yaprakları ile temizlenirken, literatürde ise, yakacak olarak ve astım,nefes darlığında kullanılır [20,31].

***Lamium album* L.;** Malatya ilinde; nefes açıcı olarak kullanılmaktadır, literatürde ise kabız, kuvvet verici olarak ve gıda olarak tüketilmektedir [5,22].

***Ballota nigra* L. subsp. *Nigra*;** Malatya ilinde; gıda olarak tüketilmektedir, ağrı kesici, şeker, kolesterol için nefes darlığı için ve oğul vermek üzere olan arıların kovanına oğul arıları çekmek için sürülmektedir, literatürde ise; kuvvet verici, Astım, bronşit, selülit, kalp, öksürük, aybaşı ve akciğer hastalıklarında ve irar arttırıcı, hazmettirici, kurt düşürücü, adet söktürücü olarak kullanılmaktadır [5,18].

***Sideritis libanotica* Labill.;** Malatya ilinde; soğuk algınlığı ve kanser için kullanılmaktadır literatürde ise; uyarıcı, gaz söktürücü, iştah açıcı ve mide ağrılarını giderici olarak kullanılmaktadır [5].

***Satureja hortensis* L.;** Malatya ilinde üst solunum yolu enfeksiyonlarında kullanılırken literatürde ise gaz söktürücü, terletici, iştah açıcı, idrar arttırıcı, midevi, uyarıcı, cinsel gücü arttırıcı olarak ve haşereleler için kullanılmaktadır [5] .

***Cyclotrichium niveum* (Boiss) Manden & Scheng.;** Malatya ilinde astım nefes darlığı ve mantar enfeksiyonları için kullanılırken, literatürde ise uçucu yağ tespit edilmiştir [59].

***Thymus haussknechtii* Velen;** Malatya ilinde, çayı tüketilmekte ve baharat olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; gıda olarak tüketilmektedir, baharat olarak kullanılmaktadır, midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü ve kan dolaşımını uyarıcı

etkileri vardır. Nefes darlığı, soğuk algınlığı, bulantı, iştahsızlık, baş ağrısı ve kaşıntı için kullanılmaktadır [5,22].

***Mentha piperita* L.;** Malatya ilinde baharat olarak kullanılmakta mide ağrıları için kullanılmakta ve antibiyotik olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; gaz söktürücü, koku verici, hafif antiseptik olarak ve kötü kokan nefes, taşıt hastalığı, öksürük, hepatit, safra taşları, huzursuz bağırsak sendromu, kolik, hazımsızlık, geğirme, gıda zehirlenmesi, crohn hastalığı, kesik, sıyrık, mantar enfeksiyonları, vajinit, burkulmalar için kullanılmaktadır [5,12]

***Mentha longifolia* (L.) Hudson subsp. *typhoides* (Briq.) Harley;** Malatya ilinde; baharat olarak kullanılmakta iken, literatürde; mikrop öldürücü, midevi, güçlendirici, sindirimi kolaylaştırıcı, iştah açıcı özellikleri bulunmaktadır, astım, migren, akciğer hastalıklarına iyi gelmektedir ve kaşıntı için kullanılmaktadır [18].

***Mentha spicata* L. subsp. *Spicata*;** Malatya ilinde; gıda ve baharat olarak, soğuk algınlığı ve antibiyotik olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; koku verici olarak kullanılmaktadır [5].

***Salvia syriaca* L.;** Malatya ilinde, gıda olarak ve mide asidine karşı kullanılırken, literatürde; öksürük, karın ağrısı, soğuk algınlığı ve bronşit için kullanılır ve sivrisinek larvalarında öldürücü etkisi bulunmuştur [22,62].

***Plantago major* L.;** Malatya ilinde; yara iyi edici ve iltihab kurutucu olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; gıda olarak tüketilmekle birlikte, Damar tıkanıklığı, mide için ve idrar yolları iltihabı için ve çıban ve yaraların şişlikleri için kullanılmaktadır [22,20].

***Elaeagnus angustifolia* L.;** Malatya ilinde; gıda olarak, zihin açıcı olarak kullanılırken, literatürde; ateş düşürücü, idrar verici ve mide üşütmesi için kullanılmaktadır [22].

***Euphorbia denticulata* Lam.;** Malatya ilinde kanama durdurucu, yara iyi edici, akrep zehiri için kullanılırken, literatürde ise; siğil için kullanılmaktadır, müshil etkisi bulunmaktadır ve balık avlamak için kullanılmaktadır [5].

***Euphorbia macroclada* Boiss.;** Malatya ilinde yara iyi edici nasır için ve akrep böcek sokmalarında kullanılır, literatürde ise; müshil etkilidir ve siğil için kullanılmaktadır [5].

***Euphorbia cheiradenia* Boiss. & Hohen.;** Malatya ilinde kan durdurucu ve yara iyi edici olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; müshil etkili, siğil için kullanılmakta ve balık avlamakta kullanılmaktadır [5].

***Morus alba* L.;** Malatya ilinde; gıda olarak tüketilmektedir ve yaprakları yağ eritici olarak kullanılmaktadır, literatürde ise; egzema, iltihab ve yara iyileştirici olarak kullanılmaktadır [5,13].

***Platanus orientalis* L.;** Malatya ilinde şeker hastalığı için kullanılırken, literatürde prostat için kullanılmaktadır [66].

***Quercus infectoria* Olivier;** Malatya ilinde; diş ağrıları için kullanılırken, literatürde; kan kesici olarak kullanılmaktadır ayrıca boya ve deri sanayiinde kullanılmaktadır [5,65].

***Salix sp.* L.;** Malatya ilinde; ağrı kesici olarak kullanılmaktadır, literatürde ise;siğil kullanılmak ile birlikte yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabız ve romatizma ağrılarını giderici olarak kullanılmaktadır [15,13].

***Allium cepa* L.;** Malatya ilinde; gıda olarak tüketilmektedir, idrar yolu enfeksiyonları ve sindirim sistemi rahatsızlıkları için kullanılmaktadır, literatürde ise; çıban için kullanılmakta idrar arttırıcı, müshil, kan şekerini düşürücü, hazmettirici, antibakteriyel, yara iyi edici, tansiyon düşürücü, kalp kuvvetlendirici, bağırsak hareketlerini arttırıcı olarak ve boyacılıkta kullanılmaktadır [5,66].

***Lolium perenne* L.;** Malatya ilinde; çayı tüketilmektedir ve köpeğin başağrısı için yediği düşünülmektedir, literatürde ise çim alanların tesisinde kullanılmaktadır [67].

Yörede kanser tedavisi için halk arasında kullanılan bitkiler tablo 4.4.'de verilmektedir.

Tablo 4.4. Yörede kanser tedavisi için halk arasında kullanılan bitkiler

Tür adı	Familiya adı
<i>Equisetum romosissimum</i> Desf.	Equisetaceae
<i>Viola odorata</i> L.	Violaceae
<i>Peganum harmala</i> L.	Zygophyllaceae
<i>Rubus sanctus</i> Schreber	Rosaceae
<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	Rosaceae
<i>Crateagus meyeri</i> Pojark.	Rosaceae
<i>Pimpinella olivieroides</i> Boiss.& Hausskn.	Apiaceae
<i>Carduus nutans</i> L.	Asteraceae
<i>Sideritis libanotica</i> Labill.	Lamiaceae
<i>Urtica</i> sp. L.	Urticaceae

Araştırmamızda, literatürde etnobotanik kullanımına rastlayamadığımız, ancak Malatya çevresinde etnobotanik açıdan kullanılan 25 bitki saptandı. Bu bitkiler aşağıdaki Tablo 4.5. 'de verilmektedir.

Tablo 4.5. Literatürde etnobotanik kullanımına rastlayamadığımız bitkiler

Takson adı	Familiya adı
<i>Sisymbrium</i> sp. L.	Brassicaceae
<i>Cerastium chlorifolium</i> Fisch. & Mey.	Caryophyllaceae
<i>Telephium imperati</i> L.	Caryophyllaceae
<i>Silene alba</i> (Miller) Krause	Caryophyllaceae
<i>Silene kotschy</i> Boiss. var. <i>Kotschy</i>	Caryophyllaceae
<i>Polygonum arenarium</i> Waldst. & Kit.	Polygonaceae
<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	Rosaceae
<i>Rosa montana</i> Chaix subsp. <i>woronowii</i> (Lonacz.) Ö.Nilsson	Rosaceae
<i>Scandix iberica</i> Bieb.	Apiaceae
<i>Heracleum antasiaticum</i> Manden.	Asteraceae
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>anatolica</i> (Boiss.) Grierson	Asteraceae
<i>Anthemis coelopoda</i> Boiss.var. <i>bourgaei</i>	Asteraceae
<i>Tripleurospermum sevanense</i> (Manden.) Pobed.	Asteraceae
<i>Tripleurospermum transcaucasicum</i> (Manden.) Pobed.	Asteraceae
<i>Onopordum candidum</i> Nab.	Asteraceae
<i>Taraxacum hybernum</i> Stev.	Asteraceae
<i>Taraxacum revertens</i> G.Hagl.	Asteraceae
<i>Myosotis laxa</i> Lehm.	Boraginaceae
<i>Marrubium cuneatum</i> Rusell	Lamiaceae
<i>Marrubium astracanicum</i> Jacq subsp. <i>astracanicum</i>	Lamiaceae
<i>Andrachne telephioides</i> L.	Euphorbiaceae
<i>Quercus cerris</i> L.	Fagaceae
<i>Galium humifusum</i> Bieb	Rubiaceae
<i>Biarum carduchorum</i> (Schott) Engler	Araceae
<i>Dactylis glomerata</i> L.	Poaceae

Yaptığımız bu çalışmada, sıradan bir tüketici olarak da herkesin daha dikkatli ve duyarlı olması gerektiğini öğrenmiş bulunmaktayız. Çünkü hem çevreye ile bitkilere, hem de onlardan yararlanan bugünkü ve yararlanacak olan gelecek kuşaklara karşı sorumluluklarımızın bilincinde olmamız gerektiğini uygulama sahasından anlamış bulunmaktayız. Çalışmamız sırasında, şehir merkezinden taşraya doğru gidildikçe, bitkilerin etnobotanik olarak kullanımının arttığını ve bu sözlü kültürün aktarılmasında köprü görevi gören kılavuz kişilerin sayısının giderek azaldığını gözlemlemiş bulunmaktayız. Bu açıdan, Ülkemizde bilimsel etnobotanik çalışmaların yoğunlaşması gerektiği kanaatindeyiz.

Sonuç olarak, Türkiye'de 4000'e yakın endemik bitkinin varlığı ve kültürel birikiminin zenginliği düşünüldüğünde, etnobotanik bilimsel çalışmaların önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Eğer etnobotanik bilimsel çalışmalar hızla sürdürülemezse, neyi kaybettiğimizi bile anlamadan bu bilgiler yok olacaktır. Kayıt altına alınmadıkça, etnobotanik kültüre ait bu sözlü bilgilerin de endemik ve geçici olduğunu, kullanımlarının yöre ile kişilere göre değiştiğini ve çoğu endemik bitkilerden daha da kısa ömürlü ve korunmaya muhtaç olduğunu unutmayalım.

KAYNAKLAR

- [1] **Civelek, Ş.**, 2011 Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Ders notları
- [2] **Pearsall, D. 1989:** Paleoethnobotany A Handbook of Procedures, San Diago.
- [3] **Ağcabay, M.**, 2001 Çatalhöyük Neolitik Dönem Güney açmalarındaki Çöp dolgularının (1996-1998) Arkeobotanik açıdan değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Arkeometri Anabilim Dalında hazırlanmış Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- [4] **Mukerji, A.K.**, 1997 Importance of Non-Wood Products (NWFP) and Strategies for Sustainable Development, Proceedings of the XI. World Forestry Congress, 3, Antalya,
- [5] **Baytop, T.**, 1984 Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi İ. Ü. Yayınları. 3255 Ecz. Fak. No: 40.
- [6] **Baytop, T.** 1999. Türkiyede Bitkiler ile Tedavi. Nobel Tıp Kitabevi İstanbul.
- [7] **Koç, H.**, 2002. Bitkilerle Sağlıklı Yaşama, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları Kültür Eserleri Dizisi: 373 Ankara.
- [8] <http://www.tamtip.com/kategori.php?iid=22>
- [9] **Ceylan, A.**, 1995. Tıbbi Bitkiler I E.Ü. Ziraat Fak. Yay. No:312 (III. Basım).
- [10] Honoris **Causa** (h. c.) İbrahim ATALAY www.malmisder.org.tr.
- [11] **Baytop,T. ve Gürkan,E.** 1972 Türkiye’nin bazı Equisetum türleri (E. Palustre, E. ramosissimum, E. telmeteia) üzerinde farmakognozik araştırmalar – İstanbul Üniversitesi Ecz. Fak. Mecm. 8:63.
- [12] **Miandji M.A.**, 2010. Uzman eczacı;Tıbbi Bitkiler Atlası, bilgi yayınevi.
- [13] **Saraçoğlu, İ.**, 1984. Tıbbi Bitkiler Rehberi, 34. Baskı.
- [14] **Akfırat O.**, 1970. Şifalı Bitkiler ve Emraz ileri sanat matbaası.
- [15] **Türkoğlu, İ.**, 2000. Elazığ İlindeki Etnobotanik Değeri Olan Taksonların Araştırılması, yüksek lisans tezi Elazığ .

- [16] **Cuellar, M.J., Giner, R.M., Recio, M.C., Mafiez, S., Rios, J.L.,** 2001. Topical Anti-Inflammatory Activity of Some Asian Medicinal PPlants used in Dermatological Disorders. *Fitoterapia*; 72: 221–9
- [17] **Karaca, S., Kulac, M., Kuçuker, H.,** 2005. Phytodermatitis Caused by *ceratocephalus falcatus* (Ranunculacea). *Eur J Dermatol*, 15 (5): 404 - 5.
- [18] **Acartürk, R.,** 2004. Şifalı Bitkiler Flora ve Sağlığımız, OVAK (Orman Genel Müdürlüğü Mensupları Yardımlaşma Vakfı) Yayın no: 1 IV. Basım.
- [19] **Erdemir, D.A.,** (2007) İstanbul Şifalı Bitkiler Doğal İlaçlarla Geleneksel Tedaviler Alfa Basım Yayım Dağıtım 3. Baskı.
- [20] **Baytop, T.,** 2007 Türkçe Bitki Adları Sözlüğü TDK. Yayınları 3. baskı 2007
- [21] **Davud-u Antaki** “Tezkere “Baskı 1371, C-1-S-216, 67
- [22] **Şimşek,I., Aytekin, F.,Yeşilada, E.,Yıldırımh,Ş.,** 29-31 Mayıs 2002 “Anadolu’da Halk Arasında Bitkilerin Kullanış Amaçları Üzerine Bir Araştırma” XIV. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler ,Eskişehir, Eds. K.H.C. Başer ve N. Kırımer
- [23] **Korkut, M.M.,** 2005 Arat (Şanlıurfa) Dağı Florası ve Etnobotanik Özellikleri Harran Üniversitesi Yüksek lisans tezi.
- [24] **Akan, H. Korkut, M.M., Balos M.M.,** 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik bir Araştırma, Fırat üniv. fen ve müh. Bil. Derg. 20 (1) 67-81.
- [25] **Ertuğ, F.** 2002 “Bodrum Yöresinde Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler” XIV. İlaç Hammaddeleri Toplantısı Bildiriler, Eskişehir Eds. K.H.C. Başer ve N.,Kırımer ISBN 975-94077-2-8
- [26] **Leclerc, L.,**1881 Traite des Simples Par İbn El-Beithar 2: 190, Paris.
- [27] **Munzuroğlu, Ö., Karataş, F., Gür, N.,** 2000.İşgın (*Rheum ribes L.*) Bitkisindeki A, C ve E vitaminleri ile Selenyum düzeylerinin Araştırılması *Turk. J. Biol.*, 24
- [28] **Kalças, E.L.,**1980. Food From the Fields 56, Bornova
- [29] **Çolakoğlu, M., Tömek, S.,** 1975. Ege bölgesinde Bazı Yenilebilen Otların Bileşimi 16, Bornova –İzmir
- [30] **Mocan , Z.M.,** 1983. Kriminal Abortusta (*malva sylvestris*) Ebegümecinin Etki Mekanizması- *Drim* 58 (5 - 6): 131

- [31] **Yapıcı, İ.Ü., Hoşgören, H., Saya, Ö.,** 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri; Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp eğitim fakültesi dergisi, 191, 196
- [32] **Güven, K.C.,** 1949. Elbistan Solucanotu Farmakoloğ 19: 317
- [33] **Baytop, T., Tarcan, Ş.** 1962. Kurt Düşürücü Bir Bitki (pelargonium endlicherianum Fenzl) Üzerinde ilk Araştırmalar –İstanbul Üniv. Tıp Fak. Mecn. 25: 269
- [34] **Şentürk, A.**1972. Malatya’da Ot, Çiçek ve Meyvelerden Yapılan İlaçlar –Türk folklor araştırmaları 13: 6196.
- [35] **Yücel, E. Tülükoğlu, A.,** 2000. Gediz (Kütahya) Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler. Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü, Eskişehir Çev Kor. Cilt: 9 Sayı: 36, 12-14
- [36] **Tabata, M., Honda, G., Sezik, E., Yeşilada, E.,**1993. A Report on Traditional Medicine and Medicinal Plant in Turkey (1990 -1991). Faculty of Pharmaceutal Sciences -Kyoto University.
- [37] **Tabata, M., Honda, G., Sezik, E.,** 1988. A Report on Traditional Medicine and Medicinal Plant in Turkey, 1986, Faculty of Pharmaceutal Sciences-Kyoto Universty, March.
- [38] **Della Suda, G.,** 1858. Etudes Sur Les Falsifications Pharmaceutiques, II. Farine de Graine de lin –Gazette Medicale d’Orient 2: 159.
- [39] **Güldaş, N.,** 2009 Adıyaman İlinde Etnobotanik Değeri Olan Bazı Bitkilerin Kullanım Alanlarının Tespiti, Fırat üniversitesi Fen Bilimleri enstitüsü yüksek lisans tezi.
- [40] **Kutlu, H., Amal, H.,** 1967. Türkiye’da Yaşayan *peganum harmala* L. Üzerinde Kimyasal Araştırmalar-İst. Üniv. Ecz. Fak. Mecn. 3: 133.
- [41] **Fournier, P.,** 1948. Le Livre des Plantes Medicinales et Veneneuses de France 3: 191, Paris.
- [42] **Grioux, J. Susplugas, J. Koçak, H.,** 1953. Etude des Proprietes Pharmacologiques Paliurus australis-Trav. Soc. Pharm. Montpellier 13: 43.
- [43] **Ayfer, M.,** 1973. Bazı Önemli Pistacia Türlerinin Meyvelerinde Yağ Miktarı ile Yağ Asitlerinin Çeşit ve Oranları Bunlardan Biyokimyasal Sistematikte Yararlanma Olanakları Üzerine Araştırmalar. Ankara üniv. Ziraat fak. Yıll,23: 126.

- [44] **Esat-Kadaster, İ.**, 1948. Birkaç Yardımcı Yem Üzerinde İncelemeler-Ankara Y. Zir. Enst. Derg. 5: 103.
- [45] **Baytop,T.**, 1954 De la composition chimique de la racine et du suc de reglisse d'Anatolie-Mater.Veg. 1:396.
- [46] **Alpar, S.R. ve Esin, S.**,1948. Mahlep Yağı Hakkında –İst. üniv. fen fak. Mecn. Seri A 13: 199.
- [47] **Hisar, R.**,1952. Mahlep Üzerinde Bazı İncelemeler-Türk İjen ve Tec. Biyol. Derg. 12: 227.
- [48] **Sezik, E., Başaran, AH.**, 1983. *prunus mahaleb* L. Üzerinde Farmakognozik Araştırmalar –IV. Bitkisel İlaç Hammadeleri Toplantısı, bildiriler 129, Eskişehir.
- [49] **Yazıcıoğlu, T.**, 1945. Türkiye'nin Nebati Yağ Zenginliği, Türkiye'nin Yağ, Tohum ve Meyveleri ile Nebati Yağları Üzerinde Tecrübi Araştırmalar –Ankara Y. Zir. Enst. Derg. 2: 680.
- [50] **User, T.E.**, 1967. Memleketimizde Orta ve Kuzey Anadolu'da Yetişen kuşburnunun C vitamini Bakımından Durumu, Bununla İlgili Halk Gelenekleri Hakkında Bir Araştırma –Türk Hij. Den. Biyol. Derg. 27: 39.
- [51] **Leclerc, H.**, 1976. *Precis de Phytotherapie* 195, Paris.
- [52] **Hossein Nazemiyeh; Abbas Delazar; Nasrin Movahedin; Malake Jodari; Yousef Imani; Mohammed-Ali Ghahramani; Lutfun Nahar; Satyajit D.**, 2010. Sarker*Free radical scavengers from the aerial parts of *grammosciadium platycarpum* Boiss. & Hausskn. (Apiaceae) and GC-MS analysis of the essential oils from its fruits Rev bras. farmacogn. vol. 19 no. 4 Joao Pesse Oct. /Dec. 2009 Epub.
- [53] **Tanker, N. İzgü, F.**,1988. İç Anadolu Bölgesinde Yetişen Pimpinella L. türleri üzerinde Farmasötik Botanik Yönünden Araştırmalar, Ankara Ecz. Fak. Derg. 18.
- [54] **Karamanoğlu, K.** 1964. Kenger, *Gundelia tournefortii*- Türk Biol. Derg. 14 (3): 5:1.
- [55] **Yund, K.**,1965. Kenger ve Silifke'de Kenger Kahvesi - Türk Folklor Araştırmaları 9 (186): 3923.
- [56] **Öge, H.**,1946 Hindiba Kahvesi Üzerinde Denemeler-Tekel Enst. Rap 4: 31
- [57] **“Teshil'ülmenafi”** Baskı: 1310 S-29

- [58] **Gürgen, A.R.**, 1946. Türkiye'nin Önemli Eterik Yağları Üzerinde Araştırmalar, I- Ankara Y. Zir. Enst. Derg. 6 (2): 301.
- [59] **Gürgen, A.R.**, 1948. Türkiye'nin Önemli Eterik Yağları Üzerinde Araştırmalar, II- Ankara Y. Zir. Enst. Derg. 9 (2): 327.
- [60] **Bayraktar-Alpmen, G.**,1977. Bazı *mentha aquatica* L. ve *m. langifolia* (L.) Huds. Numuneleri Üzerinde Gaz Kromotografisi ile Yapılan Çalışmalar-İst. Üniv. Ecz. Fak. Mecm. 13: 178.
- [61] **Öztürk, M.A., Görk, G.**, 1978. Batı Anadolu Mentha Türlerinin Korolijisi ve Ekonomik Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme-Ege Üniv. Fen Fak. Derg. seri B. 2 (4): 339.
- [62] **Gün, S.Ş., 2011 Çinbilgel, İ., Öz, E., Çetin, H.**, 2011. Bazı *Salvia* L. (Labiatae) Bitki Ekstraktlarının, Sivrisinek *Culex pipiens* L. (Diptera: Culicidae)'e Karşı Larva Öldürücü Aktivitesi Kafkas Univ. Vet. Fak. Derg. 17 (Suppl A): 61-65.
- [63] **Akcasu, A.**,1983. *Urtica dioica* L. Bitkisinin Antikuagülan Etkisi-IV. Bitkisel ilaç hammaddeleri toplantısı, Bildiriler 135, Eskişehir.
- [64] **Korur, N.R.**, 1937. Türkiye'de Nebati Boyalar-Y. Zir. Enst. Çalışmaları sayı 41, 31 Ankara.
- [65] **Nuri T.**, 1936. Türkler'in Deri Sanayine Yaptıkları Hizmetler - Türk Tarihinin Ana Hatları, Seri III No: 9, İstanbul.
- [66] **Koyuncu,O., Yaylacı,Ö.K. ve Tokur,S.** 2009 Geyve (Sakarya) ve Çevresinin Etnobotanik Açidan İncelenmesi OT Sistematiik Botanik Dergisi 16,1,123-142, ISSN 1300-2953
- [67] **Uluocak, N.I.**, 1979. Buğdaygiller İst. Üniv. Orman Fak. İ. Ü. Yay. No: 2638, O. F. Yay. No: 278: 1979.
- [68] **Davis, P.H.** 1965-1984. Flora Of Turkey and The East Aegean Islands, vol.1-9 Edinburgh Univ. Press,

ÖZGEÇMİŞ

1978 Bingöl-Genç doğumluyum. İlk orta ve lise öğrenimimi Malatya’da tamamladım.1998 İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Hemşirelik ve 2008 İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji bölümünden mezun oldum. 2004’ten itibaren Sağlık bakanlığına bağlı olarak çalışmaktayım.